

**Pakiet materiałów edukacyjnych dla początkujących
skierowany do pracowników pierwszej linii ochrony
dzieci w ramach działań humanitarnych**

Przewodnik osoby prowadzącej szkolenie

©2021 Sojusz na Rzecz Ochrony Dzieci w Ramach Pomocy Humanitarnej [Alliance for Child Protection in Humanitarian Action]

Sojusz na Rzecz Ochrony Dzieci w Ramach Pomocy Humanitarnej („Sojusz”) wspiera wysiłki podmiotów dostarczających pomoc humanitarną zmierzające do osiągnięcia wysokiej jakości i efektywności interwencji związanych z ochroną dzieci w środowiskach pomocy humanitarnej.

W oparciu o techniczne grupy robocze i grupy zadaniowe Sojusz opracowuje międzyagencyjne standardy operacyjne i zapewnia wytyczne techniczne wspierające pracę na rzecz ochrony dzieci w środowiskach pomocy humanitarnej.

Więcej informacji na temat działań Sojuszu oraz możliwości dołączenia do sieci można znaleźć na stronie <https://www.alliancecpha.org> lub kontaktując się z nami bezpośrednio pod adresem: info@alliancecpha.org

Niniejszy pakiet materiałów edukacyjnych mógł powstać dzięki hojnemu wsparciu Biura ds. Ludności, Uchodźców i Migracji w Departamencie Stanu Stanów Zjednoczonych.

Odpowiedzialność za treść publikacji spoczywa na Sojuszu, a treść ta nie musi odzwierciedlać poglądów Departamentu Stanu Stanów Zjednoczonych.

Czytelnikom, którzy chcieliby cytować niniejszą publikację, proponujemy co następuje:
Sojusz na Rzecz Ochrony Dzieci w Ramach Pomocy Humanitarnej (2021): pakiet materiałów edukacyjnych dla początkujących skierowany do pracowników pierwszej linii ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej.

Spis treści

Podziękowania

Skróty

Podsumowanie

Część 1. Przewodnik osoby prowadzącej szkolenie

- Wprowadzenie
- Profil odbiorców
- Założenie i cele
- Tryby nauki – stacjonarny i zdalny
- Metodologie i podejście do nauki
- Przygotowanie osoby prowadzącej szkolenie
- Tabela podsumowania kursu

Część 2. Szczegółowe instrukcje dotyczące szkolenia dla modułów 1–5

- Powitanie i wprowadzenie
- Moduł 1 – dziecko
- Moduł 2 – ochrona dzieci w ramach pomocy humanitarnej i zasady przewodnie z tym związane
- Moduł 3 – komunikowanie się z dziećmi i społecznościami
- Moduł 4 – głębszy wgląd w strategię ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej oraz minimalne standardy ochrony dzieci
- Moduł 5 – moja rola i organizacja
- Moduł 6 – krytyczne podejście

Załącznik I – autoocena w ramach pakietu materiałów edukacyjnych skierowanego do pracowników pierwszej linii ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej

Załącznik II – kopia dla uczestników

Podziękowania

Pakiet edukacyjny dla początkujących skierowany do pracowników pierwszej linii ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej został opracowany przez Grupę Roboczą ds. Nauki i Rozwoju [Learning & Development Working Group] Sojuszu na Rzecz Ochrony Dzieci w Ramach Pomocy Humanitarnej [Alliance for Child Protection in Humanitarian Action] i zastępuje on pakiet skierowany do pracowników pierwszej linii Grupy Roboczej ds. Minimalnych Standardów Ochrony Dzieci [CPMS Working Group] z 2014 r.

Pracami kierowały Elena Giannini i Katie Robertson, liderki Grupy Roboczej ds. Nauki i Rozwoju. Korzystały one z połączonego wsparcia wszystkich agencji członkowskich Grupy Roboczej ds. Nauki i Rozwoju. W szczególności chcielibyśmy wyrazić naszą wdzięczność następującym osobom: Lucie Allingri Chevallet, Cat Byrne, Brigitte Goby, Leonie Meijerink, Joyce Mutiso, Marianna Narhi oraz Joanna Wedge.

Skróty

CPHA: Child Protection in Humanitarian Action (ochrona dzieci w ramach pomocy humanitarnej)

CPMS: Child Protection Minimum Standards (minimalne standardy ochrony dzieci)

CAAFAG: Children Associated with Armed Forces and Groups (dzieci powiązane z siłami i grupami zbrojnymi)

IDP: Internally Displaced Person (osoba przesiedlona wewnątrz)

LGBTQI+: lesbijki, geje, osoby biseksualne, transpłciowe, queer, interpłciowe i niebinarne

L&DWG: Learning & Development Working Group (Grupa Robocza ds. Nauki i Rozwoju)

SGBV: Sexual and Gender-Based Violence (przemoc seksualna i ze względu na płeć)

UNCRC: United Nations Convention on the Right of the Child (Konwencja Narodów Zjednoczonych o Prawach Dziecka)

Podsumowanie

Pakiet edukacyjny dla początkujących skierowany do pracowników pierwszej linii ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej został opracowany przez Grupę Roboczą ds. Nauki i Rozwoju [Learning & Development Working Group] Sojuszu na Rzecz Ochrony Dzieci w Ramach Pomocy Humanitarnej [Alliance for Child Protection in Humanitarian Action] i zastępuje on pakiet skierowany do pracowników pierwszej linii Grupy Roboczej ds. Minimalnych Standardów Ochrony Dzieci [CPMS Working Group] z 2014 r.

Pakiet został opracowany z myślą o szybkim wdrażaniu nowych członków zespołu w odpowiedzi na nową sytuację nadzwyczajną lub kryzys oraz ma na celu zagwarantowanie, że personel pierwszej linii zdobędzie minimalne kompetencje niezbędne do pracy w bezpieczny, skuteczny, odpowiedzialny i profesjonalny sposób z dziećmi, rodzinami oraz społecznościami.

Typowy pracownik pierwszej linii to osoba rekrutowana lokalnie z minimalnym lub niewielkim doświadczeniem i/lub przeszkoleniem w zakresie ochrony dzieci w środowiskach pomocy humanitarnej. Mogą to być, ale nie muszą, osoby, które ukończyły szkołę średnią, w związku z czym będą one wykazywać zróżnicowany poziom umiejętności czytania i pisania. Pakiet materiałów edukacyjnych został opracowany z myślą o zróżnicowanej grupie odbiorców.

Głównym założeniem szkolenia jest, aby uczestnicy pod koniec kursu byli w stanie:

- Rozpoznawać etapy rozwoju dziecka oraz czynniki im zagrażające i je chroniące w ramach modelu społeczno-ekologicznego.
- Definiować założenia ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej oraz ich osadzenie w idei praw dziecka.
- Wiedzieć, jak właściwie komunikować się z dziećmi i społecznościami.
- Przywołać cel i strukturę minimalnych standardów ochrony dzieci.
- Wyjaśniać systemy organizacyjne, które wspierają odpowiedzialność względem dzieci i społeczności.

Pakiet materiałów edukacyjnych został opracowany tak, aby można go było dostarczać w modułach zarówno stacjonarnie, jak i zdalnie. W trybie stacjonarnym osoba prowadząca może zdecydować się na omówienie treści przez 3 kolejne dni lub podzielić moduły na więcej tygodni w zależności od dostępności zespołu. W trybie zdalnym zalecamy podzielenie kursu na kilka sesji trwających około połowy dnia.

Pakiet materiałów edukacyjnych został opracowany głównie pod kątem kierowników/koordynatorów zespołów, aby ułatwić im przekazywanie wiedzy zespołom pierwszej linii. Szkolenie mogą również prowadzić osoby z zewnątrz, o ile są one odpowiednio zaznajomione z systemami i programami organizacji. Przewiduje się, że pakiet materiałów edukacyjnych zostanie poddany kontekstualizacji przed wykorzystaniem.

Jeśli zamierzasz wykorzystać pakiet materiałów edukacyjnych dla początkujących skierowany do pracowników pierwszej linii ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej, poinformuj o tym grupę roboczą L&DWG Sojuszu. Chętnie poznamy Twoje doświadczenia. Jesteśmy do dyspozycji, gdyby potrzebne było nasze wsparcie. Prosimy pisać na adres: learning@alliancecpha.org

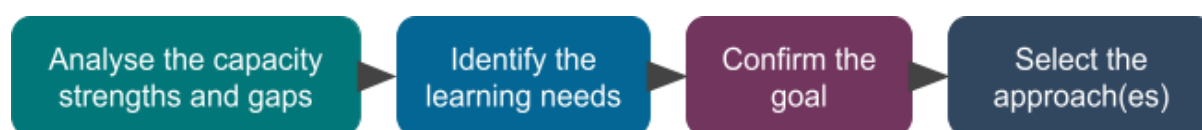
Część 1 – przewodnik dla osób prowadzących szkolenie

Wprowadzenie

Pakiet edukacyjny dla początkujących skierowany do pracowników pierwszej linii ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej został opracowany przez Sojusz na Rzecz Ochrony Dzieci w Ramach Pomocy Humanitarnej [Alliance for Child Protection in Humanitarian Action] („Sojusz”) pod kątem pracowników rozpoczynających pracę w obszarze ochrony dzieci w środowiskach pomocy humanitarnej. Pakiet został opracowany z myślą o szybkim wdrażaniu nowych członków zespołu w odpowiedzi na nową sytuację nadzwyczajną oraz ma na celu zagwarantowanie, że personel pierwszej linii zdobędzie minimalne kompetencje niezbędne do pracy w bezpieczny, skuteczny, odpowiedzialny i profesjonalny sposób z dziećmi, rodzinami oraz społecznościami doświadczającymi kryzysu.

Pakiet materiałów edukacyjnych został opracowany przez Grupę Roboczą ds. Nauki i Rozwoju [Learning & Development Working Group] Sojuszu na Rzecz Ochrony Dzieci w Ramach Pomocy Humanitarnej [Alliance for Child Protection in Humanitarian Action] i zastępuje on pakiet skierowany do pracowników pierwszej linii Grupy Roboczej ds. Minimalnych Standardów Ochrony Dzieci [CPMS Working Group] z 2014 r.

Decyzja o udostępnieniu tego pakietu materiałów edukacyjnych powinna opierać się na analizie obecnych możliwości oraz identyfikacji potrzeb edukacyjnych. Tam, gdzie zidentyfikowane potrzeby edukacyjne są zgodne z założonymi efektami niniejszego pakietu materiałów edukacyjnych, przeprowadzenie szkolenia powinno zostać włączone do planu wzmocnienia kompetencji.

Chociaż wykorzystanie niniejszego pakietu materiałów edukacyjnych może wspierać rozwój niektórych kompetencji na pierwszym poziomie [struktury kompetencji w zakresie ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej](#), jego wykorzystanie powinno odbywać się w ramach szerszego podejścia do rozwijania i wzmocniania wiedzy, umiejętności oraz postaw zespołu.

Grupa Robocza ds. Nauki i Rozwoju Sojuszu opracowała zestaw narzędzi do nauki i rozwoju, aby wspierać pracowników zaangażowanych w powyższe etapy oraz w opracowywanie, dostarczanie i ocenę interwencji edukacyjnych. Dostęp do tych zasobów można uzyskać [tutaj](#).

Rozumiemy, że korzystanie z pakietu odbywa się w środowiskach pomocy humanitarnej w warunkach potencjalnie ograniczonej ilości czasu i zasobów. Zachęcamy do elastycznego podejścia do ram i efektów nauki określonych w tych materiałach.

Założenie i cele pakietu materiałów edukacyjnych

Celem pakietu materiałów edukacyjnych jest zapewnienie pracownikom pierwszej linii możliwości prowadzenia bezpiecznej, efektywnej, odpowiedzialnej i profesjonalnej pracy z dziećmi, rodzinami oraz społecznościami dotkniętymi kryzysem. Szkolenie jest przewidziane dla pojedynczej agencji szkolącej zespoły pierwszej linii ochrony dzieci.

Po ukończeniu kursu uczestnicy będą potrafili:

- Rozpoznawać etapy rozwoju dziecka oraz czynniki im zagrażające i je chroniące w ramach modelu społeczno-ekologicznego.
- Definiować założenia ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej oraz ich osadzenie w idei praw dziecka.
- Wiedzieć, jak właściwie komunikować się z dziećmi i społecznościami.
- Przywołać cel i strukturę minimalnych standardów ochrony dzieci.
- Wyjaśniać systemy organizacyjne, które wspierają odpowiedzialność względem dzieci i społeczności.

Struktura pakietu materiałów edukacyjnych

Pakiet materiałów edukacyjnych został opracowany pod kątem dostarczenia go w ramach modułów. W trybie stacjonarnym osoba prowadząca może zdecydować się na omówienie treści przez 3 kolejne dni lub podzielić moduły na więcej tygodni w zależności od dostępności zespołu. W trybie zdalnym zalecamy podzielenie kursu na kilka sesji trwających około połowy dnia. Regularne krótkie przerwy o długości co najmniej 5 minut co 45–60 minut będą musiały zostać wprowadzone w przypadku sesji szkolenia prowadzonego zdalnie, przeplatane dłuższymi przerwami.

Przykładowy program sesji stacjonarnej:

	Dzień 1	Dzień 2	Dzień 3
Do południa	Powitanie i wprowadzenie (45 minut) Dziecko (175 minut)	Podsumowanie dnia 1. (30 minut) Komunikowanie się z dziećmi i społecznościami (145 minut)	Podsumowanie dnia 2. (30 minut) Moja rola i organizacja (180 minut)
Po południu	Ochrona dzieci w ramach pomocy humanitarnej i zasady przewodnie z tym związane (210 minut)	Głębszy wgląd w strategię ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej oraz minimalne standardy ochrony dzieci (155 minut)	Krytyczne podejście (wraz z ewaluacją i zakończeniem) (180 minut)

Przykładowy program sesji prowadzonej zdalnie:

Sesja 1 3,5 godziny	Powitanie i wprowadzenie Dziecko (175 minut)
Sesja 2 4 godziny	Ochrona dzieci w ramach pomocy humanitarnej i zasady przewodnie z tym związane (200 minut)
Sesja 3 3 godziny	Komunikowanie się z dziećmi i społecznościami (145 minut)
Sesja 4 3 godziny	Głębszy wgląd w strategię ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej oraz minimalne standardy ochrony dzieci (155 minut)

Sesja 5 3,5 godziny	Moja rola i organizacja (180 minut)
Sesja 6 3,5 godziny	Krytyczne podejście (wraz z ewaluacją i zakończeniem) (180 minut)

Profil odbiorców

Typowy pracownik pierwszej linii to osoba rekrutowana lokalnie z minimalnym lub niewielkim doświadczeniem i/lub przeszkoleniem w zakresie ochrony dzieci w środowiskach pomocy humanitarnej. Pracownikami pierwszej linii mogą być, ale nie muszą, osoby, które ukończyły szkołę średnią, w związku z czym będą one wykazywać zróżnicowany poziom umiejętności czytania i pisania. Pakiet materiałów edukacyjnych został opracowany z myślą o wykorzystaniu ze zróżnicowaną grupą odbiorców.

Pracownicy pierwszej linii mogą pracować w azylu dla dzieci lub wewnątrz społeczności/obozu. Mogą oni wykonywać takie obowiązki jak: nadzorowanie zajęć w azylu dla dzieci lub prowadzenie zajęć grupowych dla dzieci w innych formatach, niesienie pomocy społecznej dzieciom i rodzinom, w tym odwiedzanie gospodarstw domowych, a także wspieranie mobilizacji społecznej. Pracownicy pierwszej linii są uważani za osoby o krytycznym znaczeniu, które mają dogłębną wiedzę w kwestiach lokalnych, różnorodne umiejętności oraz odgrywają kluczową rolę we wzmacnianiu usług i programów podczas dostarczania pomocy humanitarnej.

Profil osoby prowadzącej szkolenie

Pakiet materiałów edukacyjnych został opracowany głównie pod kątem kierowników/koordynatorów zespołów, aby ułatwić im przekazywanie wiedzy zespołom pierwszej linii. Szkolenie mogą również prowadzić osoby z zewnątrz, o ile są one odpowiednio zaznajomione z systemami i programami organizacji. Ważne jest, aby osoba prowadząca szkolenie była w stanie:

- Stworzyć bezpieczną przestrzeń, w której każdy członek zespołu może zdobyć się na otwartą i szczerą refleksję.
- Ułatwiać otwarty dialog oraz radzić sobie ze zróżnicowaniem opinii w konstruktywny i pełen szacunku sposób.
- Prowadzić szkolenie w sposób uwzględniający wiedzę i umiejętności uczestników.
- Zachować otwartość na pomysły, wkład oraz sugestie dotyczące sposobu prowadzenia pracy przez zespół i organizację.

Pracownicy korzystający z pakietu materiałów edukacyjnych dla początkujących skierowanego do pracowników pierwszej linii ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej w idealnej sytuacji powinni mieć za sobą co najmniej 3–5 lat doświadczenia w zakresie ochrony dzieci w ramach strategii pomocy humanitarnej oraz wykazywać się pełnym zrozumieniem sektora i jego funkcjonowania w ramach szerszej architektury humanitarnej, a także pełnym zrozumieniem minimalnych standardów ochrony dzieci oraz ich zastosowania. Od osoby prowadzącej szkolenie oczekuje się dostosowania pakietu materiałów edukacyjnych do kontekstu pracy zespołu. Aby uzyskać wskazówki dotyczące kontekstualizacji pakietu materiałów edukacyjnych, zapoznaj się z udostępnianym przez Sojusz [pakietem narzędzi do nauki i rozwoju](#).

Tryby nauki

Pakiet materiałów szkoleniowych został opracowany z uwzględnieniem 2 głównych trybów prowadzenia szkolenia:

1. *Stacjonarny* – w ramach którego sesje odbywają się w sali z udziałem osoby prowadzącej szkolenie i uczestników.
2. *Zdalny* – w ramach którego sesje prowadzone są zdalnie. Może to przybierać różne formy, np.:
  - Uczestnicy przebywają razem, a osoba prowadząca szkolenie prowadzi sesję zdalnie.
  - Uczestnicy i osoby prowadzące szkolenie biorą udział w sesjach za pośrednictwem platformy videokonferencyjnej na komputerach lub innych urządzeniach.

Nie zalecamy mieszanego podejścia, w którym jedni uczestnicy przebywają na sali, a drudzy uczestniczą online. W takich przypadkach zalecamy skierowanie wszystkich uczestników na platformę internetową i poprowadzenie kursu zdalnie.

Można jednak przyjąć „podejście mieszane” do przekazania pakietu materiałów edukacyjnych i zdecydować się na poprowadzenie niektórych sesji online, a innych stacjonarnie. Może to być pomocne w sytuacji, gdy nie ma dostatecznie dużej ilości czasu na spotkania stacjonarne. Należy się dobrze zastanowić, które sesje powinny odbyć się zdalnie, a które stacjonarnie.

Tryb stacjonarny

Przebywanie razem z uczestnikami pomaga nam budować relacje, dostarczyć ludziom wyjaśnienia oraz ocenić dynamikę i poziom energii grupy. W tym otoczeniu występuje mniej potencjalnych czynników rozpraszających uwagę uczestników.

Sesje najlepiej prowadzić w przestronnej, zamkniętej sali. Osoba prowadząca szkolenie musi upewnić się, że jest to przestrzeń, w której ludzie czują się dostatecznie komfortowo i bezpiecznie, by wyrażać swoje poglądy otwarcie i szczerze. W przypadku wielu zajęć potrzeba miejsca na ścianie do przyklejania karteczek i zawieszania flipchartów. Osoby mogą siedzieć w grupach na matach wokół stołów lub na krzesłach ustawionych w kręgu; ważne jest, aby wszyscy uczestnicy byli postrzegani jako równi pod względem znaczenia. Potrzeba również dostatecznie dużo miejsca do tego, by grupa mogła wstać i bezpiecznie się przemieszczać.

Zalecana wielkość grupy w ramach stacjonarnej sesji edukacyjnej to maksymalnie 15 uczestników.

Tryb zdalny

Ten tryb prowadzenia szkolenia może być wyzwaniem dla osób prowadzących, które po raz pierwszy muszą pracować zdalnie. Osobom, które nie prowadziły wcześniej szkoleń zdalnie, polecamy wzięcie udziału w przygotowanym przez Sojusz kursie poświęconym *zdalnemu prowadzeniu szkoleń* lub dostępnym online kursie *Radically Remote*, aby dowiedzieć się więcej na temat tego trybu.

Uczestnicy przebywają razem, a osoba prowadząca szkolenie prowadzi sesję zdalnie.

W tym trybie należy przestrzegać podanych poniżej instrukcji dla szkolenia stacjonarnego, ale z kilkoma kluczowymi uwagami.

Praca z asystentem osoby prowadzącej szkolenie – asystent osoby prowadzącej szkolenie powinien

przebywać w sali wraz z uczestnikami. Asystenci mogą zapewnić wsparcie fizyczne oraz pomagać w zorganizowaniu materiałów szkoleniowych i uczestników.

Rozważenie skorzystania z asystenta technicznego – warto wyznaczyć dodatkową osobę techniczną, która zadba o ustawienie kamery oraz wszelkie inne kwestie techniczne. Konieczne jest na przykład wyświetlenie wizerunku osoby prowadzącej szkolenie i slajdów modułu, a także przeprowadzenie konfiguracji dźwięku.

Czas trwania – prowadzenie szkolenia w tym trybie przez cały dzień jest możliwe, ale obecność online przez cały czas jest męcząca dla osoby prowadzącej szkolenie. Zajęcia mogą potrwać dłużej, w związku z czym osoby prowadzące szkolenie mogą rozważyć dostosowanie długości dnia nauki lub liczby sesji, które można odbyć w ciągu dnia.

Wielkość grupy – wielkość grupy może być taka sama jak w przypadku sesji stacjonarnych: do 15 uczestników.

Przygotowanie stanowiska osoby prowadzącej szkolenie – dobrze jest, aby osoba prowadząca szkolenie dysponowała 2 ekranami: jednym z planem sesji oraz jednym z połączeniem wideo. Jeśli 2 ekrany nie są dostępne, można skorzystać z funkcji podziału ekranu lub wydrukować plany sesji.

Uczestnicy i osoby prowadzące szkolenie biorą udział w szkoleniu za pośrednictwem platformy wideokonferencyjnej

Szkolenia zdalne wymagają starannych przygotowań, testów i ćwiczeń. W dalszej części opisujemy kilka kluczowych zagadnień.

Współpraca z asystentem technicznym – na wczesnym etapie planowania należy wskazać swojego asystenta technicznego, a następnie angażować go na dalszych etapach. Podczas gdy osoba prowadząca szkolenie koncentruje się na treściach i uczestnikach, asystent techniczny skupia się na platformach i technologii, pomagając w konfiguracji i funkcjonalności działań, monitorując czat oraz wspierając uczestników w razie problemów technicznych. Jeśli nie możesz znaleźć asystenta technicznego, możesz poprosić o pomoc dowolną osobę, ale pamiętaj, żeby wspólnie przećwiczyć obsługę platformy online, z której korzystasz, np. tworzenie osobnych pokoi, udostępnianie ekranu, dodawanie dźwięku itp. Instrukcje dotyczące obu ról zostały opisane w planach sesji w ramach niniejszego pakietu.

Urządzenia – należy wyjaśnić, że dostęp do sesji za pomocą smartfona nie jest zalecany w ramach tego szkolenia, ponieważ uniemożliwia to pełne uczestnictwo. W innych przypadkach uczestnicy mogą współdzielić komputery. Ważne jest, aby wiedzieć wcześniej, w jaki sposób uczestnicy będą uczestniczyli w szkoleniu, tak aby można było odpowiednio przygotować zajęcia.

Wielkość grupy – zalecana wielkość grupy w przypadku szkoleń zdalnych to 12–16 uczestników.

Czas trwania – zalecany czas trwania sesji zdalnych wynosi maksymalnie 4 godziny dziennie z krótką przerwą o długości 5–10 minut co godzinę oraz dłuższymi przerwami regeneracyjnymi w regularnych odstępach czasu. Ważne jest, aby realistycznie ocenić, co jest wykonalne w środowisku zdalnym: co do zasady należy oczekiwać, że ćwiczenia realizowane w trybie zdalnym będą trwać o 15% dłużej w porównaniu z trybem stacjonarnym. Należy odpowiednio dostosować swój program.

Przygotowanie stanowiska osoby prowadzącej szkolenie – dobrze jest, aby osoba prowadząca szkolenie dysponowała 2 ekranami: jednym z planem sesji oraz jednym z połączeniem wideo. Jeśli 2 ekrany nie są dostępne, można skorzystać z funkcji podziału ekranu lub wydrukować plany sesji na papierze z recyklingu.

Platforma wideokonferencyjna – możesz wybrać tę platformę wideokonferencyjną, która jest najczęściej używana i najlepiej znana w Twoim otoczeniu, ale potrzebne będą przynajmniej funkcje czatu, osobnych pokoi oraz (w miarę możliwości) przycisków reakcji. Krótki materiał wideo od grupy roboczej L&D na temat bezpiecznego korzystania z platform wideokonferencyjnych można znaleźć [tutaj](#). Potrzebna będzie także wirtualna tablica (np. Miro, Google Doc, Jamboard) do sporządzania notatek podczas sesji.

Aby uzyskać więcej wskazówek na temat prowadzenia szkoleń zdalnie, możesz sięgnąć do przygotowanego przez Sojusz na Rzecz Ochrony Dzieci w Ramach Pomocy Humanitarnej arkusza porad na temat prowadzenia szkoleń zdalnie; jest on dostępny [tutaj](#).

Metodologie nauki

Niniejszy pakiet kładzie nacisk na nabywanie praktycznych umiejętności i wiedzy. W związku z tym pakiet materiałów edukacyjnych wykorzystuje metodologię partycypacyjną obejmującą zajęcia, które zachęcają wszystkich członków grupy do interakcji, dyskusji i wzajemnego słuchania. W wielu ćwiczeniach uczestnicy są proszeni o przedstawienie konkretnych pomysłów w oparciu o ich własne doświadczenia lub o przygotowanie scenariusza bądź odegranie ról związanych z pracą.

Tworzenie bezpiecznej przestrzeni

Pakiet materiałów edukacyjnych zachęca uczestników do przedstawiania pomysłów grupie, omawiania najróżniejszych tematów (z których niektóre mogą być uznawane za „delikatne”), krytykowania własnych działań oraz działań organizacji, a także do introspekcji. Z tego powodu ważne jest, aby osoba prowadząca szkolenie zbudowała atmosferę zaufania i bezpieczeństwa, w której uczestnicy czują się swobodnie oraz mogą wyrażać swoje myśli i pomysły bez obaw o krytykę i konsekwencje – zarówno ze strony uczestników, jak i przełożonego/osoby prowadzącej szkolenie. Dodatkowo nie należy zakładać, że zespoły zawsze wykazują pozytywną dynamikę pracy. Ponadto podczas szkolenia może pojawić się konflikt.

Na początku drogi edukacyjnej z uczestnikami należy uzgodnić podstawowe zasady, które mogą wymagać rewizji w miarę postępu nauki. Zasady te należy oczywiście ujmować w kontekście kulturowym, w którym odbywa się praca, oraz odpowiednio do niego wybierane i dostosowywane. Np. będę szanować poufność, zachowam uwagę, będę aktywnie słuchać itp.

Po pierwsze nie szkodzić!

Osoba prowadząca szkolenie powinna upewnić się, że jej działalność edukacyjna nie powoduje ryzyka ani szkód.

- Rozsądne jest przyjęcie, że niektórzy uczestnicy mogli doświadczyć w swoim życiu przemocy oraz innych krzywd. Z tego powodu ważne jest opatrzenie zawartości pakietu materiałów edukacyjnych odpowiednimi ostrzeżeniami. Na przykład: „będziemy rozmawiać o trudnych sprawach, które mogą odnosić się do waszych doświadczeń. Jeśli spowoduje to u was stres bądź niepokój, możecie wyjść z sali, dać mi znać i/lub wykorzystać swoje systemy wsparcia (wstawić przykłady odpowiednio do kontekstu)”.
- Wzajemny szacunek z dochowaniem poufności spraw osobistych wewnątrz grupy (patrz: sekcja 2).
- Zagwarantowanie, że dzieci lub rodziny, o których może być mowa podczas sesji lub zadań, pozostaną anonimowe, a ich dane osobowe nigdy nie zostaną ujawnione.
- Należy być przygotowanym na wszelkie nowe okoliczności, które mogą wyjść na jaw w toku

szkolenia, oraz zadbać o dostęp do systemu zgłaszania i monitorowania problemów związanych z dziećmi i rodzinami.

- Osoba prowadząca szkolenie musi pozostawać otwarta na ewentualne sugestie dotyczące pracy zespołu oraz organizacji. Należy jasno określić dalsze kroki w celu uwzględnienia sugestii, do których osoba prowadząca szkolenie powinna odnieść się bezpośrednio, jeśli jest również menedżerem zespołu, lub które powinny zostać przekazane menedżerowi zespołu, tak aby możliwe było podjęcie wymaganych działań w ustalonym czasie. Zignorowanie tego zalecenia może być sygnałem dla pracowników pierwszej linii, że ich wkład nie jest traktowany poważnie.

Zarządzanie dynamiką i konfliktami w grupie

Niniejszy pakiet materiałów edukacyjnych zachęca uczestników do dzielenia się pomysłami i opiniami, dlatego ważne jest stworzenie bezpiecznego i wspierającego środowiska nauki, w którym uczestnicy czują się komfortowo. Jeśli członkowie grupy nie znają się dobrze, przeprowadź zajęcia zapoznawcze i skorzystaj z technik przełamywania lodów, aby wprowadzić uczestników w przestrzeń nauki na początku każdego dnia lub każdej sesji.

Mogą się zdarzać rozbieżne opinie i pomysły, co może prowadzić do nieporozumień lub konfliktów w grupie. Osoba prowadząca szkolenie powinna być na to przygotowana i mieć plan radzenia sobie z konfliktem w grupie.

Oto kilka wskazówek, jak radzić sobie z rozwiązywaniem konfliktów:

- Potwierdź istnienie konfliktu w prosty sposób.
- Ustal przyczynę konfliktu.
- Jeśli konflikt jest związany z omawianym tematem, pomóż uczestnikom skoncentrować się na obszarach porozumienia.
- Zachęć uczestników do okazania sobie wzajemnego szacunku, przypominając im o podstawowych zasadach.
- Jeśli konflikt nie jest związany z tematem i toczy się jedynie wśród niektórych członków, zachęć ich do rozwiązania sporu poza środowiskiem grupy.
- Jeśli to pomoże, ogłoś przerwę; konflikt można często osłabić poprzez zmianę miejsca przebywania grupy.

(Źródło: podręcznik „RedR UK Training of Trainers for the Humanitarian Sector”).

Jak osoba prowadząca szkolenie powinna przygotować się do warsztatów?

Aby przygotować się do warsztatów, należy rozważyć:

- Pomiar poziomu umiejętności, wiedzy i zachowań. Pomocne może być ustalenie, kim będą uczestnicy kursu, ich zawody oraz wykonywane prace, a także rodzaje i poziom wiedzy oraz umiejętności. Ważne jest również ustalenie, czy są uczestnicy, którzy potrzebują specjalnego wsparcia w ramach dostępu do szkolenia. Zapoznaj się z treścią Załącznika I, aby dowiedzieć się więcej o narzędziu autooceny, które można wykorzystać przed rozpoczęciem i po zakończeniu pracy z pakietem materiałów edukacyjnych w celu dokonania pomiaru efektów nauki.

- Zapoznanie się z materiałami modułu oraz przygotowanie się do ich przedstawienia. Osoba prowadząca szkolenie musi: zapoznać się z treścią wszystkich materiałów modułu oraz metodologią prowadzenia sesji; przekazywać jasne instrukcje; zarządzać ćwiczeniami, wspierać dyskusje i dostarczać techniczne informacje zwrotne; przygotować się na wszelkie potencjalne uwagi lub pytania uczestników, a także na wszelkie potencjalne wyzwania lub problemy.
- Pamiętaj, że punkt „**Powiedz**” każdego modułu nie musi być cytowany dosłownie, a jego treść można dostosować do kontekstu.
- Przeczytanie wszystkich sesji i sugerowanych przykładów oraz przygotowanie przykładów do każdej sesji na podstawie własnego doświadczenia. Wykorzystanie odpowiednio dobranych do kontekstu przykładów na podstawie własnego doświadczenia oraz doświadczeń uczestników może przynieść poprawę efektów edukacyjnych.
- Podjęcie decyzji, kiedy i jak dostosować sesje do potrzeb zespołu i kontekstu. Sugestie oraz wskazówki są dołączone do instrukcji sesji i modułów. Obejmuje to dostosowanie niektórych materiałów do języka używanego podczas szkolenia.
- Skorzystanie z punktów *Pomoc techniczna* oraz *Wskazówki* w niniejszym przewodniku, aby uzyskać pomoc w zakresie pomysłów i dodatkowych zasobów związanych z każdym modułem.

Jak uwzględnić uczestników z niepełnosprawnościami?

Wszystkie moduły zostały opracowane w sposób gwarantujący możliwie najlepszą integrację. Niektórzy uczestnicy mogą potrzebować pewnych stosunkowo prostych dostosowań umożliwiających im uczestnictwo (np. większy wydruk podręcznika czy większe litery na tablicy). Inne osoby mogą wymagać większego planowania, takiego jak znalezienie miejsca do prowadzenia warsztatów z dostępem dla wózków inwalidzkich.

Niektóre niepełnosprawności nie są widoczne, dlatego warto potwierdzić indywidualnie ze wszystkimi uczestnikami niepełnosprawności lub specjalne potrzeby, o których osoba prowadząca szkolenie powinna wiedzieć przed rozpoczęciem programu. Ważne jest również upewnienie się, czy osoby te chcą, aby informacja na ten temat dotarła do innych uczestników.

Tabela podsumowania kursu

Moduł	Cele szkolenia	Czas trwania modułu
Powitanie i wprowadzenie	<p>Po ukończeniu tej sesji osoba prowadząca szkolenie będzie potrafiła:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przywołać strukturę i cele kursu. • Przedstawić osoby prowadzące szkolenie i współuczestników. • Korzystać z podstawowych funkcji platform wideokonferencyjnych [dotyczy tylko trybu zdalnego]. 	60 min
Dziecko	<p>Po ukończeniu tej sesji osoba prowadząca szkolenie będzie potrafiła:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przywołać definicję dziecka i etapy jego rozwoju. • Opisać niektóre czynniki zagrażające dzieciom i je chroniące w ramach modelu społeczno-ekologicznego oraz w oparciu o paradygmat rozwojowy. • Opisać, w jaki sposób inne czynniki, takie jak płeć, mogą wpływać na czynniki zagrażające dzieciom i je chroniące. 	175 min
Ochrona dzieci w ramach pomocy humanitarnej i zasady przewodnie z tym związane	<p>Po ukończeniu tej sesji osoba prowadząca szkolenie będzie potrafiła:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przywołać definicję ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej. • Wyjaśnić adekwatność koncepcji praw dziecka w kontekście planowania ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej. • Wyjaśnić cel ustanowienia minimalnych standardów ochrony dzieci oraz ich powiązanie z konwencją UNCRC. • Podać przykłady adekwatności zasad przewodnich dla programowania ochrony dzieci. 	210 min

Komunikowanie się z dziećmi i społecznościami	<p>Po ukończeniu tej sesji osoba prowadząca szkolenie będzie potrafiła:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wykazać się odpowiednimi umiejętnościami komunikacyjnymi podczas pracy z dziećmi. • Wykazać się odpowiednimi umiejętnościami komunikacyjnymi podczas pracy ze społecznościami. 	145 min
Głębszy wgląd w strategię ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej oraz minimalne standardy ochrony dzieci (sesja opcjonalna)	<p>Po ukończeniu tej sesji osoba prowadząca szkolenie będzie potrafiła:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opisywać strategię zapobiegania i reagowania w związku z ochroną dzieci w ramach pomocy humanitarnej. • Wyjaśniać związek między modelem społeczno-ekologicznym a strategiami ochrony dzieci. • Wyjaśniać znaczenie minimalnych standardów ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej oraz przywoływać filary i strukturę każdego standardu. 	155 min
Moja rola i organizacja	<p>Po ukończeniu tej sesji osoba prowadząca szkolenie będzie potrafiła:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poddać ocenie własną motywację do pracy. • Docenić znaczenie odpowiedzialności wobec dzieci i młodzieży. • Wyjaśniać kluczowe systemy organizacyjne ważne z punktu widzenia własnej pracy zawodowej – kiedy z nich korzystać, gdzie je znaleźć oraz jak uzyskać wsparcie. • Opisać 4 aspekty sprawczości oraz ich możliwe rzeczywiste przejawy. • Poddać ocenie dynamikę sprawczości oraz dbanie o swój dobrostan. 	180 min
Krytyczne podejście	<p>Po ukończeniu tej sesji osoba prowadząca szkolenie będzie potrafiła:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wyjaśnić, dlaczego krytyczne podejście pozwala usprawnić pracę, którą wykonujemy 	180 min

na rzecz dzieci.

- Poddać ocenie doświadczenia i praktyki własne oraz innych osób w kontekście zmian możliwych do wprowadzenia.

Część 2 – szczegółowe plany sesji

Powitanie i wprowadzenie

Czas trwania sesji: 45 minut w trybie stacjonarnym / 60 minut w trybie zdalnym (z wprowadzeniem do technologii)

Założenie sesji: Uczestnicy zapoznają się ze strukturą kursu, innymi uczestnikami oraz zespołem osób prowadzących szkolenie.

Cele sesji: Po ukończeniu tej sesji uczestnicy będą potrafili:

- Przywołać strukturę i cele kursu.
- Przedstawić osoby prowadzące szkolenie i współuczestników.
- Korzystać z podstawowych funkcji platform wideokonferencyjnych [dotyczy to tylko trybu zdalnego].

Przygotowanie wymagane pod kątem szkolenia stacjonarnego: nd.

Przygotowanie wymagane pod kątem szkolenia prowadzonego zdalnie:

- Sekcja *Powitanie i wprowadzenie* przewidziana jest na 15 minut, podczas których uczestnicy zapoznają się z kluczowymi funkcjami wybranej platformy wideokonferencyjnej oraz innymi narzędziami internetowymi, które będą wykorzystywane podczas kursu. Tę sekcję kursu powinien zaprojektować asystent techniczny po potwierdzeniu platform.
- Potrzebna będzie tablica online z myślą o sekcji poświęconej środowisku nauki – nie jest wymagane żadne przygotowanie ani dostęp dla uczestników.

Czas	Uwagi osoby prowadzącej szkolenie	Uwagi dotyczące zdalnego prowadzenia/asystenta
5 min	<p>Powitanie</p> <p>Przedstaw się i przywitaj uczestników kursu.</p> <p>Zarysuj cele i strukturę kursu. Możesz to przygotować wcześniej na flipcharcie.</p>	<p>Rozpocznij konferencję 15 minut wcześniej. Powitaj osoby dołączające do sesji z imienia.</p> <p>Przedstaw asystenta i wyjaśnij, że jest on dostępny w razie jakichkolwiek problemów technicznych.</p>
10 min	<p>Przełamywanie lodów</p> <p>Podziel uczestników na grupy liczące maksymalnie 4 osoby i wyjaśnij, że mają 3 minuty na przygotowanie listy 5 wspólnych cech.</p> <p>Po upływie 3 minut poproś każdą grupę, aby podzieliła się jednym lub dwoma przykładami.</p> <p>Jeśli osoby pracowały ze sobą wcześniej, podkreśl, że zawsze można dowiedzieć się o sobie więcej oraz bardziej się nawzajem docenić.</p>	<p>Przypisz uczestników losowo do osobnych pokoi.</p> <p>Otwórz osobne pokoje.</p> <p>Poświęć na to 3 minuty.</p> <p>Zamknij osobne pokoje.</p>
15 min	<p>Wprowadzenie</p> <p>Poproś każdego uczestnika i każdego współprowadzącego szkolenie, aby krótko przedstawili się grupie, podając swoje imię, stanowisko oraz staż pracy w organizacji.</p>	

5 min	<p>Refleksja nad nauką i własną pracą</p> <p>Powiedz: Założeniem kursu jest zapewnienie uczestnikom pomocy w przemyśleniu i poprawieniu ich własnej pracy jako osób odpowiedzialnych za ochronę dzieci. Aby wykorzystać wiedzę zdobytą podczas kursu w swojej pracy, zachęcamy do korzystania z dziennika nauki. Na koniec każdego modułu otrzymasz zadanie, aby zastanowić się, w jaki sposób zastosujesz zdobytą wiedzę w swojej pracy oraz będziesz mieć możliwość zanotowania tego w swoim dzienniku. Zachęcamy jednak również do korzystania z dziennika pomiędzy sesjami i podczas pracy.</p> <p>Oto najważniejsze pytania podsumowujące, które zostaną zadane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Czego się nauczyłem(-am)? • Jak wykorzystam zdobytą wiedzę w swojej pracy? • Jak mogę poprawić swoją pracę, biorąc pod uwagę to, czego się nauczyłem(-am)? • Odpowiedzi na jakie pytania lub jakiego wsparcia potrzebuję? <p>Pytania zostaną uwzględnione w dziennikach nauki.</p>	
15 min	<p>Wprowadzenie techniczne</p> <p>Dotyczy tylko szkoleń prowadzonych zdalnie</p>	<p><i>Uwaga: ta sekcja musi zostać opracowana przez asystenta technicznego w oparciu o platformy i narzędzia, które zostaną wykorzystane podczas kursu. Celem jest zapoznanie uczestników z kluczowymi funkcjami, tak aby umożliwić im szybkie i łatwe angażowanie się w ćwiczenia pojawiające się w toku kursu.</i></p>

10 min	<p>Środowisko nauki</p> <p>Na forum zapytaj: Jak chcemy wspólnie pracować? Jakich zachowań zobowiązujemy się przestrzegać, aby jak najlepiej wykorzystać nasz wspólny czas?</p> <p>Poprowadź dyskusję i zanotuj zobowiązania na flipcharcie, a następnie wywieś je na ścianie sali szkoleniowej.</p>	<p>Użyj wbudowanej funkcji tablicy lub innej tablicy online. Zapis sugestii na tablicy należy powierzyć asystentowi.</p>
5 min	<p>Podsumowanie</p> <p>Podsumuj sesję, upewniwszy się, że nie ma pytań.</p>	<p>W przypadku sesji zdalnej zrób 5 minut przerwy, aby odpocząć od ekranu.</p>

Dziecko

Czas trwania sesji: 175 minut

Założenie sesji: Uczestnicy rozumieją wyjątkową naturę dzieciństwa i potrafią rozpoznać etapy rozwoju dziecka oraz czynniki zagrażające i chroniące występujące w życiu dziecka.

Cele sesji: Po ukończeniu tej sesji uczestnicy będą potrafili:

- Przywołać definicję dziecka i etapy jego rozwoju.
- Opisać niektóre czynniki zagrażające dzieciom i je chroniące w ramach modelu społeczno-ekologicznego oraz w oparciu o paradygmat rozwojowy.
- Opisać, w jaki sposób inne czynniki, takie jak płeć, mogą wpływać na czynniki zagrażające dzieciom i je chroniące.

Najważniejsze wnioski:

- Zgodnie z Konwencją o Prawach Dziecka ONZ terminy dziecko i dzieci odnoszą się do wszystkich dzieci oraz osób do 18. roku życia.

- Rozwój dziecka to proces indywidualnego wzrostu i dojrzewania od narodzin do osiągnięcia dorosłości. Pojęcie to obejmuje zmiany fizyczne, poznawcze, emocjonalne i społeczne, które zachodzą u dzieci i młodzieży wraz z wiekiem. (Zapoznaj się z informacjami dodatkowymi, aby dowiedzieć się więcej).
- Rozwijając się od wieku niemowlęcego do końca okresu dojrzewania, dzieci przechodzą przez kolejne kluczowe etapy rozwoju i zdobywają umiejętności typowe dla danego wieku. Chociaż podział na grupy wiekowe może zależeć od kontekstu i kultury, w rozwoju wyróżnia się często następujące etapy:
  - Wczesne dzieciństwo: od narodzin do 6. roku życia, w tym wiek niemowlęcy do 12. miesiąca życia, wiek małego dziecka od 1. do 3. roku życia, oraz wiek przedszkolny od 4. do 6. roku życia
  - Środkowe dzieciństwo: od 7. do 12. roku życia
  - Późne dzieciństwo: od 13. do 17. roku życia
- Ważne jest poznanie zagadnień rozwoju dzieci, tak aby:
  - rozumieć potrzeby i reakcje dzieci oraz ich strategie radzenia sobie z problemami;
  - rozumieć, jak dzieci zachowują się w sytuacjach kryzysowych;
  - wspierać opiekunów w odpowiednim reagowaniu na zachowania dzieci zgodnie z ich potrzebami rozwojowymi;
  - rozumieć podstawowe potrzeby chłopców i dziewcząt.
- Na rozwój i dobrostan dzieci wpływa wiele czynników. Niektóre z nich mają charakter wewnętrzny, podczas gdy inne – zewnętrzny. Czynniki zewnętrzne reprezentują świat dziecka, który przypomina pajęczynę. Dziecko znajduje się w jej centrum, ale odczuwa wszystko, co dzieje się w dowolnej części pajęczyny, oraz odgrywa aktywną rolę w swoim własnym rozwoju w zależności od osobowości i temperamentu. Mówiąc o środowisku dziecka, mamy na myśli jego sieć społeczną. Środowisko/pajęczynę dziecka można przedstawić za pomocą diagramu z dzieckiem pośrodku, otoczonym serią kręgów reprezentujących czynniki, które mogą wpłynąć na jego życie. Podejście to nazywane jest modelem społeczno-ekologicznym, który uwzględnia interakcje między czynnikami wewnętrznymi i zewnętrznymi, a więc interakcje między wewnętrznym (psychologicznym) a zewnętrznym (społecznym) światem dziecka.
  - Najbliższy dziecku krąg reprezentuje najbliższą rodzinę, która ma największy wpływ na rozwój fizyczny, poznawczy, emocjonalny i społeczny dziecka.
  - Kolejny krąg reprezentuje dalszą rodzinę i najbliższe otoczenie społeczne: członków rodziny, sąsiadów, grupy kulturowe oraz inne grupy mające kontakt z dzieckiem.
  - Poza tym kręgiem na dziecko oddziałuje społeczność szkoły, wspólnota, plac zabaw, placówki pomocy socjalnej i ochrony zdrowia oraz inne grupy społeczne (grupy kulturowe, sąsiedzkie itp.).
  - Poziom społeczeństwa dotyczy szerszego kontekstu gospodarczego, politycznego, kulturowego i społecznego, w tym: sytuacji finansowej, konfliktów, ubóstwa oraz uwarunkowań prawnych i politycznych.
- Model społeczno-ekologiczny wykazuje również, że czynniki zagrażające dzieciom i je

chroniące występują na wszystkich poziomach bezpieczeństwa i dobrostanu dzieci. Czynniki chroniące to te czynniki w życiu dzieci, które wpływają na ich zdrowy i pozytywny rozwój. Czynniki zagrażające to te czynniki w życiu dzieci, które zakłócają ich rozwój oraz czynią je bardziej wrażliwymi. Wszystkie nasze wysiłki w pracy z dziećmi i młodzieżą powinny mieć na celu ograniczenie czynników zagrażających oraz wzmocnienie czynników chroniących. Dorośli, którzy wchodzi w pozytywne interakcje z dziećmi, stanowią czynnik chroniący. Na różnych etapach rozwoju dzieci obowiązują inne czynniki zagrażające i chroniące oraz mogą one również ulegać zmianie, gdy nastąpi zmiana kontekstu. W czasie kryzysu większość elementów środowiska życia dziecka wpływa na nie negatywnie.

- Istnieją uniwersalne czynniki chroniące, takie jak opieka we wczesnym okresie życia przez co najmniej jednego konsekwentnego i oddanego opiekuna, zdolność do panowania nad emocjami oraz dostęp do efektywnej edukacji formalnej i nieformalnej. Istnieją również uniwersalne czynniki zagrażające, takie jak brak opieki ze strony konsekwentnego i oddanego opiekuna we wczesnym okresie życia, niezaspokojone podstawowe potrzeby oraz rozłąka z rodziną. (Zapoznaj się z informacjami dodatkowymi, aby dowiedzieć się więcej).
- Dotkliwość narażenia na trudności jest kluczowym elementem, który należy wziąć pod uwagę przy identyfikowaniu czynników zagrażających i chroniących. Związane jest to z dodatnią zależnością między dotkliwością narażenia – albo na jedno wyjątkowo traumatyczne wydarzenie, albo na większą liczbę trudności – a zdolnością jednostki do poradzenia sobie w trudnych sytuacjach lub do adaptacji. Na dotkliwość narażenia na szkodliwe czynniki mogą wpływać również czynniki indywidualne – lub towarzyszące – takie jak: wiek, płeć, niepełnosprawność i status prawny (uchodźca, osoba przesiedlona wewnętrznie, migrant lub bezpaństwowiec).
- Nauka radzenia sobie z trudnościami jest ważną częścią zdrowego rozwoju. O ile reakcje organizmu na krótkotrwały stres o umiarkowanym natężeniu mogą sprzyjać wzrostowi, o tyle toksyczny stres to silna, niezłagodzona niczym reakcja organizmu na stres, do której dochodzi przy braku ochronnego wsparcia dorosłych. Bez opieki i ochrony ze strony dorosłych trwały stres spowodowany skrajnym ubóstwem, zaniedbaniem, przemocą lub ciężką matczyną depresją może osłabić architekturę rozwijającego się mózgu, co będzie miało długofalowy wpływ na zdolność do nauki, zachowanie oraz zdrowie fizyczne i psychiczne dziecka.

Ogólne przygotowanie

Biorąc pod uwagę fakt, że szkolenie może być prowadzone w języku innym niż angielski, z czasem możesz uświadomić sobie różnice w sposobie nazywania poszczególnych grup wiekowych dzieci w zależności od języka i kultury. Jeśli wydaje się to istotne dla Twojej grupy lub ujawni się podczas szkolenia, możesz poświęcić czas na omówienie różnych słów i/lub różnic. Warto pamiętać, że chociaż możemy używać różnych nazw w różnych językach i kulturach, istnieją dowody na to, że rozwój dzieci (fizyczny, poznawczy, emocjonalny [i społeczny, chociaż na to może mieć wpływ kontekst i kultura]) przebiega podobnie niezależnie od miejsca, w którym żyją.

Przygotowanie wymagane pod kątem szkolenia stacjonarnego:

- Wydrukuj i wytnij etapy rozwoju dziecka oraz przedziały wiekowe na fiszkach – po jednym zestawie na 3–4 uczestników.
- Wydrukuj i wytnij przykłady rozwoju fizycznego, poznawczego, emocjonalnego i społecznego na fiszkach – po jednym zestawie na 3–4 uczestników.
- Zapisz nazwy ról na karteczkach samoprzylepnych.
- Przygotuj duży rysunek modelu społeczno-ekologicznego do powieszenia na ścianie sali szkoleniowej.

Przygotowanie wymagane pod kątem szkolenia prowadzonego zdalnie:

- Przygotuj wirtualną tablicę z etapami rozwoju dziecka. Przygotuj przedział wiekowy dla każdego etapu rozwoju dziecka do wklejenia na czacie.
- Skopiuj tabelę rozwoju dziecka do udostępnionego arkusza kalkulacyjnego, a następnie usuń i pomiesza zawartość komórek, przenosząc je gdzie indziej w obrębie arkusza. Udostępnij po jednej kopii arkusza na 3–4 uczestników.
- Przygotuj wirtualną tablicę z każdą rolą zapisaną na oddzielnej karteczce samoprzylepnej.
- Przygotuj pustą kopię modelu społeczno-ekologicznego na wirtualnej tablicy.
- Przygotuj slajd PPT z opisami przypadków Abdela i Johana.

Czas	Uwagi osoby prowadzącej szkolenie	Uwagi dotyczące zdalnego prowadzenia/asystenta
5 min	Wprowadzenie Powitaj uczestników sesji oraz przekaz im jej założenie i cele. Poproś dołączających uczestników, aby w oparciu o dziennik nauki przypomnieli sobie notatki sporządzone podczas poprzednich sesji. Jeśli pozwala na to czas, poproś kilku ochotników, aby przedstawili swoje najważniejsze wnioski na forum.	

10
min

Kim jest dziecko?

Powiedz¹: Nie ma jednej uniwersalnej definicji dziecka ani dzieciństwa. Dzieciństwo to konstrukt kulturowo-społeczny, a nie tylko uniwersalny etap rozwoju fizycznego i psychicznego człowieka. W konwencji UNCRC używa się terminu „dziecko” w odniesieniu do wszystkich osób od narodzin do 18. roku życia.

Instrukcje: Potwierdź, czy jest to definicja używana przez Twoją organizację, czy też zastosowanie ma inna definicja. Jeśli zastosowanie ma definicja konwencji UNCRC, zapytaj uczestników, czy mają do niej jakieś zastrzeżenia i omów ewentualne wątpliwości. Jeśli zastosowanie ma inna definicja, potwierdź jej treść i zapytaj uczestników, czy mają jakiegokolwiek pytania lub wątpliwości dotyczące definicji.

Monitoruj czat pod kątem pytań lub wątpliwości.

---

¹ Nie musisz cytować treści sekcji „Powiedz” dosłownie. W razie potrzeby dostosuj treść do swojego kontekstu.

30
min

Rozwój dzieci

Zapytaj: Na czym polega rozwój dziecka?

Instrukcje: Podaj kilka przykładów, a następnie powiedz:

Rozwój dziecka to proces indywidualnego wzrostu i dojrzewania od narodzin do osiągnięcia dorosłości. Pojęcie to obejmuje zmiany fizyczne, poznawcze, emocjonalne i społeczne, które zachodzą u dzieci i młodzieży wraz z wiekiem.

Zapytaj: Czy potrafisz podać kilka przykładów fizycznych zmian zachodzących w toku rozwoju dziecka?

Instrukcje: Podaj kilka przykładów, a następnie powiedz, że zmiany fizyczne dotyczą wzrostu i dojrzewania ciała.

Zapytaj: Czy potrafisz podać kilka przykładów zmian poznawczych?

Instrukcje: Podaj kilka przykładów, a następnie powiedz, że zmiany emocjonalne polegają na nauce rozpoznawania emocji w sobie i innych oraz poproś na forum o podanie kilku przykładów.

Zapytaj: Czy potrafisz podać kilka przykładów zmian społecznych, które zachodzą w toku rozwoju dziecka?

Instrukcje: Podaj kilka przykładów, a następnie powiedz, że zmiany społeczne polegają na zdobywaniu umiejętności werbalnych i niewerbalnych oraz poproś na forum o podanie kilku przykładów.

Instrukcje: W niewielkich grupach rozdaj uczestnikom fiszki z 5 etapami rozwoju dziecka (niemowlęstwo, wczesne dzieciństwo, wiek przedszkolny, środkowe dzieciństwo, późne dzieciństwo). Poproś uczestników, aby posortowali je we właściwej kolejności i przykleili poziomo na ścianie. Poproś grupę, która ukończy ćwiczenie jako pierwsza, aby zaprezentowała wyniki. Poproś inne grupy, aby w razie potrzeby skorygowały wyniki.

Następnie rozdaj fiszki z przedziałem wiekowym dla każdego etapu rozwoju. Poproś uczestników z tych samych grup, aby powiązali dany przedział wiekowy z odpowiednim etapem rozwoju. Poproś pierwszą grupę o zakończenie prezentacji. Poproś inne grupy, aby w razie potrzeby skorygowały wyniki i przyklej

Monitoruj czat i oznaczaj wszelkie podane tam przykłady.

Przygotuj osobne pokoje dla 3–4 uczestników.

Przygotuj wirtualną tablicę dla każdej grupy z 5 etapami rozwoju.

Poproś każdą grupę, aby uporządkowała 5 etapów rozwoju i umieściła je poziomo na tablicy. Po 5 minutach zgromadź wszystkich z powrotem i omów właściwą kolejność na forum.

Skopiuj i wklej do czatu przedział wiekowy dla każdego etapu rozwoju. Poproś uczestników, aby dołączyli do tych samych osobnych pokoi i powiązali każdy etap rozwoju z odpowiednim przedziałem wiekowym. Po 5 minutach zbierz wszystkich

<p>odpowiedni przedział wiekowy przy każdym etapie rozwoju.</p> <p>Powiedz: Ważne jest podkreślenie, że grupy wiekowe mogą się różnić w zależności od kontekstu i kultury. Teraz przyjrzymy się różnym aspektom wzrostu na każdym etapie rozwoju.</p> <p>Instrukcje: Udostępnij karty z opisami rzędów i poproś uczestników, aby umieścili je na ścianie, tworząc pustą tabelę. Następnie przekaż karty z opisami rozwoju fizycznego, poznawczego, emocjonalnego i społecznego na fiszkach (patrz: informacje dodatkowe). Podaj jeden przykład i poproś każdą grupę o odpowiednie posortowanie kart i przyklejenie ich w odpowiednim miejscu w obrębie tabeli. Zweryfikuj wyniki w oparciu o informacje w tabeli w sekcji informacji dodatkowych i odpowiednio je popraw.</p> <p>Powiedz: Zapytaj na forum, dlaczego nauka o etapach rozwoju dziecka jest ważna?</p> <p>Instrukcje: podaj kilka przykładów i dodaj do nich poniższe informacje o tym, jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozumieć potrzeby i reakcje dzieci oraz ich strategie radzenia sobie z problemami; • rozumieć, jak dzieci zachowują się w sytuacjach kryzysowych; • wspierać opiekunów w odpowiednim reagowaniu na zachowania dzieci zgodnie z ich potrzebami rozwojowymi; • rozumieć podstawowe potrzeby chłopców i dziewcząt. 	<p>z powrotem i omów wyniki na forum.</p> <p>Na forum zapytaj uczestników, jaka jest kolejność 5 etapów rozwoju dziecka.</p> <p>Skopiuj i wklej listę do czatu, a następnie monitoruj odpowiedzi:</p> <p><i>wczesne dzieciństwo, środkowe dzieciństwo, wiek przedszkolny, późne dzieciństwo, niemowlęstwo.</i></p> <p>Na forum poproś uczestników o wskazanie przedziału wiekowego dla każdego etapu.</p> <p>Przygotuj osobne pokoje dla 3–4 uczestników.</p> <p>Przypisz numer do każdej grupy i udostępnij linki do odpowiednich współdzielonych dokumentów.</p> <p>Uruchom osobne pokoje. Poświęć na to 15 minut.</p> <p>Zamknij osobne pokoje.</p>
---	--

15
min

Środowiska dzieci a model społeczno-ekologiczny

Przekaż każdemu uczestnikowi wcześniej przygotowaną karteczkę samoprzylepną lub etykietę z jedną z poniższych ról przedstawioną w formie napisu lub obrazka.

- Dziecko
- Matka
- Rodzeństwo
- Nauczyciel
- Przewodnik duchowy
- Pracownik opieki społecznej
- Lekarz
- Minister opieki społecznej
- Przedstawiciel rządu
- Ciotka
- Sąsiad
- Sklepiak
- Kierownik obozu
- Pielęgniarka
- Pracownik ochrony zdrowia
- Znajomy
- Mentor
- Prezydent

Poproś każdego uczestnika, aby przeczytał treść, a następnie przykleił karteczkę na sobie. Zaproś uczestnika z karteczką „dziecko” do ustawienia się pośrodku sali szkoleniowej. Wyjaśnij, że wszyscy inni powinni ustawiać się wokół „dziecka” w oparciu o to, jak bliska jest ich relacja z „dzieckiem”. W razie potrzeby podaj kilka przykładów (np. matka będzie stała blisko, a szpital dalej). Konieczne może być ponowne przemieszczenie się w stosunku do innych ról.

Poświęć na to kilka minut.

Wyjaśnij, że każdy uczestnik reprezentuje osobę, osoby lub instytucję, z którymi stojące w środku „dziecko” ma relacje. Koniec sznurka przekaz „dziecku”. Poproś osobę występującą w roli dziecka, aby złapała jeden koniec sznurka, a następnie wytypuj inną osobę. Przekaż kłębek sznurka wytypowanej osobie i poproś ją, aby złapała sznurek, co pozwoli utworzyć linię od dziecka do niej. Osoba ta powinna następnie odczytać swoją rolę i krótko wyjaśnić, dlaczego zdecydowała się stanąć w danym miejscu. Osoba ta powinna trzymać sznurek, gdy Ty weźmiesz kłębek i przekażesz go z powrotem dziecku lub innemu uczestnikowi. (Najlepiej, by uczestnicy przekazywali kłębek sznurka między sobą, ale

Utwórz szablon na wirtualnej tablicy z różnymi rolami zapisanymi na karteczkach samoprzylepnych. Poproś każdego uczestnika, aby przyjął jedną rolę, wybierając karteczkę samoprzylepną z wirtualnej tablicy. Upewnij się, że każda osoba ma jedną karteczkę lub przydziel po jednej karteczce każdej osobie. Wyjaśnij, że zamiast przemieszczać się, uczestnicy mogą zmieniać położenie karteczek samoprzylepnych w obrębie tablicy.

Poproś uczestników z karteczkami roli dziecka, aby umieścili karteczki na środku tablicy.

Wyjaśnij, że wszyscy inni powinni ustawiać się wokół „dziecka” w oparciu o to, jak bliska jest ich relacja z „dzieckiem”. W razie potrzeby podaj kilka przykładów (np. matka będzie stała blisko, a szpital dalej). Konieczne może być ponowne przemieszczenie się w stosunku do innych ról.

Skorzystaj z długopisu lub rysika do rysowania na wirtualnej tablicy, aby utworzyć linie między „dzieckiem” a innymi rolami. Każdy uczestnik powinien przeczytać swoją rolę i wyjaśnić, dlaczego wybrał dane miejsce. Kontynuuj aż do połączenia wszystkich ról z „dzieckiem”.

z powodu pandemii COVID-19 tylko osoba prowadząca szkolenie powinna przemieszczać się z kłębkim sznurka, natomiast uczestnicy powinni trzymać jedynie fragment sznurka, tak aby powstała pajęczyna). Kontynuuj do czasu, aż każdy uczestnik wymieni swoją rolę i wyjaśni swoje miejsce, a następnie wyjaśnij: Świat dziecka przypomina pajęczynę. Dziecko znajduje się w jej centrum, ale odczuwa wszystko, co dzieje się w dowolnej części pajęczyny. Mówiąc o środowisku dziecka, mamy na myśli jego sieć społeczną. Dziecko, podobnie jak pająk, znajduje się w centrum sieci.

Zawieś lub odśłoń duży rysunek modelu społeczno-ekologicznego na ścianie sali szkoleniowej i wyjaśnij: Środowisko/pajęczynę dziecka można przedstawić za pomocą diagramu z dzieckiem pośrodku, otoczonym serią kręgów reprezentujących czynniki, które mogą wpłynąć na jego życie. Najbliższy dziecku krąg reprezentuje najbliższe obiekty i osoby, np. rodzinę. Dalsze kręgi reprezentują osoby i obiekty w ramach społeczności lub społeczeństwa, które również mogą wpływać na życie dzieci.

Poproś każdego uczestnika, aby przykleił swoją karteczkę z rolą w odpowiednim miejscu diagramu, a następnie wrócił na swoje miejsce.

Udostępnij odsyłacz i ekran modelu społeczno-ekologicznego na wirtualnej tablicy.

<p>30 min</p>	<p>Czynniki zagrażające i chroniące</p> <p>Powiedz: Model społeczno-ekologiczny wykazuje również, że czynniki zagrażające dzieciom i je chroniące występują na wszystkich poziomach bezpieczeństwa i dobrostanu dzieci.</p> <p>Czynniki chroniące to te czynniki w życiu dzieci, które wpływają na ich zdrowy i pozytywny rozwój. Czynniki zagrażające to te czynniki w życiu dzieci, które zakłócają ich rozwój oraz czynią je bardziej wrażliwymi.</p> <p>Instrukcje: Podziel uczestników na niewielkie grupy i poproś ich o wypełnienie listy czynników zagrażających i chroniących w obrębie różnych warstw modelu społeczno-ekologicznego. Możesz podać kilka przykładów z tabeli w <i>Najważniejszych wnioskach</i>, aby rozpocząć. Po 20 minutach poproś jedną z grup o przedstawienie czynników chroniących, a drugą – czynników zagrażających; pozostałe grupy poproś o uzupełnienie.</p>	<p>Przygotuj osobne pokoje dla około czteroosobowych zespołów. Podaj odsyłacz do wirtualnej tablicy, na której można przygotować listy.</p> <p>Uruchom osobne pokoje.</p> <p>Przemieszczaj się między grupami, aby w razie potrzeby zapewnić wsparcie.</p> <p>Zamknij osobne pokoje. Udostępnij ekran zgodnie z wymaganiami podczas przekazywania informacji zwrotnej na forum i poproś jedną grupę o przedstawienie czynników chroniących, a drugą – czynników zagrażających; pozostałe grupy poproś o uzupełnienie.</p>
<p>35 min</p>	<p>Czynniki wpływające na reakcję w obliczu trudności</p> <p>Powiedz: Niektóre czynniki mogą wpływać na zakres oddziaływania na osobę traumatycznych/trudnych zdarzeń. Do czynników tych należą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wiek; • płeć; • niepełnosprawność; • status prawny (uchodźca, osoba przesiedlona wewnątrz, migrant lub bezpaństwowiec); • przynależność etniczna. <p>Zapoznaj się ze studium przypadku:</p> <p>15-letni Abdel i jego 16-letnia siostra Lila mieszkają z rodzicami w regionie od wielu dotkniętym lat konfliktem. Czasem walki ustają, aby za chwilę wybuchnąć na nowo. Chociaż dzieci są w podobnym wieku, podczas ostatniego nasilenia walk rodzice potraktowali je inaczej. Lila nie może sama wychodzić z domu: ktoś musi jej towarzyszyć w drodze do szkoły, nie wolno jej spotykać się po lekcjach z koleżankami ani</p>	<p>Zapoznaj się ze studium przypadku i zaprezentuj go na slajdzie PowerPoint lub za pomocą funkcji czatu.</p>

wychodzić wieczorami. Nie wolno jej wychodzić do sklepów po rodziców, jak to wcześniej miało miejsce. Z kolei Abdel spędza większość czasu poza domem. Zachęcony przez rodziców zaczął brać udział w konflikcie i często spędza większą część nocy poza domem.

Zapytaj: Jaki wpływ ma w tym przykładzie płeć?

Instrukcje: Zbierz jak najwięcej przykładów od uczestników i wyjaśnij, że płeć oraz inne czynniki wpływają na to, jak dzieci doświadczają wydarzeń, a także jak je interpretują.

Na przykład: wyniki badania przeprowadzonego w Gazie sugerują, że rodzice w skrajnych sytuacjach zagrożenia mieli tendencję do ochrony i ograniczania swobody dziewcząt, podczas gdy tolerowali lub zachęcali chłopców do aktywnego udziału w konflikcie, co skutkuje różnym narażeniem na czynniki zagrażające oraz szkodliwymi skutkami w zależności od płci nawet w tym samym gospodarstwie domowym.

Podobnie w badaniach poświęconych dzieciom związanym z siłami i grupami zbrojnymi (CAAFAG) stwierdzono, że kobiety doświadczały częściej przemocy seksualnej i związanej z płcią (SGBV).

Ogólnie rzecz biorąc, kobiety są bardziej narażone na przemoc seksualną oraz ze względu na płeć podczas konfliktów politycznych lub wojen, natomiast mężczyźni są bardziej narażeni na przemoc o charakterze nieseksualnym podczas konfliktów zbrojnych.

Dzieci LGBTQI+ mogą być narażone na większe ryzyko uprzedzeń, stygmatyzacji, przemocy lub trudności w dostępie do usług humanitarnych.²

Zapoznaj się ze studium przypadku:

Johan ma 9 lat, Ken 7, a Tina 3 lata. Johan cierpi na porażenie mózgowe, co wpływa na jego ruchy i koordynację. Przed wybuchem pandemii COVID-19 otrzymywał dodatkowe wsparcie i opiekę, dzięki którym mógł dotrzeć do szkoły i uczestniczyć w lekcjach. Po wybuchu pandemii z powodu nałożonych ograniczeń stracił dostęp do dodatkowej opieki. Szkoła Johana i Kena prowadzi zajęcia online. Ken regularnie w nich uczestniczy, ale Johan ma trudności z używaniem myszy i klawiatury komputera rodzinnego, przez co ma

Zapoznaj się ze studium przypadku i zaprezentuj go na slajdzie PowerPoint lub za pomocą funkcji czatu.

² Oceń, czy w danym kontekście kulturowym i prawnym można odnieść się do kwestii dotyczącej dzieci LGBTQI+.

	<p>problemy z uczestnictwem i traci motywację. Matka Johana jest zajęta pracą zdalną, prowadzeniem domu, opiekowaniem się Tiną, której żłobek jest zamknięty, więc nie może poświęcić Johanowi tyle czasu, ile ten potrzebuje. Często zabiera dzieci na dół do wspólnego ogrodu, ale nie może pomóc Johanowi zejść po schodach, opiekując się pozostałymi dziećmi. Codzienna rutyna pracy ojca Johana nie uległa zmianie i wraca on do domu późno w nocy.</p> <p>Zapytaj: Jaki wpływ ma w tym przykładzie niepełnosprawność?</p> <p>Instrukcje: Zbierz jak najwięcej przykładów i w małych grupach poproś uczestników o podanie przykładów, w jaki sposób tego typu czynniki wpływają na dzieci w ich własnym kontekście. Przeznacz 10 minut na dyskusję i poproś każdą grupę o przedstawienie własnego przykładu.</p>	<p>Przygotuj osobne pokoje dla około czteroosobowych zespołów.</p> <p>Uruchom osobne pokoje.</p> <p>Przemieszczaj się między grupami, aby w razie potrzeby zapewnić wsparcie.</p> <p>Zamknij osobne pokoje. Poproś każdą grupę o zaprezentowanie wyników na forum.</p>
15 min	<p>Narażenie na zagrożenia</p> <p>Powiedz: Kiedy narażenie na zagrożenie staje się niebezpieczne dla dzieci?</p> <p>Identyfikując czynniki zagrażające i chroniące, należy również wziąć pod uwagę poziom i częstotliwość narażenia na traumatyczne/trudne zdarzenia. Im częstsze narażenie na traumatyczne/trudne zdarzenia oraz im poważniejsze zdarzenie, tym silniejsze negatywne oddziaływanie. O ile reakcje organizmu na krótkotrwały stres o umiarkowanym natężeniu mogą sprzyjać wzrostowi, o tyle <u>toksyczny stres</u> to silna, niezłagodzona niczym reakcja organizmu na stres, do której dochodzi przy braku ochronnego wsparcia dorosłych. Bez opieki i ochrony ze strony dorosłych trwały stres spowodowany skrajnym ubóstwem, zaniedbaniem, przemocą lub ciężką matczyną depresją może osłabić architekturę rozwijającego się mózgu, co będzie miało długofalowy wpływ na zdolność do nauki, zachowanie oraz zdrowie fizyczne i psychiczne dziecka.</p> <p>Instrukcje: Wyświetl film „Toxic Stress Derails Healthy Development” [Toksyczny stres zaburza zdrowy rozwój]: https://www.youtube.com/watch?v=rVwFkcOZHJw</p> <p>Zapytaj: Na forum:</p>	<p>Udostępnij ekran i dźwięk, aby wyświetlić wideo.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Dlaczego wsparcie ze strony troskliwych dorosłych jest ważne dla dziecka doświadczającego stresu? • Co może się stać, jeśli stres utrzymuje się przez długi czas? • Jak uniknąć toksycznego stresu u dzieci? 	
30 min	<p>Instrukcje: Poproś uczestników, aby wykorzystali swój dziennik nauki do udzielenia odpowiedzi na poniższe pytania w odniesieniu do ich własnego kontekstu. Rozważ, czy lepiej, by uczestnicy zrobili to pojedynczo czy w parach. Unikaj większych grup, tak aby każdy mógł pracować nad własnymi refleksjami.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dlaczego Twoim zdaniem uwzględnienie etapów rozwoju dziecka będzie ważne w pracy, którą będziesz wykonywać? • Jakie mogą być najważniejsze czynniki zagrażające w Twoim kontekście? • Jakie mogą być najważniejsze czynniki chroniące w Twoim kontekście? • Kto w Twojej społeczności lub w kontekście Twojej pracy jest najbardziej narażony na czynniki zagrażające, które wymieniłeś(-aś)? • Czy jest coś, co zrobisz w swojej codziennej pracy w wyniku dyskusji, które odbyliśmy podczas sesji? <p>Opcjonalnie: na koniec każdego modułu możesz zaproponować 1 lub 2 opcje nauki online w celu lepszego poznania treści sesji. Nie udostępniaj zbyt wielu zasobów, ponieważ może to być przytłaczające. W kwestii rozwoju dzieci możesz zasugerować: <u>Promowanie rozwoju i dobrostanu dzieci.</u></p>	

Informacje dodatkowe:

Podsumowanie kategorii rozwoju dzieci:

- Fizyczne zmiany dotyczą rozwoju i dojrzewania ciała: wzrostu, przybierania na wadze, poprawy koordynacji ręka-oko, zdobywania sprawności motorycznych (chwytywanie, trzymanie długopisu), rozwoju mięśni, rozwoju istotnych sprawności motorycznych, takich jak raczkowanie i chodzenie oraz zmian fizycznych związanych z dojrzewaniem.
- Zmiany poznawcze dotyczą opanowania języka, zapamiętywania faktów, rozwiązywania problemów, ciekawości, wyobraźni, przetwarzania informacji oraz abstrakcyjnego myślenia.
- Zmiany emocjonalne dotyczą nauki rozpoznawania emocji u siebie i innych, nauki wyrażania emocji i panowania nad nimi, zdobycia pewności siebie oraz rozwoju samoświadomości.

- Zmiany społeczne dotyczą zdobywania umiejętności werbalnych i niewerbalnych oraz umiejętności wyrażania potrzeb, opinii i motywów, uczenia się współpracy i działania na zmianę oraz rozwijania empatii i szacunku dla innych.

	Niemowlęstwo (od narodzin do 12. miesiąca życia)	Wczesne dzieciństwo (od 12. miesiąca do 3. roku życia)	Wiek przedszkolny (od 4. to 6. roku życia)	Środkowe dzieciństwo	Późne dzieciństwo
Zmiany fizyczne	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwijają się zmysły wzroku, słuchu, smaku i dotyku. • Zaczyna podnosić głowę. • Wyciąga nogi i kopie podczas leżenia na brzuchu lub plecach. • Otwiera i zamyka dłoń, jest w stanie chwycić palce innych osób. • Stopniowa koordynacja ręka-oko. 	<ul style="list-style-type: none"> • 12 miesięcy: większość dzieci siedzi bez podparcia i raczkuje. • 18 miesięcy: porusza się po schodach i potrafi manipulować mniejszymi przedmiotami, takimi jak kredki. • 24 miesiące: potrafi prawidłowo chodzić i wchodzić/scodzić po schodach. • 24 miesiące: uzyskuje kontrolę nad pęcherzem, chociaż zależy to indywidualnie od dziecka. 	<ul style="list-style-type: none"> • Potrafi manipulować przyborami, takimi jak nożyczki. • Pochyla się bez upadku. • Potrafi się ubrać. • Potrafi biegać. 	<ul style="list-style-type: none"> • Potrafi uprawiać proste sporty; wykazuje lepszą kontrolę i koordynację. • Jest bardziej świadome swojego ciała, gdy zbliża się okres dojrzewania w okolicach 11. lub 12. roku życia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dojrzewanie i zmiany hormonalne. • Zmiany w obrębie strun głosowych. • Zmiany związane z płcią. • Rozwój płciowy.

Zmiany poznawcze	<ul style="list-style-type: none"> • Obserwuje inne twarze. • Podąża wzrokiem za poruszającymi się obiektami. • Rozpoznaje znajome przedmioty. • Zaczyna gaworzyć. 	<ul style="list-style-type: none"> • Potrafi wskazywać przedmioty lub obrazy, słysząc ich nazwy. • 15–18 miesięcy: wypowiada kilka pojedynczych słów. • 18–24 miesiące: używa prostych zwrotów i powtarza zasłyszane słowa. • 24 miesiące: rozpoznaje imiona znajomych osób oraz nazwy przedmiotów i części ciała. • Zaczyna bawić się w udawanie (odgrywanie ról polegające na udawaniu, że robi się coś lub jest się kimś innym, np. matką lub ojcem). 	<ul style="list-style-type: none"> • Układa puzzle złożone z 3 lub 4 elementów. • Sortuje przedmioty według kształtów i kolorów. • Rozumie takie pojęcia jak „dwa”, „takie same” i „różne”. • Rozumie podstawowe zasady gramatyki. • Wykazuje podstawowe zrozumienie pojęcia czasu. • Mówi zdaniami złożonymi z 5–6 słów. • Opowiada historie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jest zainteresowane faktami. • Zaczyna rozumieć różne perspektywy oraz myśleć logicznie podczas rozwiązywania problemów. • Uczy się myśleć indukcyjnie, tj. wyciągać wnioski z informacji lub obserwacji (na przykład: wszystkie koty, które znam, mruczą – a zatem wszystkie koty mruczą). 	<ul style="list-style-type: none"> • Potrafi myśleć abstrakcyjnie i logicznie. • Wykazuje rozwinięte rozumowanie dedukcyjne, tj. umiejętność posługiwania się ogólnymi informacjami lub obserwacjami przy rozpatrywaniu konkretnego przypadku.
-------------------------	--	---	---	---	--

Zmiany emocjonalne	<ul style="list-style-type: none"> • Przywiązanie: silna i trwała więź emocjonalna z opiekunem. • Lęk separacyjny jest zjawiskiem normalnym. 	<ul style="list-style-type: none"> • Przez cały 2. rok życia dziecko będzie wahać się między niezależnością a potrzebą bliskości. • Od 18 miesiąca życia: dziecko zachowuje się asertywnie, a jego ulubionym słowem jest często „nie”. 	<ul style="list-style-type: none"> • Okazuje sympatię znajomym towarzyszom zabaw. • Interesuje je doświadczanie. • Zaczyna postrzegać siebie jako całość obejmującą ciało, umysł i uczucia. • Wykazuje większą niezależność i może nawet samo odwiedzić sąsiada. 	<ul style="list-style-type: none"> • Stopniowo zyskuje kontrolę emocjonalną. • Rozwój społeczny • Tożsamość grupy rówieśniczej jest stopniowo coraz ważniejsza. • Obawa przed wykluczeniem społecznym. • Rozumie niektóre normy kulturowe i społeczne. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zaczyna widzieć swoją przyszłość, co może być źródłem zarówno ekscytacji, jak i obaw. • Silne konflikty z opiekunami zwykle zanikają w wieku wkraczania w dorosłość, ale wahania nastroju i zmiany zachowania często są częścią tego procesu.
Zmiany społeczne	<ul style="list-style-type: none"> • Zaczyna się uśmiechać. • Po kilku miesiącach lubi bawić się z innymi ludźmi. • Staje się bardziej komunikatywny, a twarz i ciało stają się bardziej ekspresyjne. • Naśladuje ruchy i wyraz twarzy innych osób. 	<ul style="list-style-type: none"> • Naśladuje zachowanie innych ludzi. • 3 lata: coraz bardziej świadome siebie i swojej odrębności od innych. • 3 lata: coraz bardziej entuzjastycznie nastawione do towarzystwa innych dzieci. 	<ul style="list-style-type: none"> • Naśladuje dorosłych i towarzyszy zabaw. • Umie bawić się na zmianę. • Rozumie określenia „moje” oraz „jego” lub „jej”. • Wiele dzieci lubi piosenki i wierszyki. • 5–6 lat: chce sprawiać przyjemność przyjaciołom. • 5–6 lat: współpracuje z innymi i negocjuje rozwiązania konfliktów. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój społeczny • Tożsamość grupy rówieśniczej jest stopniowo coraz ważniejsza. • Obawa przed wykluczeniem społecznym. • Rozumie niektóre normy kulturowe i społeczne. 	<ul style="list-style-type: none"> • Silna identyfikacja z bohaterami, wzorami do naśladowania i rówieśnikami. • 13–16 lat: może myśleć, że jest odporne na wszystko, co mu się przytrafia. • Może podejmować ryzykowne zachowania.

Uniwersalne czynniki chroniące to:

- Opieka we wczesnym okresie życia przez co najmniej jednego konsekwentnego i oddanego opiekuna.
- Zdolność do budowania i utrzymywania znaczących więzi z co najmniej jedną osobą przez całe życie.

- Umiejętność panowania nad emocjami.
- Możliwości zdobywania umiejętności rozwiązywania problemów, uczenia się i adaptacji.
- Możliwości zdobywania kolejnych umiejętności i rozszerzania wiedzy zgodnie z wymogami kultury.
- Dostęp do efektywnej edukacji formalnej i nieformalnej.
- Odpowiednie do wieku możliwości poprawy dobrostanu rodziny i społeczności.
- Poczucie własnej wartości i sprawczości.
- Umiejętność nadawania życiu sensu.
- Możliwości wykorzystania rosnącej zdolności do uzyskania sprawczości i wydawania ocen w kontekście kulturowym.
- Uczestnictwo w kulturze, rytuałach i praktykach religijnych, co prowadzi do poczucia przynależności.
- Nadzieja, wiara i optymizm.

Uniwersalne czynniki zagrażające to:

- Przedwczesny poród, wady rozwojowe, niska masa urodzeniowa lub przedporodowe bądź poporodowe narażenie na toksyny środowiskowe.
- Brak opieki ze strony konsekwentnych i oddanych opiekunów we wczesnym okresie życia.
- Utrata lub brak możliwości zdobywania umiejętności rozwiązywania problemów, uczenia się i adaptacji.
- Utrata lub brak możliwości zdobywania kolejnych umiejętności i rozszerzania wiedzy zgodnie z wymogami kultury.
- Niezaspokojone podstawowe potrzeby (np. ograniczony dostęp do odpowiedniego żywienia, schronienia, czystej wody pitnej, odpowiedniej do klimatu odzieży oraz opieki medycznej).
- Rozdzielenie rodziny – czasowe lub stałe, spowodowane śmiercią lub niezdolnością do kontynuowania opieki ze strony co najmniej jednego rodzica bądź podstawowego opiekuna (na przykład w wyniku przymusowego przesiedlenia, uwięzienia, deportacji, konfliktu zbrojnego, skrajnej deprivacji, prześladowania, urazów ciała bądź choroby fizycznej lub psychicznej).
- Narażenie na przemoc strukturalną, społeczną lub interpersonalną (w tym na rasizm, dyskryminację i marginalizację na tle kastowym lub etnicznym, dyskryminację ze względu na płeć, przemoc dokonywaną przez państwo, przemoc wewnątrz społeczności, przemoc w rodzinie lub ze strony partnera bądź przemoc fizyczną, seksualną lub emocjonalną).
- Utrata lub brak dostępu do efektywnej edukacji formalnej i nieformalnej.
- Utrata więzi ze społecznością.

- Szkodliwe normy społeczne lub płciowe.
- Brak lub nieegzekwowanie ram prawnych i normatywnych, które mają chronić dzieci przed nadużyciami, zaniedbaniem, wykorzystywaniem i przemocą.
- Przesiedlenie w wyniku przymusowej migracji lub utraty domu.

Materiały dodatkowe

Understanding Risk and Protective Factors in Humanitarian Crises: Towards a Preventive Approach to Child Protection in Humanitarian Action [Zrozumienie czynników zagrażających i chroniących w kontekście kryzysów humanitarnych: w kierunku profilaktycznego podejścia do ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej], Sojusz na Rzecz Ochrony Dzieci w Ramach Pomocy Humanitarnej, 2020 r.

[Promoting Children's well-being and development](#), Disaster Ready/Save the Children, 2019
[Promowanie rozwoju i dobrostanu dzieci, gotowość na katastrofę/ratowanie dzieci, 2019 r.]

Ochrona dzieci w ramach pomocy humanitarnej i zasady przewodnie z tym związane

Czas trwania sesji: 210 min

Założenie sesji: Uczestnicy powracają do definicji ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej oraz rozważają motywacje i zasady związane z pracą na rzecz ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej.

Cele sesji: Po ukończeniu tej sesji uczestnicy będą potrafili:

- Przywołać definicję ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej.
- Wyjaśnić adekwatność koncepcji praw dziecka w kontekście planowania ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej.
- Wyjaśnić cel ustanowienia minimalnych standardów ochrony dzieci oraz ich powiązanie z konwencją UNCRC.
- Podaj przykłady znaczenia zasad przewodnich w programowaniu ochrony dzieci.

Najważniejsze wnioski:

- Kryzysy humanitarne mogą być spowodowane przez ludzi (np. konflikty lub niepokoje społeczne), mogą wynikać z katastrof (np. powodzie i trzęsienia ziemi) lub mogą być połączeniem obu tych źródeł. Podmioty i interwencje związane z ochroną dzieci mają na celu zapobieganie wszelkim formom nadużyć, zaniedbania, wyzysku i przemocy w kontekście pomocy humanitarnej oraz reagowanie na nie.
- Kryzysy humanitarne mogą mieć poważny wpływ na życie, wzrost i rozwój dzieci w krytycznym okresie ich rozwoju: systemy gwarantujące bezpieczeństwo dzieci – w ich domach, szkołach i społecznościach – mogą ulec osłabieniu lub zniszczeniu. Dzieci mogą być odseparowywane od rodzin, przemycane, rekrutowane lub wykorzystywane przez siły i grupy zbrojne, mogą być przetrzymywane, poddawane wyzyskowi ekonomicznemu, zmuszane do pracy w niewolniczych warunkach, a także poddawane przemocy fizycznej i seksualnej.
- Ochrona dzieci w środowiskach pomocy humanitarnej to obszar aktywności, który podlega wielu międzynarodowym, regionalnym, krajowym i organizacyjnym konwencjom, zobowiązaniom, a także ramom i wytycznym prawnym oraz politycznym. Ważne jest przypomnienie, że:
  - Konwencja ONZ o prawach dziecka z 1989 r. jest najszerzej ratyfikowanym spośród wszystkich międzynarodowych traktatów dotyczących praw człowieka. Zapewnia ona wszystkim państwom kompleksowe ramy dla opracowywania mechanizmów umożliwiających świadczenie usług niezbędnych z punktu widzenia potrzeb holistycznego rozwoju dzieci. Konwencja UNCRC uznaje podstawowe prawo dzieci

do ochrony przed przemocą i wyzyskiem, w tym przed szkodliwą pracą (Art. 32).

- Minimalne standardy ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej: w 2010 r. członkowie globalnej Grupy Roboczej Ds. Ochrony Dzieci zgodzili się, że potrzebne są standardy ochrony dzieci w otoczeniu pomocy humanitarnej. *Minimalne standardy ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej* (CPMS lub minimalne standardy ochrony dzieci) zostały opracowane we wrześniu 2012 r., a następnie zaktualizowane w 2019 r. Standardy te określają zasady wspólnego porozumienia w odniesieniu do odpowiedniej jakości interwencji w zakresie ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej.
- Zasady opisane w minimalnych standardach ochrony dzieci są kluczem do pełnego zastosowania i osiągnięcia rzeczonych standardów. Powinny one być zawsze stosowane i prezentowane obok standardów. Zasady 1–4 są kluczowymi zasadami określonymi przez *Konwencję ONZ o prawach dziecka (UNCRC)* i mają zastosowanie do wszelkiej pomocy humanitarnej. Zasady 5–8 są zasadami ochrony pochodzącymi z wydanego w 2018 r. podręcznika *Sphere Handbook* i odtworzonymi tutaj wraz z konkretnymi odniesieniami do ochrony dzieci. Zasady 9–10 są specyficzne dla *minimalnych standardów ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej*.

Zapoznaj się z informacjami dodatkowymi, aby poznać kluczowe założenie każdej zasady.

Przygotowanie wymagane pod kątem szkolenia prowadzonego zdalnie:

- Przygotuj quiz online za pomocą narzędzi takich jak aplikacja Mentimeter, wbudowane narzędzie do tworzenia ankiet Twojej platformy lub innego narzędzia dla sekcji: Konwencja UNCRC.
- Przygotuj elementy układanki do złożenia na wirtualnej tablicy lub udostępnij kopię układanki, aby uczestnicy mogli ją wyciąć przed rozpoczęciem sesji.

Czas	Uwagi osoby prowadzącej szkolenie	Uwagi dotyczące zdalnego prowadzenia/asystenta
5 min	Wprowadzenie Powitaj uczestników sesji oraz przekaz im jej założenie i cele. Poproś dołączających uczestników, aby w oparciu o dziennik nauki przypomnieli sobie notatki sporządzone podczas poprzednich sesji. Jeśli pozwala na to czas, poproś kilku ochotników, aby przedstawili swoje najważniejsze wnioski na forum.	

35
min

Zdefiniujmy pojęcie ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej

Powiedz: Kryzysy humanitarne mogą być spowodowane przez ludzi (np. konflikty lub niepokoje społeczne), mogą wynikać z katastrof (np. powodzie i trzęsienia ziemi) lub mogą być połączeniem obu tych źródeł. Kryzysy mogą wpływać na środowisko życia dziecka oraz zwiększać rolę czynników zagrażających i chroniących, które omówiliśmy w Module 1. Stąd znaczenie interwencji i podmiotów związanych z ochroną dzieci w ramach pomocy humanitarnej.

Instrukcje: Zapytaj uczestników na forum, w jaki sposób kryzys wpływa na środowisko dzieci. Użyj modelu społeczno-ekologicznego na flipcharcie, aby zanotować podane przykłady.

Powiedz: Kryzysy humanitarne mogą mieć poważny wpływ na życie, wzrost i rozwój dzieci w krytycznym okresie ich rozwoju: systemy gwarantujące bezpieczeństwo dzieci – w ich domach, szkołach i społecznościach – mogą ulec osłabieniu lub zniszczeniu. Dzieci mogą być odseparowywane od rodzin, przemywane, rekrutowane lub wykorzystywane przez siły i grupy zbrojne, mogą być przetrzymywane, poddawane wyzyskowi ekonomicznemu, zmuszane do pracy w niewolniczych warunkach, a także poddawane przemocy fizycznej i seksualnej.

Instrukcje: Odtwórz film poświęcony [ochronie dzieci](#). Pracując w grupach trzyosobowych, poproś uczestników, aby własnymi słowami wyrazili definicję ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej w oparciu o to, co widzieli w filmie.³ Przeznacz na dyskusję 10 minut. Poproś kilku ochotników o przeczytanie definicji.

Powiedz: Podmioty i interwencje związane z ochroną dzieci mają na celu zapobieganie wszelkim formom nadużyć, zaniedbania, wyzysku i przemocy oraz reagowanie na nie. Zjawiska te mogą poprzedzać kryzys lub pojawić się bądź ulec nasileniu w wyniku nowej sytuacji.

Przygotuj pusty model społeczno-ekologiczny na wirtualnej tablicy i zanotuj na nim sugestie uczestników.

Udostępnij ekran i dźwięk na potrzeby filmu.

Przygotuj osobne pokoje dla grup trzyosobowych.

Uruchom osobne pokoje. Poświęć na to 10 minut. Zamknij pokoje.

³ To ćwiczenie może polegać na odniesieniu się uczestników do filmu lub po prostu na próbie wypracowania definicji.

**10
min**

Jakie są wytyczne i ramy dla naszej pracy związanej z ochroną dzieci?

Zapytaj: Jakie są wytyczne dla pracy, którą obecnie wykonujemy, aby zapewnić dzieciom ochronę?

Instrukcje: W ramach wymiany myśli pozwól grupie poszukać odpowiedzi na to pytanie.

Zapisz udzielone odpowiedzi na tablicy: uczestnicy mogą wymieniać wiele zagadnień, w tym konwencję UNCRC, Afrykańską Kartę Praw i Dobrostanu Dziecka (w Afryce), konwencje w sprawie uchodźców, Cele Zrównoważonego Rozwoju, kodeks postępowania organizacji, wytyczne, przepisy krajowe, minimalne standardy ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej. Jeśli uczestnikom brakuje pomysłów, możesz podać kilka propozycji wraz z prostymi wyjaśnieniami.

Warto sprawdzić, czy ktoś zna konkretne przepisy, które pomagają chronić dzieci w kraju, w którym pracujesz.

Podkreśl, że zamierzasz bardziej szczegółowo omówić konwencję UNCRC oraz minimalne standardy ochrony dzieci.

Zapisz notatki z procesu poszukiwania odpowiedzi na wirtualnej tablicy.

30
min

Konwencja UNCRC

Powiedz: Konwencja UNCRC jest najpowszechniej ratyfikowanym spośród wszystkich międzynarodowych traktatów dotyczących praw człowieka: wszystkie kraje – z wyjątkiem Stanów Zjednoczonych – ratyfikowały konwencję UNCRC i jest to wiążący traktat dotyczący praw człowieka dla większości państw członkowskich.

Instrukcje: Przeczytaj poniższe zdania i poproś uczestników, aby ocenili, czy są one prawdziwe, czy fałszywe, a następnie ujawnij odpowiedź:

- Konwencja o prawach dziecka z 1989 r. opisuje prawa człowieka, które mają zastosowanie do wszystkich dzieci od narodzin do 18. roku życia. (Prawda)
- Jest to traktat i jest on przydatny tylko dla osób pracujących na poziomie polityki. (Fałsz)
Zamiast tego przeczytaj: Jest to fantastyczne narzędzie pomocne nie tylko w rzecznictwie i programowaniu, ale także w wyznaczaniu ram dla naszych codziennych zachowań w stosunku do dzieci.
- Niektóre prawa mogą być ważniejsze niż inne. (Fałsz) Przeczytaj: Wszystkie prawa człowieka, w tym prawa dziecka, są niepodzielne i współzależne: nie można ich rozpatrywać w oderwaniu od innych. Spełnianie jednego prawa pomaga spełnić inne.
- Prawa dziecka są również niezbywalne: nie można ich odebrać. Posiadanie praw nie zależy od spełniania obowiązków. Przyznanie praw nie może być traktowane jako nagroda ani kara. (Prawda)
- To państwo jest w głównej mierze odpowiedzialne za nadzór nad przestrzeganiem prawa w oparciu o wszystkie osoby, które dla niego pracują, w tym policjantów, prawników, nauczycieli czy pracowników socjalnych. (Prawda)
- Społeczność międzynarodowa nie ma obowiązku wspierania państw w realizacji praw zawartych w konwencji UNCRC. (Fałsz)

Uruchom quiz za pośrednictwem wybranej platformy.

Przeczytaj: Społeczność międzynarodowa ma obowiązek wspierania państwa w realizacji zobowiązań do zagwarantowania przestrzegania praw dzieci. Rodzice i inni opiekunowie mogą być określani mianem drugorzędnych wykonawców obowiązków.

Udostępnij na czacie odsyłacz do [podsumowania Konwencji ONZ o prawach dziecka](#).

Instrukcje: Rozdaj kopię [podsumowania Konwencji ONZ o prawach dziecka](#) i przeznac 10 minut na zapoznanie się z nim.

Zapytaj: czy któreś artykuły wydają się szczególnie istotne i odpowiedz na tyle pytań, na ile pozwala czas. Powiedz uczestnikom, że mogą oni kontynuować czytanie i notowanie pytań w swoich dziennikach nauki, aby móc zadawać pytania podczas następnych sesji lub przełożonym.

Powiedz: Szczególnie ważny dla naszej pracy jako osób związanych z ochroną dzieci jest Artykuł 32, który uznaje podstawowe prawo dzieci do ochrony przed przemocą i wyzyskiem, w tym przed szkodliwą pracą. Niemniej jest on powiązany z wieloma innymi artykułami, które należy uznać za podstawę naszej pracy jako pracowników odpowiedzialnych za ochronę dzieci w ramach pomocy humanitarnej.

Zapytaj: Ale dlaczego prawa dziecka są tak ważne w kontekście ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej?

Powiedz: Prawa dziecka zapewniają wspólne, prawnie wiążące i kompleksowe międzynarodowe ramy dla rzecznictwa i programowania. Stanowią one uniwersalne świeckie ramy, które dotyczą wszystkich dzieci, a nie tylko tych najbardziej widocznych, słyszalnych czy sympatycznych. Podejście oparte na prawach dziecka podkreśla to, co łączy dzieci z różnych krajów, środowisk i uwarunkowań, zamiast tego, co je dzieli. Pomaga ono przełamywać bariery lokalnie i globalnie, promując solidarność oraz wzajemne poszanowanie praw.

15
min

Prezentacja minimalnych standardów ochrony dzieci

Powiedz: *Minimalne standardy ochrony dzieci* opierają się na międzynarodowych ramach prawnych, które określają zobowiązania państw wobec ich obywateli oraz innych osób przebywających na ich terytorium. Ramy te obejmują międzynarodowe prawo dotyczące praw człowieka, prawo humanitarne oraz prawo dotyczące uchodźców. *Konwencja ONZ o prawach dziecka (UNCRC)* jest podstawowym międzynarodowym aktem prawnym dotyczącym praw człowieka, na którym bazują *minimalne standardy ochrony dzieci*. Wszystkie dzieci w otoczeniu pomocy humanitarnej mają prawo do pełnej ochrony i korzystania ze swoich praw człowieka bez doświadczania dyskryminacji.

Instrukcje: Pozwól, by uczestnicy w parach omówili, na czym ich zdaniem polega minimalny standard ochrony dziecka. Przeznacz na dyskusję 5 minut.

Instrukcje: Odtwórz film poświęcony [prezentacji minimalnych standardów ochrony dzieci w wariacie z 2019 r.](#)

Zapytaj: Czy są jakieś pytania?

Powiedz: Standardy te określają zasady wspólnego porozumienia w odniesieniu do odpowiedniej jakości interwencji w zakresie ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej. Zakres, w jakim standardy te mogą być spełnione w praktyce, będzie zależał od szeregu czynników, w tym od:

- dostępu do odnośnej populacji;
- poziomu współpracy z odpowiednimi organami;
- poziomu niepewności w kontekście lokalnym;
- systemów funkcjonujących przed kryzysem.

Przygotuj osobne pokoje do pracy w parach. Uruchom osobne pokoje. Poświęć na to 5 minut. Zamknij pokoje.

Udostępnij ekran i dźwięk, aby wyświetlić wideo.

25
min

Zasady przewodnie dotyczące ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej

Powiedz: W ramach minimalnych standardów ochrony dzieci wymienia się 10 zasad będących kluczem do pełnego zastosowania i osiągnięcia rzeczonych standardów. Przyjrzyjmy się najpierw, czym jest zasada.

Instrukcje: Opowiedz grupie krótką historię zaczerpniętą z sekcji informacji dodatkowych. Możesz dostosować historię do kontekstu i osobistych preferencji.

Podziel grupę na pary. Poproś uczestników, aby pomyśleli o zasadzie, która jest ważna w ich życiu. Może to być wszystko, czym kierują się oni w swoich działaniach. Nie musi to być ta sama zasada, którą podałeś(-aś) jako swój przykład – nie ma dobrych ani złych odpowiedzi.

Uczestnicy opowiedzą następnie partnerowi z pary historię związaną z ich zasadą. Gdy pary skończą opowiadać sobie swoje historie, powinny wspólnie nadać każdej z nich tytuł, np.: „bądź uprzejmy” lub „bądź hojny”, „zawsze słuchaj” itp.

Następnie uczestnicy powinni przekazać grupie tytuł swojej historii.

Podsumowując, powiedz, że wszyscy mieli okazję opisać zasadę, która wpływa na ich życiowe decyzje. Także pracownicy organizacji humanitarnych, którzy pomagają chronić rodziny i dzieci, potrzebują zasad, którymi mogą kierować się w swojej pracy.

Zapytaj grupę: Czy czyjaś zasada odnosi się również do naszej pracy? Poproś poszczególne osoby, aby wyjaśniły, w jaki sposób ich zasady mają zastosowanie również do naszej pracy.

Przygotuj osobne pokoje do pracy w parach. Wklej instrukcje do czatu:

Pomyśl o zasadzie, która jest ważna w Twoim życiu. Może to być wszystko, czym kierujesz się w swoich działaniach – nie ma dobrych ani złych odpowiedzi.

Opowiedz historię związaną ze swoją zasadą osobie z pary. Gdy oboje skończycie opowiadać, wspólnie nadajcie swoim historiom tytuł, np.: „bądź uprzejmy” lub „bądź hojny”, „zawsze słuchaj” itp.

Uruchom osobne pokoje.

Zamknij osobne pokoje i poproś uczestników, aby przekazali swoje tytuły historii na czacie.

60
min

Zasady przewodnie dotyczące ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej

Powiedz: Interwencje w zakresie ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej prowadzone są w oparciu o 10 zasad wymienionych w minimalnych standardach ochrony dzieci.

Instrukcje: Podziel uczestników na trzy- lub czteroosobowe grupy. Każdej grupie przekaz układankę z zasadami przewodnimi, jak pokazano na grafice poświęconej minimalnym standardom ochrony dzieci oraz w sekcji informacji dodatkowych. Poproś uczestników o ułożenie układanki oraz o przeczytanie zasad i definicji.

Upewnij się, że nie ma pytań.

Instrukcje: W tych samych grupach rozdaj kopie zawierające opisy historii dzieci. Dla każdego przykładu poproś uczestników o omówienie:

- Czy uwzględniono zasady przewodnie?
- Jeśli nie, to które z nich nie zostały uwzględnione w opisanych interwencjach i dlaczego?
- Co można było zrobić inaczej, aby uwzględnić zasady przewodnie?

Przeznacz 30 minut na dyskusję w grupach. Przemieszczaj się między grupami, aby w razie potrzeby zapewnić wsparcie.

Poproś każdą grupę o przedstawienie historii dziecka i wyjaśnienie, które zasady przewodnie nie zostały uwzględnione i dlaczego. Poproś inne grupy, aby w razie potrzeby uzupełniły opis.

W razie potrzeby zachęć do udziału lub skoryguj wnioski (patrz informacje dodatkowe).

Opcjonalnie: Jeśli uczestnicy wykazują dobre zrozumienie założeń pracy humanitarnej, poproś ich o pozostanie w tych samych grupach oraz o przemyślenie i przedstawienie przykładu sytuacji, w której jedna z zasad przewodnich jest odpowiednia do kontekstu, w którym pracują.

Przygotuj zdefiniowane elementy układanki do ułożenia na wirtualnej tablicy, tablicach dla wszystkich grup oraz w osobnych pokojach.⁴

Otwórz osobne pokoje i udostępnij odsyłacz do wirtualnej tablicy.

Zamknij osobne pokoje.

Otwórz te same osobne pokoje.

Wyślij opisy historii dzieci w dokumencie za pośrednictwem czatu.

Zamknij osobne pokoje.

20 min	<p>Najważniejszy aspekt ochrony dzieci</p> <p>Powiedz: Zasada 5 (poprawa bezpieczeństwa, godności i praw ludzi oraz unikanie narażania ich na dalsze szkody: pomoc humanitarna musi być udzielana w sposób, który zmniejsza potencjalne zagrożenia dla ludzi oraz pozwala zaspokoić ich potrzeby w godny sposób. Źle zaprojektowana i wdrożona pomoc może prowadzić do niezamierzonych zagrożeń, takich jak rekrutacja, uprowadzenie lub rozdzielenie rodziny). Zasada ta dotyczy kwestii ochrony dzieci i chcielibyśmy poświęcić chwilę na zastanowienie się nad nią. Rolą pracowników odpowiedzialnych za ochronę dzieci w ramach pomocy humanitarnej jest zapewnienie bezpieczeństwa dzieciom. Choć większość pracowników organizacji pozarządowych działa profesjonalnie i okazuje współczucie – i nigdy nie skrzywdziłoby dzieci w społecznościach, w których pracuje – niektórzy pracownicy, partnerzy i wolontariusze mogą się tego dopuszczać – umyślnie lub nie.</p> <p>Instrukcje: Obejrzyj film poświęcony <u>bezpieczeństwu dzieci</u>.</p> <p>Zapytaj: Czy są jakieś uwagi i poprowadź dyskusję. Zapytaj, czy uczestnicy są świadomi procesu raportowania w swojej organizacji. Jeśli nie, wyjaśnij w prostych krokach, jak to działa. Wyjaśnij, że w dalszej części sesji przyjrzymy się naszym własnym systemom, ale trzeba mieć możliwość zgłaszania przypadków w razie natknięcia się na nie w swojej pracy. Priorytetem jest dobro dzieci i dorosłych wymagających wsparcia, a nie reputacja Twojej organizacji pozarządowej.</p>	<p>Udostępnij obraz i dźwięk na potrzeby filmu.</p>
15 min	<p>Doskonalenie pracy</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Przeczytaj podsumowanie Konwencji o prawach dziecka. Wybierz jeden artykuł i zapisz w swoim dzienniku, dlaczego uważasz, że ten artykuł ma znaczenie w Twojej pracy. 2) Poproś o zastanowienie się nad zasadami, które omówiliśmy dzisiaj, i indywidualnie wybierz jedną zasadę, którą uczestnicy mogą uwzględnić w większym stopniu w swojej pracy, oraz wyjaśnij, dlaczego. <p>Powiedz: Omówcie w parach, jak wyglądałoby to w praktyce i wprowadźcie notatki do swojego</p>	<p>Przygotuj osobne pokoje do pracy w parach. Skopiuj i wklej instrukcje do czatu.</p> <p>Udostępnij odsyłacz.</p>

dziennika nauki.

Opcjonalnie: Sugerowany dodatkowy kurs online poświęcony [prawom dziecka i uzasadnieniu ich znaczenia](#).

Opcjonalnie: Sugerowana nauka w pracy: Poproś inną osobę, aby pomogła Ci pilnować dotrzymania zobowiązań. Powiedz wybranej osobie, którą zasadę zobowiązałeś(-aś) się uwzględnić w swojej pracy, i omów z nią postępy.

Informacje dodatkowe:

- Zasada 1 – przetrwanie i rozwój: Podmioty świadczące pomoc humanitarną muszą uwzględnić wpływ zarówno sytuacji kryzysowej, jak i reakcji na nią na (a) zaspokojenie prawa dzieci do życia oraz (b) rozwój fizyczny, psychologiczny, emocjonalny, społeczny i duchowy dzieci.
- Zasada 2 – przeciwdziałanie dyskryminacji i integracja: Dzieci nie mogą być dyskryminowane ze względu na płeć, orientację seksualną, wiek, niepełnosprawność, narodowość, status imigracyjny lub z jakiegokolwiek innego powodu. Należy proaktywnie zidentyfikować oraz usuwać przyczyny i metody bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji oraz wykluczenia. Pracownicy świadczący pomoc humanitarną muszą być świadomi własnych wartości, przekonań i uprzedzeń dotyczących dzieciństwa oraz ról dziecka i rodziny.
- Zasada 3 – uczestnictwo dziecka: Pracownicy świadczący pomoc humanitarną muszą zapewnić dzieciom czas i przestrzeń do tego, by mogły one w istotny sposób uczestniczyć we wszystkich decyzjach, które ich dotyczą, w tym na etapach przygotowania do kryzysu oraz reagowania na jego skutki.
- Zasada 4 – najlepszy interes dziecka: Dzieci mają prawo do tego, by ich najlepiej pojęty interes był oceniany i brany pod uwagę w pierwszej kolejności we wszystkich działaniach lub decyzjach, które ich dotyczą – zarówno w sferze publicznej, jak i prywatnej.
- Zasada 5 – poprawa bezpieczeństwa, godności i praw ludzi oraz unikanie narażania ich na dalsze szkody: pomoc humanitarna musi być udzielana w sposób, który zmniejsza potencjalne zagrożenia dla ludzi oraz pozwala zaspokoić ich potrzeby w godny sposób. Źle zaprojektowana i wdrożona pomoc może prowadzić do niezamierzonych zagrożeń, takich jak rekrutacja, uprowadzenie lub rozdzielenie rodziny.
- Zasada 6 – zapewnienie ludziom dostępu do bezstronnej pomocy stosownie do potrzeb i w sposób pozwalający uniknąć dyskryminacji: Podmioty świadczące pomoc humanitarną identyfikują przeszkody w dostępie do pomocy i podejmują kroki mające na celu zapewnienie, że jest ona udzielana stosownie do potrzeb i w sposób pozwalający uniknąć dyskryminacji.
- Zasada 7 – pomoc ludziom w radzeniu sobie z fizycznymi i psychologicznymi skutkami groźby

lub rzeczywistej przemocy, przymusu bądź celowej deprywacji: Zasada ta zakłada (a) podejmowanie wszelkich uzasadnionych kroków zmierzających do zagwarantowania, że grupa nie jest narażona na dalszą przemoc, przymus lub deprywację oraz (b) wspieranie wysiłków dzieci zmierzających do odzyskania przez nie bezpieczeństwa, godności i praw w ich społecznościach.

- Zasada 8 – pomoc ludziom w dochodzeniu przez nich swoich praw: Podmioty świadczące pomoc humanitarną pomagają poszkodowanym społecznościom w dochodzeniu przez nie swoich praw w oparciu o informacje i dokumentację oraz wspierają wysiłki na rzecz większego poszanowania praw.
- Zasada 9 – wzmocnienie systemów ochrony dzieci: Dzieci są rzadko narażone tylko na jedno zagrożenie. Narażenie na jedno zagrożenie może spowodować większą podatność na inne. W otoczeniu pomocy humanitarnej ludzie, procesy, przepisy, instytucje, rozwiązania i zachowania, które normalnie chronią dzieci – czyli systemy ochrony dzieci – mogą utracić swoją siłę lub skuteczność. Etap reakcji może stanowić okazję do wykorzystania oraz wzmocnienia wszystkich poziomów i części systemów ochrony dzieci.
- Zasada 10 – wzmocnienie odporności dzieci w toku pomocy humanitarnej: Jednym z celów podmiotów świadczących pomoc humanitarną jest wzmocnienie atutów samych dzieci poprzez eliminowanie lub ograniczanie czynników zagrażających oraz wzmacnianie czynników chroniących, które poprawiają odporność. Uczestnictwo jest kluczem do zdobywania odporności.

Historia – nie oceniaj pochopnie

Miałem kiedyś pracę, w której w moim zespole była kobieta, za którą nie przepadałem. Uważałem ją za nieprzyjazną i arogancką. Czułem się przy niej nieswojo i myślałem, że musi mnie naprawdę nie lubić z jakiegoś powodu.

Kobieta mieszkała niedaleko mnie i pewnego dnia zobaczyłem, jak wsiada do autobusu. Musiałem wsiąść do tego samego autobusu, ale chciałem uniknąć siedzenia obok niej. Niestety było tylko jedno wolne miejsce i znajdowało się ono obok niej. Jazda do pracy trwała 45 minut.

Kobieta miała ze sobą ciastka i ku mojemu zdziwieniu poczęstowała mnie nimi. Nie odmówiłem, ponieważ były to moje ulubione ciastka, i zaczęliśmy rozmawiać. Zapytałem ją, czy lubi pracę w naszej firmie. Byłem ciekawy. Powiedziała, że lubi swoją pracę, ale zawsze czuła się wyobcowana. Wszyscy dookoła dobrze się dogadywali, śmiali i żartowali, a ona z powodu swojej nieśmiałości nigdy nie wiedziała, co powiedzieć, więc po prostu milczała i pracowała.

To było dla mnie objawienie. Przez cały czas myślałem, że jest po prostu niemiła, podczas gdy w rzeczywistości była zbyt wystraszona, aby z kimkolwiek porozmawiać. Po tej rozmowie zostaliśmy w pracy dobrymi przyjaciółmi!

Od tamtej pory wykorzystuję to doświadczenie w swoim sposobie myślenia o innych ludziach w pracy i życiu osobistym. Z mojego punktu widzenia bardzo ważne jest, abyśmy nie formułowali przedwczesnych opinii o ludziach, nie znając ich historii. Nie zawsze jest to łatwe, ale muszę przyznać, że jest to teraz podstawowa zasada mojego życia.

Zadanie związane z zasadami minimalnych standardów ochrony dzieci:

Uwagi osoby prowadzącej szkolenie	Historie dzieci (dla uczestników)
<p>Zasada 3 – uczestnictwo dziecka: Pracownicy świadczący pomoc humanitarną muszą zapewnić dzieciom czas i przestrzeń do tego, by mogły one w istotny sposób uczestniczyć we wszystkich decyzjach, które ich dotyczą, w tym na etapach przygotowania do kryzysu oraz reagowania na jego skutki.</p> <p><i>Czy z Jean-Claude i Emilem konsultowano decyzję o umieszczeniu ich w rodzinie? Czy wyjaśniono im proces?</i></p> <p>Zasada 4 – najlepszy interes dziecka: Dzieci mają prawo do tego, by ich najlepiej pojęty interes był oceniany i brany pod uwagę w pierwszej kolejności we wszystkich działaniach lub decyzjach, które ich dotyczą – zarówno w sferze publicznej, jak i prywatnej.</p> <p><i>Czy decyzja o rozdzieleniu obojga dzieci leżała w ich najlepszym interesie?</i></p>	<p>Nazywam się Jean-Claude i mam 8 lat. Przed wojną mieszałem z rodzicami, 2 siostrami i 2 młodszymi braćmi na zboczu wzgórza. W pogodny dzień z naszego domu widać było w oddali góry.</p> <p>Pewnego dnia wokół naszego domu wybuchły walki. Nie wiedziałem, co się dzieje.</p> <p>Bałem się i nie widziałem nigdzie rodziców. Udało mi się podnieść z podłogi mojego płaczącego trzyletniego brata Emile’a. Złapałem też koc, matę, garnek, talerz i kilka kolb kukurydzy.</p> <p>Poszliśmy w kierunku, w którym spodziewałem się odnaleźć resztę mieszkańców wsi, ale znaleźliśmy się sami. Nie wiedzieliśmy, gdzie są nasi rodzice, siostry ani brat. Martwiliśmy się szczególnie o Pascala, który miał zaledwie 2 lata i mógł się zgubić.</p> <p>W końcu dotarliśmy do obozu prowadzonego przez organizację pomocową. Kiedy tam dotarłem, byłem tak wyczerpany, że po prostu usnąłem w kącie. Rano dowiedziałem się, że mój brat Emile i ja zostaliśmy przydzieleni do 2 różnych rodzin. Nie otrzymałem żadnego wyjaśnienia w sprawie decyzji i zostałem pospiesznie przewieziony do nowej rodziny.</p>

Zasada 2 – przeciwdziałanie dyskryminacji i integracja: Dzieci nie mogą być dyskryminowane ze względu na płeć, orientację seksualną, wiek, niepełnosprawność, narodowość, status imigracyjny lub z jakiegokolwiek innego powodu. Należy proaktywnie zidentyfikować oraz usuwać przyczyny i metody bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji oraz wykluczenia. Pracownicy świadczący pomoc humanitarną muszą być świadomi własnych wartości, przekonań i uprzedzeń dotyczących dzieciństwa oraz ról dziecka i rodziny.

Czy Sarah była dyskryminowana, ponieważ nie jest uchodźczynią ani osobą przesiedloną wewnętrznie?

Zasada 6 – zapewnienie ludziom dostępu do bezstronnej pomocy stosownie do potrzeb i w sposób pozwalający uniknąć dyskryminacji: Podmioty świadczące pomoc humanitarną identyfikują przeszkody w dostępie do pomocy i podejmują kroki mające na celu zapewnienie, że jest ona udzielana stosownie do potrzeb i w sposób pozwalający uniknąć dyskryminacji.

Wygląda na to, że Sarah należy do społeczności goszczącej, która mierzy się z napływem ludzi z innego kraju. Czy powinna była otrzymać dostęp do środków i aktywności?

Zasada 8 – pomoc ludziom w dochodzeniu przez nich swoich praw: Podmioty świadczące pomoc humanitarną pomagają

Nazywam się Sarah i mam 14 lat. Miasto, w którym mieszkam, jest dość małe i zwykle niewiele się w nim dzieje. Nie mogę chodzić do szkoły, ponieważ muszę pomagać rodzicom w pracach domowych i opiece nad młodszym rodzeństwem. Ostatnio przybyło do nas wiele rodzin z sąsiedniego kraju. Ludzie ci przebywają w obozach wokół miasta, a ojciec powiedział, że zarabia jeszcze mniej niż wcześniej. Mówi, że to przez to, że nowi ludzie oferują swoje usługi za mniejsze pieniądze. Widzę, że dziewczęta z tej grupy są zapraszane na zajęcia. Tańczą, piszą i rysują; widziałam też, że pracują przy maszynach do szycia. Nigdy nie zaproponowano mi udziału w takich zajęciach, chociaż nie jesteśmy w lepszej sytuacji niż ci ludzie. Widziałam też, że rozdawane są artykuły sanitarne i pomyślałam, że mogłabym uzyskać przynajmniej taką pomoc. Podeszłam do jednej z pracujących tam osób i próbowałam jej wyjaśnić, że potrzebuję tych przedmiotów, ale byłam zbyt onieśmielona i mówiłam zbyt wolno, a osoba ta spieszyła się gdzie indziej. Czuję się bardzo samotna i mam małe możliwości poprawy poziomu życia dla siebie i rodzeństwa.

poszkodowanym społecznościom w dochodzeniu przez nie swoich praw w oparciu o informacje i dokumentację oraz wspierają wysiłki na rzecz większego poszanowania praw.

Czy Sarah została wysłuchana, gdy domagała się prawa do artykułów sanitarnych?

Zasada 10 – wzmocnienie odporności dzieci w toku pomocy humanitarnej: Jednym z celów podmiotów świadczących pomoc humanitarną jest wzmocnienie atutów samych dzieci poprzez eliminowanie lub ograniczanie czynników zagrażających oraz wzmacnianie czynników chroniących, które poprawiają odporność. Uczestnictwo jest kluczem do zdobywania odporności.

Czy Sarah miała możliwość wzmocnić swoją odporność?

Zasada 1 – przetrwanie i rozwój:
Podmioty świadczące pomoc humanitarną muszą uwzględnić wpływ zarówno sytuacji kryzysowej, jak i reakcji na nią na (a) zaspokojenie prawa dzieci do życia oraz (b) rozwój fizyczny, psychologiczny, emocjonalny, społeczny i duchowy dzieci.

Czy potrzeby rozwojowe Xanti są zaspokojone w tego typu warunkach szkolnych?

Zasada 5 – poprawa bezpieczeństwa, godności i praw ludzi oraz unikanie narażania ich na dalsze szkody: pomoc humanitarna musi być udzielana w sposób, który zmniejsza potencjalne zagrożenia dla ludzi oraz pozwala zaspokoić ich potrzeby w godny sposób. Źle zaprojektowana i wdrożona pomoc może prowadzić do niezamierzonych zagrożeń, takich jak rekrutacja, uprowadzenie lub rozdzielenie rodziny.

Czy Xanti jest narażona na dalsze szkody?

Zasada 7 – pomoc ludziom w radzeniu sobie z fizycznymi i psychologicznymi skutkami groźby lub rzeczywistej przemocy, przymusu bądź celowej deprywacji: Zasada ta zakłada (a) podejmowanie wszelkich uzasadnionych kroków zmierzających do zagwarantowania, że grupa nie jest narażona na dalszą przemoc, przymus lub deprywację oraz (b) wspieranie wysiłków dzieci zmierzających do odzyskania przez nie bezpieczeństwa, godności i praw w ich społecznościach.

Czy Xanti udało się dojść do siebie po traumatycznym wydarzeniu, jakim była ucieczka z wioski?

Nazywam się Xanti i mam 7 lat. Lubię rysować i śpiewać. Mieszkaliśmy z rodziną w ładnej wiosce. Musieliśmy jednak uciekać. Dotarliśmy do nowego miejsca. Z pomocą jakiejś organizacji rodzice załatwili mi miejsce w szkole i zaczęłam uczęszczać do szkoły podstawowej wraz z innymi dziećmi w moim wieku. Byłam szczęśliwa. Po ucieczce z wioski myślałam, że nigdy nie będę mogła iść do szkoły. Nauczyciele zaczęli prosić mnie i inne dziewczęta o pozostawanie po lekcjach, aby posprzątać salę i ubijakę. To było uciążliwe, ponieważ szkoła była daleko od naszego obozu, a po powrocie musiałyśmy pomagać naszym rodzinom. Byli też obcy mężczyźni, którzy przychodzili do nas po lekcjach. Inne dzieci zaczęły nas wyzywać określeniami, których nie chcę powtarzać. Boję się, ale nadal chodzę do szkoły, bo bardzo chciałabym nauczyć się czytać i pisać.

Zasada 9 – wzmocnienie systemów ochrony dzieci: Dzieci są rzadko narażone tylko na jedno zagrożenie. Narażenie na jedno zagrożenie może spowodować większą podatność na inne. W otoczeniu pomocy humanitarnej ludzie, procesy, przepisy, instytucje, rozwiązania i zachowania, które normalnie chronią dzieci – czyli systemy ochrony dzieci – mogą utracić swoją siłę lub skuteczność. Etap reakcji może stanowić okazję do wykorzystania oraz wzmocnienia wszystkich poziomów i części systemów ochrony dzieci.

Ahmed jest narażony na wiele niebezpieczeństw, ponieważ mieszka sam, bez dokumentów i żebrze na ulicy. Czy myślisz, że jego potrzeby zostały uwzględnione całościowo i przez wzmocniający pryzmat systemu ochrony dziecka? Czy jest przestrzeń do tego, aby opowiedzieć się za lepszym systemem opieki nad tymi dziećmi w oparciu o system prawny?

Mam na imię Ahmed. Mam 13 lat. Nie chodzę do szkoły. Nie ma dla mnie miejsca, ponieważ nie mam wymaganych dokumentów. Aby zarobić na życie, sprzedaję na ulicach bibułki i papierosy. Nie widuję się już z rodzicami. Skontaktowała się ze mną jakaś grupa, która zaoferowała mi możliwość nauki czytania i pisania, ale nie widzę sensu, ponieważ osoba taka jak ja, która nie ma dokumentów, nie zdołała wiele w życiu. Zdarzało się, że byłem zatrzymywany przez policję za żebranie na ulicy. Jest to nielegalne. Boję się, że spotka mnie surowsza kara, ale nie wiem, jak miałbym żyć inaczej.

Materiały dodatkowe

[Minimalne standardy ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej](#), Sojusz na Rzecz Ochrony Dzieci w Ramach Pomocy Humanitarnej, 2019 r.

[Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawach dziecka](#), 1989 r.

Komunikowanie się z dziećmi i społecznościami

Czas trwania sesji: 145 minut

Założenie sesji: Uczestnicy przyglądają się kluczowym koncepcjom i umiejętnościom wymaganych do właściwej komunikacji z dziećmi i społecznościami oraz rozumieją swoją rolę jako opiekunów.

Cele sesji: Po ukończeniu tej sesji uczestnicy będą potrafili:

- Wykazać się odpowiednimi umiejętnościami komunikacyjnymi podczas pracy z dziećmi.
- Wykazać się odpowiednimi umiejętnościami komunikacyjnymi podczas pracy ze społecznościami.

Najważniejsze wnioski:

- Dzieci potrzebują oraz muszą mieć prawo do jasnej i interesującej komunikacji zorientowanej na nie (a nie na dorosłego). Dzieci na różnych etapach mają bardzo różne potrzeby i zainteresowania oraz uczą się na różne sposoby.
- Ważne jest, abyśmy w kontaktach ze społecznościami nie pozycjonowali się jako eksperci, ale raczej jako osoby wspierające wspólne wysiłki na rzecz ochrony dzieci, otwarte na uczenie się od społeczności w sprawach związanych z życiem ich członków. Wystąpienie w roli katalizatora lub osoby wspierającej może ułatwić dyskusję, podejmowanie decyzji oraz uzgadnianie działań.
- Skutecznymi osobami wspierającymi są:
  - Uczniowie: osoby pokorne, otwarte na nowe pomysły, elastyczne w działaniu, chętne do uzupełnienia posiadanej wiedzy o nowe informacje, powstrzymujące się od oceniania społeczności, z którą pracują itp.
  - Słuchacze: osoby uważne, zaangażowane, ciekawe, cierpliwe, kładące nacisk na dialog, a nie prowadzenie wykładów.
  - Negocjatorzy: osoby otwarte na napięcie, potrafiące zrozumieć dynamikę sprawczości i nią zarządzać, dostrzegające różne strony problemów, przekonujące w delikatny sposób, czujące się komfortowo bez kontroli nad dyskusją i zaangażowane w poszukiwanie pozytywnego rozstrzygnięcia dla wszystkich uczestników ze szczególnym uwzględnieniem wieku, płci oraz potrzeby integracji.
  - Obserwatorzy: osoby wrażliwe na sygnały niewerbalne/mowę ciała oraz dynamikę interpersonalną ze szczególnym uwzględnieniem wieku, płci oraz potrzeby integracji.
- Prawdziwa współpraca opiera się na szacunku i relacjach opartych na zaufaniu. Istnieją

wartości, postawy i zachowania, które mogą promować podejście oparte na wsparciu i współpracy. Rozważ zachowania, które mogą sprzyjać efektywnemu zaangażowaniu społeczności:

- Dokładne i pełne zaangażowanie w słuchanie się w głos członków społeczności, aby zrozumieć ich obawy, nadzieje i lęki; pomaganie w prowadzeniu dyskusji w kierunku rozwiązywania problemów bez udziału osobistych lub organizacyjnych uprzedzeń, ale z zagwarantowaniem opcji.
- Podejmowanie wysiłków zmierzających do zbudowania zaufania wśród członków społeczności i działaczy humanitarnych poprzez okazywanie cierpliwości i wspólnie spędzony czas; budowanie relacji to inwestycja długoterminowa.
- Docenianie zrozumienia przez członków społeczności lokalnych zagrożeń dla dzieci, dostępnych zasobów oraz potrzebnego wsparcia.
- Zdolność do zrozumienia w lokalnym kontekście dynamiki sprawczości związanej z płcią i wiekiem, do stwarzania możliwości zmiany szkodliwych norm społecznych oraz do tworzenia przestrzeni dla marginalizowanych głosów.
- Umiejętność dostosowania się do różnych stylów zaangażowania uczestników.
- Umiejętność mobilizowania społeczności, motywowania jednostek i organizowania pracy zespołowej wokół wspólnych celów.
- Elastyczność oraz gotowość do uwzględnienia nowych pomysłów i sposobów pracy.

Przygotowanie wymagane pod kątem szkolenia stacjonarnego:

- Wydrukuj wystarczającą liczbę kopii listy historii, tak aby każdy uczestnik miał do niej dostęp.
- Pomyśl o temacie do omówienia przez 2 minuty w ramach ćwiczenia aktywnego słuchania. Warto wybrać coś, do czego masz emocjonalny stosunek, aby zobaczyć, czy uczestnicy potrafią to wychwycić podczas słuchania. Jeśli to możliwe, przeciwicz mówieniu na wybrany temat przez 2 minuty.

Przygotowanie wymagane pod kątem szkolenia prowadzonego zdalnie:

- Pomyśl o temacie do omówienia przez 2 minuty w ramach ćwiczenia aktywnego słuchania. Warto wybrać coś, do czego masz emocjonalny stosunek, aby zobaczyć, czy uczestnicy potrafią to wychwycić podczas słuchania. Jeśli to możliwe, przeciwicz mówieniu na wybrany temat przez 2 minuty.

Czas	Uwagi osoby prowadzącej szkolenie	Uwagi dotyczące zdalnego prowadzenia/asystenta
5 min	<p>Wprowadzenie</p> <p>Powitaj uczestników sesji oraz przekaz im jej założenie i cele.</p> <p>Poproś dołączających uczestników, aby w oparciu o dziennik nauki przypomnieli sobie notatki sporządzone podczas poprzednich sesji. Jeśli pozwala na to czas, poproś kilku ochotników, aby przedstawili swoje najważniejsze wnioski na forum.</p>	

20 min

Powiedz: Zaczniemy od powrotu do naszych własnych doświadczeń jako dzieci lub nastolatków. Gdy będę zadawać pytania, postarajcie się przypomnieć sobie konkretny moment w czasie – na przykład w szkole lub innym miejscu, w którym uczestniczyliście w zajęciach prowadzonych przez osobę dorosłą (np. szkoła świecka lub religijna, harcerstwo, klub młodzieżowy itp.) oraz zastanówcie się, jak dorośli z Wami rozmawiali. Możecie wybrać mniej lub bardziej pozytywne doświadczenie. Zamknijcie oczy i spróbujcie wrócić pamięcią do tamtych lat.

- Gdzie jesteście i ile macie lat?
- Jaka jest atmosfera tego miejsca?
- Jak dorośli komunikują się z wami (przyjaźnie, formalnie, spokojnie, gniewnie, głośno, cicho itp.)?
- Jak się czujecie?
- Czy opisalibyście to doświadczenie jako pozytywne, czy negatywne?

Powiedz: Teraz zwróćcie się do osoby obok i opowiedzcie jej o doświadczeniu, które zapamiętaliście.

Wspólnie spróbujcie zidentyfikować zachowania dorosłych, które powodowały, że było to pozytywne lub negatywne doświadczenie. Na przykład: nauczyciel zawsze nas słuchał i chwalił, gdy robiliśmy coś dobrze.

Instrukcje: Umieść na ścianie grafikę przedstawiającą 2 rozmawiające ze sobą osoby lub 2 dymki. Po jednej stronie umieść znak „WOLNO MÓWIĆ” lub emotikon uśmiechniętej twarzy. Po drugiej stronie umieść znak „NIE WOLNO MÓWIĆ” lub emotikon smutnej twarzy.

Na forum grupy poproś każdą parę, aby podzieliła się jednym przykładem z dyskusji. Umieść go z odpowiedniej strony ściany.

Powiedz: Wszyscy chcielibyśmy, aby nasze doświadczenia z dzieciństwa były pozytywne, szczególnie w miejscach takich jak szkoła, gdzie pozytywne doświadczenia i atmosfera wsparcia mogą pomóc w nauce i budowaniu zaufania do dorosłych. Jako personel zaangażowany w ochronę dzieci musimy starać się dostarczać pozytywne doświadczenia dzieciom, z którymi pracujemy – a wiele z takich doświadczeń dotyczy sposobu komunikowania się z dziećmi.

Przygotuj osobne pokoje do pracy w parach.

Uruchom osobne pokoje.

Przygotuj wirtualną tablicę z 2 sekcjami.

Zamknij osobne pokoje.

Dodaj notatki do wirtualnej tablicy.

40 min

Implikacje rozmów w zależności od stadium rozwojowego dzieci

Instrukcje: W małych grupach poproś uczestników o omówienie zaleceń dotyczących komunikowania się z dziećmi we wczesnym, środkowym i późnym dzieciństwie. Przeznacz na dyskusję oraz zanotowanie sugestii na flipcharcie 20 minut. Poproś jedną grupę o przedstawienie zaleceń dla określonej grupy wiekowej, a pozostałe o ich uzupełnienie; kontynuuj do czasu, aż wszystkie grupy wiekowe zostaną omówione. Dodaj kilka przykładów do tabeli poświęconej informacjom dodatkowym.

Powiedz: Pora na ćwiczenia.

Instrukcje: Rozdaj poniższą listę zdań i na forum poproś uczestników o wymyślenie odpowiedniego sposobu przekazania wiadomości dziewięcioletniemu chłopcu. Podaj przykład, używając pierwszego zdania „To, co mówisz, nie ma sensu” i zasugeruj, że można to samo powiedzieć inaczej, np.: „Nie rozumiem. Czy możesz to jeszcze raz wyjaśnić”? Tabela w sekcji informacji dodatkowych zawiera przykłady dla każdego ze zdań.

- To, co mówisz, nie ma sensu.
- Nie rozumiem, o czym mówisz.
- Sprzątnij zabawki! Już dwa razy cię prosiłem!
- Jesteś niegrzeczny(-a)! Mówiłem ci, że to się zepsuje, jeśli będziesz się tym bawić na zewnątrz.
- Jesteś bałaganiarzem/bałaganiarą! Natychmiast posprzątaj zabawki.
- Jeśli zrobisz to ponownie, dostaniesz lanie.
- Przecież słonie są szare. Co to za głupi pomysł, żeby pomalować go na zielono?
- Nie bądź dzieckiem.
- Nie ma potrzeby denerwować się takim drobiazgiem.
- Nie wyjdziemy teraz na zewnątrz, ponieważ ja tak mówię!

Przygotuj osobne pokoje dla około czteroosobowych zespołów. Zapewnij każdej grupie wirtualną tablicę do sporządzania notatek.

Uruchom osobne pokoje. Poświęć na to 20 minut. Monitoruj grupy i tablicę.

Zamykaj osobne pokoje i w razie potrzeby udostępnij ekran podczas etapu informacji zwrotnej.

Skopiuj i wklej zdania do czatu.

- Przestań mi przeszkadzać!
- Dlaczego płaczesz jak dziewczyna? Duzi chłopcy nie płaczą.
- Do nastolatka: co się dzieje? /Rozchmurz się.
- Załóż maseczkę albo się doigrasz.
- Nie wychodź na zewnątrz – jest zimno!
- Nie bij brata/kolegi!
- Nie baw się farbami na podłodze!
- Sprawiasz same kłopoty! Przestań mnie denerwować.
- Sara jeździ na wózku, więc nie może robić tego, co my.

40 min

Zastanówmy się nad mową ciała

Zapytaj: Czy słowa to jedyny sposób komunikacji z innymi?

Instrukcje: Wydobądź od grupy spostrzeżenie, że słowa nie są jedynym sposobem komunikacji z innymi – ważne są też mowa ciała, mimika, gesty, ton, głośność głosu i inne sygnały.

Zapytaj: Jak są wyrażane pozytywne uczucia? Jak są wyrażane negatywne uczucia?

Zbierz kilka przykładów, a następnie poproś ochotników o odegranie kilku ról, aby zademonstrować inny język ciała i inne słowa do użycia wobec dzieci. (Wystarczy 4–6 ochotników).

Przed odczytaniem każdego scenariusza przydziel rolę „opiekuna” i potwierdź liczbę potrzebnych „dzieci”. Odczytaj krótki scenariusz i poproś „opiekuna” o przedstawienie właściwej mowy ciała i właściwych słów. „Dzieci” powinny zareagować na zachowanie „opiekuna”. (Uwaga: nie należy dawać grupie czasu na próby, ponieważ powinno to być spontaniczne ćwiczenie).

Po każdym scenariuszu reszta grupy może przeprowadzić krótką dyskusję, aby ocenić, czy mowa ciała i słowa były odpowiednie. W razie potrzeby po dyskusji inna osoba może szybko powtórzyć scenariusz, używając bardziej odpowiedniej mowy ciała i bardziej odpowiednich słów.

Można także dodać własne przykłady w kontekście rzeczywistych scenariuszy lub pozwolić grupie zaproponować te, z którymi wiązały się trudności.

- Dwóch 11-letnich chłopców kłóci się w namiocie azylu dla dzieci. Opiekun musi interweniować.
- Opiekun musi powiedzieć 6-letniej dziewczynce, że jej mama nie może dziś odebrać jej z azylu dla dzieci. Mama nie czuje się dobrze i została zabrana do szpitala, a po dziewczynkę przyjedzie później jej wujek.

Przyznaj, że to ćwiczenie jest trudniejsze w przypadku szkolenia zdalnego. Zachęć ochotników do wstania, włączenia wideo i ustawienia kamery tak, aby byli oni widoczni od pasa w górę.

- 10-letnia dziewczynka celowo niszczy pracę swojej koleżanki podczas malowania.
- Zawsze widać grupkę kręcących się po obozie młodych chłopców, ale żaden z nich nigdy nie angażuje się w zorganizowane zajęcia. Postanawiasz z nimi porozmawiać.
- 7-letnie dziecko opowiada bardzo długą historię o tym, co robiła wczoraj jego rodzina. Jesteś już spóźniony(-a) na spotkanie.
- Potrzebujesz, aby bardzo głośna grupa dzieci w wieku wczesnoszkolnym uciszyła się i usiadła.

25 min	<p>Opiekun czy ekspert?</p> <p>Zapytaj: Z czym kojarzą wam się opiekun i ekspert?</p> <p>Powiedz: To, w jaki sposób zachowujemy się w stosunku do dzieci, nastolatków, młodzieży, rodziców, liderów społeczności oraz innych osób, jest równie ważne, co nasza wiedza techniczna w zakresie ochrony dzieci.</p>	
	<p>Instrukcje: Poproś uczestników, aby na karteczkach samoprzylepnych zapisali cechy opiekuna w kontekście jego relacji ze społecznością i nakleili je na flipchart. Podsumuj i wydobądź wszystko, czego brakuje: usposobienie, sposób interakcji z grupami, ujawniane umiejętności, przepływ informacji itp.</p> <p>Zastanów się nad stwierdzonymi różnicami.</p> <p>Zaprezentuj założenia aktywnego słuchania (patrz: informacje dodatkowe).</p> <p>Instrukcje: To ćwiczenie skupia się na strategiach rozumienia treści, gdy nie zawsze jest ona oczywista. Wyjaśnij, że będziesz mówić przez 2 minuty bez zdradzania grupie wcześniej tematu.</p> <p>Grupa powinna Cię wysłuchać, korzystając z umiejętności aktywnego słuchania – wsłuchując się uważnie w to, co zostało i co nie zostało wyraźnie powiedziane, oraz zademonstrować prelegentowi fakt słuchania swoim zachowaniem.</p> <p>Mów przez 2 minuty na wybrany temat, a następnie zapytaj:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Co powiedziałem(-am)? • O czym mówiłem(-am)? • Jakie były moje odczucia związane z tematem? • Co jeszcze zauważyliście? <p>Omów wszelkie różnice zdań między słuchaczami, a następnie przekaz informację zwrotną na temat tego, o czym mówiłeś(-aś) i jakie są Twoje odczucia z tym związane.</p>	<p>Użyj funkcji czatu, notatek, wirtualnej tablicy lub aplikacji Mentimeter, aby zebrać napływające uwagi.</p> <p>Monitoruj czat pod kątem napływających uwag i odpowiednio przekazuj je dalej.</p>

15 min

Doskonalenie swojej pracy

Instrukcje: W ramach tego ćwiczenia uczestnicy powinni poświęcić 5 minut na zastanowienie się nad tym, w jaki sposób komunikują się z dziećmi i społecznościami w swojej pracy. W oparciu o to, czego się do tej pory dowiedzieliśmy, należy ustalić, czy jest **jedna rzecz**, którą uczestnicy mogliby zmienić, aby poprawić swoje umiejętności w zakresie komunikowania się z dziećmi i społecznościami. Następnie mogą omówić swoje wnioski przez 5–10 minut z innym członkiem grupy.

Powiedz grupie, że uczestnicy powinni zobowiązać się do wypróbowania zmian w zakresie komunikacji w swojej pracy.

Opcjonalnie: Sugerowany dodatkowy kurs online: [Psychosocial First Aid for Children](#).
[Psychospołeczna pierwsza pomoc dla dzieci]

Opcjonalnie: Sugerowana nauka w pracy: Poproś inną osobę, aby pomogła Ci pilnować dotrzymania zobowiązań. Powiedz wybranej osobie, które zachowanie zobowiązujesz się realizować, i omawiaj z nią postępy.

Przygotuj osobne pokoje do pracy w parach.

Informacje dodatkowe:

Implikacje komunikacji z dziećmi w zależności od stadium rozwojowego dzieci	
Wczesne dzieciństwo (od narodzin do 6. roku życia)	<ul style="list-style-type: none"> • Używaj prostego języka wyrażającego miłość. • Korzystaj z powtórzeń, rytmu i piosenek. • Utrzymuj zróżnicowane, ale niezbyt szybkie tempo. • Korzystaj z codziennych doświadczeń, np. historii opisujących inne dzieci, rodziny, zwierzęta oraz typowe codzienne czynności i nawyki. • Postaw na odgrywanie ról i kreatywną zabawę. • Pokazuj i wzmacniaj codzienne zdrowe nawyki dbania o siebie. • Pokazuj lub opisuj przykłady innych dzieci, podobnych do siebie i różnych, które pracują razem. • Pokazuj lub opisuj kochających i troskliwych dorosłych oraz bezpieczne relacje. • Zachęcaj do aktywności: śpiewania, klaskania, tańczenia, ruchu. • Wprowadź interakcje z pytaniami i odpowiedziami oraz zachęcaj do rozmów. • Przedstawiaj płcie w różnych sytuacjach i rolach, unikając stereotypów. • Pokazuj proste przykłady dzieci, które przy pomocy kochających dorosłych wyrażają szeroki zakres emocji, opanowują swoje lęki oraz radzą sobie z trudnymi sytuacjami w zdrowy sposób, dokonując wyborów i wyrażając opinie. • Podaj przykłady pewnych siebie i odpornych dzieci, które przestrzegają zasad sprawiedliwości oraz stają w obronie siebie i innych.
Środkowe dzieciństwo (od 7. do 10. roku życia)	<ul style="list-style-type: none"> • Przedstawiaj dłuższe i bardziej dramatyczne historie. • Oferuj historie i postacie skoncentrowane na dzieciach. • Przedstawiaj naukę i szkołę jako okazję do rozwijania istniejących oraz zdobywania nowych umiejętności i talentów. • Dostarczaj wyzwań poznawczych, takich jak łamigłówki, zagadki, łamające językowe itp. • Uwzględnij interaktywne rozwiązywanie problemów i krytyczne myślenie. • Promuj zachowania budowane na życzliwości, rozwiązywaniu konfliktów oraz trosce o innych. • Oferuj silne, pozytywne wzorce osób dorosłych i dzieci o wysokich standardach moralnych. • Wprowadzaj w kreatywny i zdrowy sposób delikatne tematy, które pokazują inne dzieci stawiające czoła wyzwaniom z zakresu sprawiedliwości społecznej lub trudnym problemom, takim jak śmierć, gniew, przemoc, niepełnosprawność itp. • Pokazuj dzieci, które zmieniają życie swoje oraz innych osób nawet w trudnych okolicznościach (realistyczni bohaterowie). • Przedstawiaj historie o przyjaźni, lojalności i „podejmowaniu właściwych decyzji”.

Późne dzieciństwo (od 11. do 18. roku życia)	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentuj pozytywne zachowania grupy rówieśniczej i młodzieży, która cechuje się odpornością i pozytywnym nastawieniem. • Przedstawiaj różne punkty widzenia, opinie i perspektywy. • Uwzględniając rosnącą niezależność dziecka, nadal przedstawiaj pozytywne relacje między dorosłym a dzieckiem/pielęgniowanie relacji między dorosłym a dzieckiem. • Przedstawiaj postacie o wysokiej samoocenie (szczególnie w przypadku dziewcząt), dzieci z nieuprzywilejowanych grup i mniejszości etnicznych oraz dzieci niepełnosprawnych. • Przedstawiaj młodzież i dorosłych niezależnie od płci w różnych sytuacjach i rolach, unikając stereotypów. • Rozmawiaj o sprawach dotyczących danej grupy wiekowej (nadużywanie substancji, seks bez zabezpieczeń, przemoc, związki miłosne, zastraszanie i dyskryminacja, przyjaźnie). • Rozmawiaj z szacunkiem, a nie z pozycji autorytetu. • Przedstawiaj historie opisujące kreatywne pomysły, trudności i rozwiązania. • Postaw na poczucie humoru i kreatywność.
---	---

Cechy aktywnego słuchania	
Zadawanie pytań otwartych	Pytania, na które nie można odpowiedzieć tylko „tak”, „nie” lub jednym słowem. Na przykład: „jakie są Twoje główne obawy dotyczące dobrostanu dzieci”?
Unikanie pytań zamkniętych	Należy unikać pytań, na które można odpowiedzieć jednym słowem, chociaż mogą one być przydatne do wyjaśnienia sytuacji. Na przykład: „czy jadłeś(-aś) dzisiaj”?
Reagowanie na wypowiedzi	Pokazanie, że to, co powiedziano, zostało usłyszane, poprzez powtórzenie tego, co zostało powiedziane. Na przykład: „jestem tak zapracowany, że nigdy nie mam czasu”. Odpowiedz: „Nigdy więc nie ma czasu”?
Podsumowanie	Pokazanie, że to, co powiedziano, zostało usłyszane, poprzez powtórzenie tego, co zostało powiedziane. Na przykład: „jestem tak zapracowany, że nigdy nie mam czasu”. Odpowiedz: „Nigdy więc nie ma czasu”?
Pytania wyjaśniające	Pytania, które pomagają ludziom wyjaśnić, co myślą lub czują, oraz pozwalają potwierdzić zrozumienie wypowiedzi. Na przykład: „zatem byłeś(-aś) zły(-a) z powodu X lub Y?”
Rozważenie pytań z zaimkiem „dlaczego”	Pytania zaczynające się od zaimka „dlaczego” pozwalają dotrzeć do ważnych informacji; jednak w niektórych kontekstach mogą jawić się jako oceniające lub obwiniające, przez co mogą wywoływać reakcję obronną. Mogą one być również zbyt skomplikowane dla młodszych dzieci. Pytania z zaimkiem „dlaczego” mogą być przydatne jako sposób na sondowanie opinii, np. „dlaczego Twoim zdaniem tak się stało”?

POWIEDZ	NIE MÓW
Nie rozumiem. Czy możesz to jeszcze raz wyjaśnić?	To, co mówisz, nie ma sensu. Nie rozumiem, o czym mówisz.
Proszę Cię teraz o sprzątnięcie zabawek ze stołu. Zależy mi na tym, ponieważ nie mam gdzie podać posiłku.	Sprzątnij zabawki! Już dwa razy cię prosiłem!
Weźmy miotłę i posprzątajmy tu. Wypadki się zdarzają.	Jesteś niegrzeczny(-a)! Mówiłem ci, że to się zepsuje, jeśli będziesz się tym bawić na zewnątrz.
Bardzo ładnie posprzątałeś(-aś) zabawki. Dziękuję za pomoc w sprzątaniu.	Jesteś bałaganiarzem/bałaganiarą! Natychmiast posprzątaj zabawki.
Pójdź sobie tam i pobaw się cicho, a potem wróć, gdy się trochę uspokoisz.	Jeśli zrobisz to ponownie, dostaniesz lanie.
O, jaki ładny rysunek zielonego słonia!	Przecież słonie są szare. Co to za głupi pomysł, żeby pomalować go na zielono?
Rozumiem, dlaczego tak się czujesz.	Nie bądź dzieckiem. Nie ma potrzeby denerwować się takim drobiazgiem.
Nie wyjdziemy teraz na zewnątrz, ponieważ robi się ciemno.	Nie wyjdziemy teraz na zewnątrz, ponieważ ja tak mówię!
Teraz ja mówię, ale jak skończę, możesz powiedzieć Ty.	Przestań mi przeszkadzać!
Chcesz ze mną porozmawiać o tym, co cię nurtuje?	Dlaczego płaczesz jak dziewczyna? Duzi chłopcy nie płaczą.
Wyglądasz na zdenerwowanego. Jeśli masz ochotę o tym porozmawiać, chętnie Cię wysłucham.	Co się dzieje? /Rozchmurz się.
Wszyscy nosimy maseczki, aby nie zarażać chorobami innych, w tym naszych przyjaciół i rodzin. Wszyscy staramy się dbać o siebie oraz chronić innych ludzi przed chorobami.	Założ maseczkę albo się doigrasz.
Zostań proszę wewnątrz. Jest za zimno, aby bawić się na zewnątrz.	Nie wychodź na zewnątrz – jest zimno!
Baw się delikatnie z bratem/kolegą.	Nie bij brata/kolegi!

Maluj na stole, proszę.	Nie baw się farbkami na podłodze!
Nie pobawię się z tobą, ponieważ jestem zmęczony(-a); pobawimy się następnym razem.	Sprawiasz same kłopoty! Przestań mnie denerwować.
Sara poprowadzi naszą zabawę.	Sara jeździ na wózku, więc nie może robić tego, co my.

Materiały dodatkowe

[Communicating with children: Principles and Practices to Nurture, Inspire, Excite, Educate and Heal \[Komunikowanie się z dziećmi: zasady i praktyki mające na celu wspieranie, inspirowanie, pobudzanie do aktywności, edukowanie i uzdrawianie\]](#), UNICEF, 2015 r.

[Community Level Approaches to Child Protection in Humanitarian Action: A Reflective Guide \[Podejścia na poziomie społeczności do ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej: przewodnik podsumowujący\]](#) Sojusz na Rzecz Ochrony Dzieci w Ramach Pomocy Humanitarnej [Alliance for Child Protection in Humanitarian Action], 2020 r.

Głębszy wgląd w strategie ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej oraz minimalne standardy ochrony dzieci

Czas trwania sesji: 155 min

Założenie sesji: Uczestnicy poznają strategie zapobiegania i reagowania w związku z ochroną dzieci oraz ich znaczenie dla modelu społeczno-ekologicznego i przyglądają się bliżej minimalnym standardom ochrony dzieci.

Cele sesji: Po ukończeniu tej sesji uczestnicy będą potrafili:

- Opisywać strategie zapobiegania i reagowania w związku z ochroną dzieci w ramach pomocy humanitarnej.
- Wyjaśniać związek między modelem społeczno-ekologicznym a strategiami ochrony dzieci.
- Wyjaśniać znaczenie minimalnych standardów ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej oraz przywoływać filary i strukturę każdego standardu.

Najważniejsze wnioski:

- Działania zapobiegawcze mają przede wszystkim na celu zapobieganie krzywdzie dzieci. Działania reagujące są odpowiedzią na potrzeby dzieci, które już zostały skrzywdzone. Oba rodzaje działań dopełniają się wzajemnie w programowaniu. Działania zapobiegawcze mogą i powinny być podejmowane na etapie zarówno gotowości, jak i reakcji w ramach pomocy humanitarnej. Niektóre działania służą jednocześnie zapobieganiu i reagowaniu (np. wspieranie umiejętności rodzicielskich). Zapobieganie zmniejsza lub eliminuje czynniki zagrażające; wspiera czynniki chroniące na poziomie jednostki, rodziny, społeczności i społeczeństwa oraz ogranicza skalę nadużyć, zaniedbań, wyzysku i przemocy.
- Model społeczno-ekologiczny pomaga ustalić, w jaki sposób czynniki na powiązanych ze sobą poziomach wpływają na rozwój i dobrostan dziecka:
  - Dzieci aktywnie uczestniczą w ochronie i dbaniu o dobrostan *swój* i swoich rówieśników.
  - Dzieci wychowywane są przeważnie w *rodzinach*, ale czasami w tej warstwie znajdują się inne bliskie osoby.
  - Rodziny są zagnieżdżone w *społecznościach*.
  - Społeczności wchodzą w skład szerszych *społeczeństw*.
- Model społeczno-ekologiczny zapewnia konkretne ramy, które wspierają myślenie systemowe w odniesieniu do programowania ochrony dzieci. Model społeczno-ekologiczny opisuje całą sytuację i pozwala (a) zidentyfikować poszczególne elementy i czynniki oraz (b) zrozumieć, w jaki sposób są one ze sobą powiązane i wzajemnie na siebie oddziałują. Zamiast rozpatrywać pojedyncze kwestie związane z ochroną lub konkretne usługi, myślenie

systemowe bierze pod uwagę wszystkie problemy, przed którymi stoi dziecko, a także ich przyczyny i rozwiązania dostępne na wszystkich poziomach.

- Minimalne standardy ochrony dzieci stanowią podstawę całej pracy, którą wykonujemy jako sektor, oraz pomagają nam osiągnąć wysoką jakość programowania i rozliczalność wobec dzieci, ich rodzin i społeczności.
- Minimalne standardy ochrony dzieci obejmują zasady omówione już przez nas w poprzednich modułach oraz są uporządkowane według 4 filarów:
  - Standardy zapewniające jakościową reakcję w ramach ochrony dzieci.
  - Standardy dotyczące zagrożeń związanych z ochroną dzieci.
  - Standardy opracowywania odpowiednich strategii ochrony dzieci.
  - Standardy pracy w różnych sektorach.
- Każdy standard ma tę samą strukturę:
  - Przedstawienie: ogólne informacje na dany temat.
  - Standard: jedno zdanie podsumowania sposobu zapewnienia przez obszar ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej.
  - Kluczowe działania: sugerowane działania w zakresie gotowości, zapobiegania i reagowania, aby pomóc spełnić wymogi każdego standardu.
  - Pomiar: wskaźniki, cele i wskazówki dotyczące pomiaru postępu względem standardu.
  - Uwagi prowadzące: kwestie priorytetowe, względy etyczne lub luki w wiedzy związane ze standardem.
  - Źródła: dokumenty i narzędzia prowadzące pod kątem realizacji kluczowych działań.
  - Ikony: symbole podkreślające kluczowe tematy, np. przesiedlenie i zapobieganie.

Przygotowanie wymagane pod kątem szkolenia prowadzonego zdalnie:

- Przygotuj wirtualną tablicę z 2 kolumnami pod kątem pierwszego ćwiczenia.
- Przygotuj przestrzeń wirtualnej tablicy do pracy w grupach w sekcji: *Interwencje związane z ochroną dzieci w ramach modelu społeczno-ekologicznego* oraz sekcji: *Minimalne standardy ochrony dzieci w Twoim kontekście*.
- Przygotuj ankietę w aplikacji Mentimeter, aby zagłosować na najczęstsze zagrożenie związane z ochroną dzieci w sekcji: *Minimalne standardy ochrony dzieci w Twoim kontekście*.

Czas	Uwagi osoby prowadzącej szkolenie	Uwagi dotyczące zdalnego prowadzenia/asystenta
5 min	<p>Wprowadzenie</p> <p>Powitaj uczestników sesji oraz przekaz im jej założenie i cele.</p> <p>Poproś dołączających uczestników, aby w oparciu o dziennik nauki przypomnieli sobie notatki sporządzone podczas poprzednich sesji. Jeśli pozwala na to czas, poproś kilku ochotników, aby przedstawili swoje najważniejsze wnioski na forum.</p>	
10 min	<p>Interwencje w zakresie zapobiegania i reagowania w związku z ochroną dzieci w ramach pomocy humanitarnej</p> <p>Instrukcje: Narysuj na tablicy 2 kolumny. W ramach wymiany myśli wymieńcie rodzaje działań, które zespół/organizacja podejmuje w celu ochrony dzieci. Lista będzie długa, jeśli zespół intensywnie współpracował z organizacją. Uczestnicy mogą nie być świadomi niektórych działań, jeśli mają mniejsze doświadczenie, więc bądź przygotowany(-a) na podpowiadanie lub podawanie przykładów z organizacji. Uczestnicy mogą również wskazać przykłady z innych sektorów. Upewnij się, że zostało to zaznaczone, podkreślając, że powinniśmy współpracować z innymi sektorami, aby móc całościowo zaspokoić potrzeby dzieci. Ta część ćwiczenia wymaga odpowiedniej ilości czasu, ponieważ uczestnicy muszą przemyśleć i wyjaśnić działania. Jeśli są jakieś interesujące działania w ramach programu, które nie zostały wymienione, możesz je podpowiedzieć lub dodać. Przykłady:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Zapobieganie: Podczas wybuchu epidemii choroby zakaźnej 	<p>Udostępnij ekran wirtualnej tablicy i dodawaj notatki podczas dyskusji. (Użyj jednej kolumny do zapisania działań zapobiegawczych, a drugiej – działań reakcyjnych, ale nie oznaczaj ich nagłówkami ani nie ujawniaj podziału).</p>

	<p>społeczność uzyskała wsparcie, tak aby móc z wyprzedzeniem zaplanować opiekę nad dziećmi, których opiekun jest chory lub zmarł. Wiele rodzin, w tym rodziny wielopokoleniowe, zgodziło się w razie potrzeby przyjąć dzieci.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Reakcja: Wiele dzieci potrzebuje tymczasowego zakwaterowania podczas wybuchu epidemii choroby zakaźnej, gdy ich opiekun zachoruje lub umrze. Lokalna organizacja pozarządowa kontaktuje się z pracownikiem socjalnym, który otwiera sprawę dla każdego dziecka dotkniętego problemem i stara się znaleźć dla niego tymczasowe zakwaterowanie. Mogą to być domy opieki – jedne położone w pobliżu, inne bardzo odległe. ● Zapobieganie/reakcja: Dzięki wsparciu organizacji pozarządowej kobiety i dzieci zaznaczają na mapie miejsca, które są niebezpieczne na terenie obozu lub wokół niego. Wskazują toalety, w których często dochodzi do napastowania seksualnego, zwłaszcza w nocy. Kierownictwo obozu przenosi toalety w bardziej publiczne miejsce zasugerowane przez kobiety i dzieci, a także oddziela od siebie toalety męskie i damskie. W przyszłości toalety będą zawsze lokalizowane zgodnie z sugestiami. ● Reakcja: Dziewczynka zostaje zaatakowana podczas korzystania z toalety nocą. Kierownik obozu organizuje śledztwo w celu zidentyfikowania i ukarania sprawcy. Organizacja pozarządowa oferuje dziewczynce wsparcie medyczne i psychologiczne. <p>W jednej kolumnie zapisz wszystkie działania o charakterze zapobiegawczym,</p>	<p>Dodaj nagłówek „Zapobieganie” i „Reakcja” u góry odpowiedniej kolumny.</p>
--	--	---

	<p>a w drugiej działania o charakterze reakcyjnym.</p> <p>Gdy każdy uczestnik poda swoją propozycję, zapytaj: „Czy ktoś potrafi wyjaśnić, dlaczego zapisałem(-am) te działania w 2 oddzielnych kolumnach”? Pozwól, aby grupa mogła zauważyć, że w jednej kolumnie znalazły się przede wszystkim działania, które pomagają zapobiegać zagrożeniom dla dzieci, a w drugiej działania, które są reakcją na zagrożenie, które już zaistniało. Wprowadź nagłówek „Zapobieganie” i „Reakcja” u góry odpowiedniej kolumny.</p>	
30 min	<p>Interwencje związane z ochroną dzieci w ramach modelu społeczno-ekologicznego</p> <p>Instrukcje: Podziel uczestników na trzy- lub czteroosobowe grupy. Poproś każdą grupę, aby narysowała na flipcharcie model ekologiczny z dzieckiem w środku i koncentrycznymi kręgami rodziny, społeczności i społeczeństwa. Poproś o powieszenie flipchartu na ścianie lub umieszczenie go na stojaku. Rozdaj fiszki z interwencjami związanymi z ochroną dzieci w ramach pomocy humanitarnej. Poniżej znajdziesz listę przykładów, które możesz włączyć, ale możesz swobodnie dostosować treść do swojego własnego kontekstu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przestrzenie przyjazne dzieciom • Sesje przydatnych umiejętności dla młodzieży • Programy pozytywnego rodzicielstwa • Zajęcia grupowe dla dzieci • Podnoszenie świadomości społeczności • Usługi związane z zarządzaniem przypadkami • Rzecznictwo przed podmiotami administracji publicznej w celu poprawy polityki ochrony dzieci • Tworzenie map zagrożeń dla społeczności 	<p>Przygotuj osobne pokoje dla 3–4 uczestników. Udostępnij odsyłacz do wirtualnej tablicy.</p> <p>Skopiuj i wklej do czatu listę interwencji związanych z ochroną dzieci.</p> <p>Uruchom osobne pokoje i monitoruj tablice/odwiedzaj grupy, aby sprawdzać postępy prac.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Szkolenie funkcjonariuszy policji w zakresie zachowań przyjaznych dzieciom • Rzecznictwo w sprawie uwolnienia dzieci z ośrodków detencyjnych • Wsparcie grup młodzieżowych • Wsparcie grup w ramach społeczności • Identyfikacja i skierowania dla szczególnie narażonych dzieci • Szkolenie innych podmiotów świadczących pomoc humanitarną w zakresie identyfikacji i skierowań dla szczególnie narażonych dzieci • Wsparcie reintegracji dzieci związanych z siłami i grupami zbrojnymi we własnej rodzinie/społeczności <p>Porównaj wyniki, odnieś się do błędnych odpowiedzi i podsumuj temat, mówiąc: Model społeczno-ekologiczny zapewnia konkretne ramy, które wspierają myślenie systemowe w odniesieniu do programowania ochrony dzieci. Model społeczno-ekologiczny opisuje całą sytuację i pozwala (a) zidentyfikować poszczególne elementy i czynniki oraz (b) zrozumieć, w jaki sposób są one ze sobą powiązane i wzajemnie na siebie oddziałują. Zamiast rozpatrywać pojedyncze kwestie związane z ochroną lub konkretne usługi, myślenie systemowe bierze pod uwagę wszystkie problemy, przed którymi stoi dziecko, a także ich przyczyny i rozwiązania dostępne na wszystkich poziomach.</p>	<p>Zamknij osobne pokoje.</p>
--	---	-------------------------------

45
min

Głębszy wgląd w minimalne standardy ochrony dzieci

Powiedz: Rozmawialiśmy już o minimalnych standardach ochrony dzieci, ale teraz chcemy lepiej im się przyjrzeć.

Grupa Robocza ds. Minimalnych Standardów Ochrony Dzieci

Podziel uczestników na 4 grupy odpowiadające 4 filarom minimalnych standardów ochrony dzieci:

- 1) Standardy opracowania wysokiej jakości reakcji związanej z ochroną dzieci
- 2) Standardy reagowania na zagrożenia związane z ochroną dzieci
- 3) Standardy dotyczące strategii w zakresie ochrony dzieci
- 4) Standardy pracy w różnych sektorach

Poproś każdą grupę o udzielenie odpowiedzi na następujące pytania związane z ich grupą standardów:

- Jaki jest główny cel tego zestawu standardów? Jakże tak naprawdę mają one zadanie?
- Jakie są potencjalne wyzwania związane z ich wdrożeniem?

Poproś każdą grupę o zaprezentowanie wyników.

Instrukcje: Teraz gdy uczestnicy zapoznali się z minimalnymi standardami ochrony dzieci, poprowadź dyskusję w oparciu o poniższe pytania przewodnie (nie musisz używać ich wszystkich – wybierz te, które najbardziej Ci odpowiadają).

- Jak jest Twoje zdanie na temat minimalnych standardów ochrony dzieci?
- Czy dostrzegasz możliwość skorzystania z nich?
- Czy pomogą Ci one w pracy?
- Jakie są potencjalne wyzwania z tym związane?

Udostępnij ekran i dźwięk, aby wyświetlić wideo.

Przygotuj 4 osobne pokoje i przypisz każdej grupie filar minimalnych standardów ochrony dzieci. Możesz również zasugerować pobranie odpowiedniej aplikacji na telefon.

Skopiuj i wklej pytania do czatu.

Uruchom osobne pokoje.

Zamknij osobne pokoje.

Monitoruj uczestników pod kątem podniesionych rąk lub wyłączonego wyciszenia oraz monitoruj wszelkie wpisy na czacie.

25
min

Minimalne standardy ochrony dzieci w Twoim kontekście

Instrukcje: Poproś uczestników o zagłosowanie na flipchartcie na najczęstsze zagrożenia związane z ochroną dzieci w ich społeczności. Ustaw flipchart i poproś uczestników o umieszczenie znaku zaznaczenia obok (dwóch) najczęstszych zagrożeń. Zdecyduj, nad którymi dwoma najczęstszymi zagrożeniami będą pracować uczestnicy, i poproś o przypomnienie, które z minimalnych standardów ochrony dzieci stanowią odpowiedź na oba zagrożenia.

Wyjaśnienie: Na kolejnym etapie ćwiczenia spojrzmy przez pryzmat programu, w którym pracują uczestnicy, oraz społeczności wokół nich wraz z jej przekonaniami oraz wartościami dotyczącymi dzieci. W szczególności grupy będą:

- Identyfikować istniejące mechanizmy, które wspierają standardy dotyczące wybranych zagrożeń związanych z ochroną dzieci.
- Identyfikować wyzwania towarzyszące wdrażaniu standardów dotyczących wybranych zagrożeń związanych z ochroną dzieci.
- Identyfikować, co jest potrzebne/co musi się stać, aby wybrane standardy zostały spełnione.

Każda grupa otrzyma inny standard do omówienia oraz będzie musiała zapisać każdą ze swoich odpowiedzi na flipchartach, co będzie się wiązało z koniecznością zaprezentowania odpowiedzi na forum na koniec ćwiczenia.

Przygotuj ankietę w aplikacji Mentimeter, aby zagłosować na dwa najczęstsze zagrożenia związane z ochroną dzieci. Udostępnij instrukcje dotyczące głosowania na czacie.

Udostępnij odsyłacze do wirtualnych tablic. Skopiuj i wklej instrukcje do czatu. Uruchom ponownie osobne pokoje.

<p>40 min</p>	<p>Instrukcje: Na forum poproś kolejno każdą grupę, aby zaprezentowała wynik, upewniwszy się, że informacje nie są zdublowane. Po omówieniu każdego punktu w ramach informacji zwrotnej poproś każdego uczestnika, aby wybrał jedno wspomniane i omówione zagadnienie, które spróbują zastosować we własnej pracy. Poproś uczestników, aby podzielili się przykładami i zapisali je w swoim dzienniku nauki.</p> <p>Opcjonalnie: Opcjonalny kurs online: CPMS E-course. [Kurs online poświęcony minimalnym standardom ochrony dzieci.]</p> <p>Opcjonalnie: Sugerowana nauka w pracy: Poproś inną osobę, aby pomogła Ci pilnować dotrzymania zobowiązań. Powiedz wybranej osobie, które zachowanie zobowiązujesz się realizować, i omawiaj z nią postępy.</p>	
----------------------	---	--

Informacje dodatkowe i dodatkowe zasoby:

Minimalne standardy ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej, Sojusz na Rzecz Ochrony Dzieci w Ramach Pomocy Humanitarnej, 2019 r.

Moja rola i organizacja

Czas trwania sesji: 180 min

Założenie sesji: Uczestnicy przypominają sobie znaczenie systemów organizacyjnych i konieczność uwzględnienia dynamiki sprawczości we własnej pracy.

Cele sesji: Po ukończeniu tej sesji uczestnicy będą potrafili:

- Poddać ocenie własną motywację do pracy.
- Docenić znaczenie odpowiedzialności wobec dzieci i młodzieży.
- Wyjaśniać kluczowe systemy organizacyjne ważne z punktu widzenia własnej pracy – kiedy z nich korzystać, gdzie je znaleźć oraz jak uzyskać wsparcie.
- Opisać 4 aspekty sprawczości oraz ich możliwe rzeczywiste przejawy.
- Poddać ocenie dynamikę sprawczości oraz dbanie o swój dobrostan.

Najważniejsze wnioski:

- Wiele osób ma do odegrania rolę w zakresie ochrony dzieci. Ludzie często w naturalny sposób chronią dzieci, będąc rodzicami lub sąsiadami, ale mogą również chronić dzieci w ramach swojej pracy. To nam przypomina, że chociaż ochroną dzieci zajmujemy się zawodowo, ważne jest, abyśmy zdawali sobie sprawę, jak wiele innych osób pełni naturalne i ważne role w zakresie ochrony dzieci. Musimy współpracować z tymi wszystkimi osobami/grupami, aby wzmocnić naszą wspólną zdolność do zapewnienia dzieciom bezpieczeństwa.
- Istnieje wiele powodów, dla których możemy być zmotywowani do pracy w obszarze ochrony dzieci. Większość z nas wyznaje wartości, które motywują nas do pracy na rzecz dobra i ochrony dzieci, i nie wybrała pracy z dziećmi tylko dlatego, że jest to praca zarobkowa. Jako pracownicy jesteśmy jednak związani wytycznymi, normami i ramami prawnymi, które regulują pracę w zakresie ochrony dzieci w środowiskach pomocy humanitarnej. Co ważne, wszyscy jesteśmy również odpowiedzialni za swoje działania.
- Personel zaangażowany w ochronę dzieci może odpowiadać przed wieloma konkurującymi ze sobą osobami i grupami, np. przełożonymi, własną organizacją, darczyńcami, społecznością, rodzinami oraz samymi dziećmi. Jako personel zaangażowany w ochronę dzieci odpowiadamy przed różnymi osobami na różne sposoby. Konkurujące ze sobą zobowiązania mogą znaleźć się ze sobą w konflikcie. Sposób radzenia sobie z tymi rozbieżnymi priorytetami zależy od kontekstu, ale zawsze należy kierować się ostatecznie poczuciem zobowiązania wobec dzieci.
- Aby zapewnić dzieciom bezpieczeństwo oraz spełnić swoje zobowiązania, większość organizacji stosuje podstawowe systemy organizacyjne w zakresie ochrony dzieci lub procedur zgłaszania. Jeśli mają być one skuteczne, ważne jest, aby pracownicy pierwszej linii

wiedzieli o tych systemach, które są istotne z punktu widzenia ich pracy, a także kiedy należy z nich korzystać oraz jak uzyskać do nich dostęp, w tym jak uzyskać wsparcie we wdrażaniu ich w ich kontekście pracy.

- Sprawczość jest pojęciem często uznawanym za „zasadniczo kwestionowane”, w związku z czym nie ma obowiązującej definicji ani teorii sprawczości. Zamiast tego istnieje wiele różnych sposobów postrzegania i wyjaśniania sprawczości oraz procesów upodmiotowienia. Możemy wyróżnić 4 aspekty sprawczości: Sprawczość związana z władzą: ten aspekt sprawczości opiera się na sile, przymusie, dominacji i kontroli oraz motywuje głównie poprzez strach; wspólna sprawczość: ten aspekt sprawczości opiera się na szacunku, wzajemnym wsparciu, współdzieleniu sprawczości, solidarności, wpływie, upodmiotowieniu oraz wspólnym podejmowaniu decyzji; sprawczość własna: ten aspekt sprawczości opiera się na unikatowym potencjale każdej osoby do kształtowania swojego życia i otoczenia; poczucie sprawczości: ten aspekt sprawczości pozwala ludziom uzyskać poczucie własnych możliwości oraz własnej wartości. Pozwala rozpoznać sprawczość własną i wspólną w kontekście wiary w możliwość dokonania realnych zmian.
- Bezpośredni dostęp do towarów i usług wiąże się z dodatkowym ryzykiem nadużyć i wyzysku ze strony pracowników, którzy mogą wykorzystywać nierównowagę sił do dokonywania różnego rodzaju nadużyć. Biorąc pod uwagę tę rzeczywistość, ważne jest, abyśmy jako pracownicy organizacji pomocowych stale przypominali sobie o braku równowagi sił i wypełniali nasze zobowiązanie do troski – wychwytyując wszelkie nieprawidłowości i natychmiast na nie reagując. Każdy pracownik świadczący pomoc jest postrzegany przez osoby, z którymi pracuje (członkowie zespołu, społeczności i dzieci), jako osoba posiadająca określony poziom sprawczości i władzy. Musisz mieć tego świadomość oraz zachować ostrożność, tak aby nie ulegać wpływom innych istniejących lub wywołanych kryzysem dynamik sprawczości oraz konfliktów.
- Dbanie o siebie jest najważniejsze, aby móc pomagać innym.

Wymagane ogólne przygotowania:

- Dodaj listę zasobów krytycznych dla Twojej organizacji w *Najważniejszych wnioskach*. Może to być szeroki zakres treści: kodeksy postępowania, polityka ochrony dzieci, wytyczne/plakaty dotyczące zapobiegania wykorzystywaniu seksualnemu i przemocy, polityka informowania o nieprawidłowościach oraz polityka i procedury obowiązkowego zgłaszania (dla personelu), zgłaszanie obaw związanych z ochroną dzieci, mechanizmy składania skarg, deklaracja wizji i misji, zaświadczenia o niekaralności oraz inne wyciągi z krajowych baz danych informacji o personelu, szkolenia personelu, przeglądy wyników personelu, przeglądy programów, zasady rekrutacji, ścisła współpraca ze społecznościami i rodzinami, stosowanie podejścia partycypacyjnego lub ukierunkowanego przez dzieci, plakaty z nakazami i zakazami, filmy informacyjne itp.

Czas	Uwagi osoby prowadzącej szkolenie	Uwagi dotyczące zdalnego prowadzenia/asystenta
5 min	<p>Wprowadzenie</p> <p>Powitaj uczestników sesji oraz przekaz im jej założenie i cele.</p> <p>Poproś dołączających uczestników, aby w oparciu o dziennik nauki przypomnieli sobie notatki sporządzone podczas poprzednich sesji. Jeśli pozwala na to czas, poproś kilku ochotników, aby przedstawili swoje najważniejsze wnioski na forum.</p>	
15 min	<p>Motywacja do pracy</p> <p>Zapytaj: Jakie są nasze osobiste motywacje (poza finansowymi) do pracy w obszarze ochrony dzieci? Co jest waszą siłą napędową w waszej roli zawodowej?</p> <p>Instrukcje: Użyj woreczka lub małej piłki. Ustaw grupę w kręgu i pozwól, by uczestnicy na zmianę rzucali do siebie woreczek/piłkę. Osoba trzymająca woreczek musi odpowiedzieć na pytanie jednym zdaniem. Zapisz odpowiedzi na tablicy. Gdy każdy udzieli odpowiedzi, możesz poprosić grupę o wspólne zastanowienie się nad udzielonymi odpowiedziami.</p> <p>Powiedz: Istnieje wiele powodów, dla których możemy być zmotywowani do pracy w obszarze ochrony dzieci. Rzadko powód jest jeden.</p> <p>Możemy wyznawać idee sprawiedliwości społecznej lub chcieć pomagać swojemu krajowi bądź swojej społeczności w poradzeniu sobie z kryzysem, możemy być osobami zawsze skorymi do pomocy, ale naszą motywacją może także być coś innego, na przykład płatny zawód.</p>	<p>Skorzystaj z koła imion lub po prostu wzywaj kolejno uczestników.</p>

	<p>Ważne jest uzmysłowienie sobie, że każdy może mieć inne motywacje, ale wszyscy wybraliśmy pracę zarobkową.</p> <p>Jako pracownicy jesteśmy zatem związani wytycznymi, normami i ramami prawnymi, które regulują pracę w zakresie ochrony dzieci w środowiskach pomocy humanitarnej. To sprawia, że podlegamy odpowiedzialności za wszystko, co robimy i teraz omówimy tę kwestię.</p>	
30 min	<p>Odpowiedzialność</p> <p>Instrukcje: Rozdaj uczestnikom karteczki samoprzylepne. Poproś grupę o zastanowienie się nad pytaniem o to, przed kim my, pracownicy zaangażowani w ochronę dzieci, jesteśmy odpowiedzialni. Konieczne może być wyjaśnienie tej kwestii. Jeśli to pomoże, możesz podać przykład w innym kontekście (na przykład firma musi zadeklarować swoje zyski i zapłacić podatek należny krajowemu urzędowi skarbowemu lub narazi się na karę. Spółka ponosi odpowiedzialność w tym zakresie przed krajowym urzędem skarbowym).</p> <p>Zapytaj: Poproś każdą osobę o przemyślenie zagadnienia i zapisanie na karteczce samoprzylepnej dużymi literami, przed kim lub przed czym (jeden przykład) ponosimy odpowiedzialność jako pracownicy zaangażowani w ochronę dzieci, a następnie o przyklejenie karteczki na sobie, aby każdy mógł ją przeczytać. Zaznacz, że nie ma złych ani dobrych odpowiedzi.</p> <p>Gdy wszyscy skończą pisać, poproś uczestników o wstanie i przejście się przez minutę po sali, co pozwoli im zapoznać się z odpowiedziami.</p> <p>Gdy już każdemu uda się przeczytać wszystkie odpowiedzi, pogrupuj te, które są podobne lub takie same. Zapytaj uczestników, dlaczego dokonali takiego, a nie innego wyboru i omów niektóre odpowiedzi.</p>	<p>Udostępnij odsyłacz do wirtualnej tablicy.</p> <p>Poproś każdą osobę o zapisanie swojego pomysłu na karteczce samoprzylepnej.</p> <p>Poproś wszystkich uczestników, aby przyjrzeni się innym pomysłom na tablicy.</p> <p>Zapisz „Najważniejsze” i „Najmniej ważne” po obu stronach tablicy. Pozwól, by uczestnicy na zmianę przedstawili swój pomysł, prowadząc dyskusję zgodnie z głównymi instrukcjami.</p>

	<p>Powiedz: Priorytety w zakresie odpowiedzialności będą zależeć od kontekstu danej osoby i jej indywidualnej perspektywy. Jednak niezależnie od tego, przed kim <i>ponosimy</i> odpowiedzialność, ostatecznie zawsze najważniejszą grupą, przed którą odpowiadamy, są dzieci.</p>	
30 min	<p>W jaki sposób organizacja [nazwa organizacji] pozwala nam oferować „bezpieczeństwo i odpowiedzialność” wobec dzieci?</p> <p>Powiedz: Wszyscy jesteśmy pracownikami organizacji. Ile wiemy na temat sposobu, w jaki organizacja umożliwia nam wykonywanie naszej pracy w bezpieczny i odpowiedzialny sposób? Czy skutecznie wykorzystujemy dostępne systemy?</p> <p>Instrukcje: W ramach wymiany myśli na forum zastanówcie się nad systemami, procesami lub innymi rozwiązaniami dostarczającymi przez organizację [nazwa organizacji] po to, aby umożliwić nam wykonywanie pracy w „bezpieczny i odpowiedzialny” sposób przez cały czas. Jeśli uczestnicy nie wiedzą, co powiedzieć, możesz podpowiedzieć im, pytając na przykład: „jakie dokumenty, ulotki lub prezentacje otrzymałeś(-aś), gdy zaczynałeś(-aś) tu pracować”? „Czy dostrzegasz w miejscu pracy coś, co ma na celu zapewnienie przez organizację [nazwa organizacji] bezpieczeństwa i odpowiedzialności wobec dzieci”? „Co robisz, gdy obawiasz się o bezpieczeństwo dzieci”? Zapisz udzielone odpowiedzi na tablicy.</p> <p>Możesz zakończyć wymianę myśli, mówiąc: „zidentyfikowaliśmy wiele zagadnień, więc przyjrzymy się tym, które są najbardziej istotne dla nas wszystkich – pracowników pierwszej linii”. Możesz zakreślić wybrane odpowiedzi, które pojawią się podczas wymiany myśli. Musisz z góry jasno określić, które z systemów organizacji są najważniejsze dla pracowników pierwszej linii.</p> <p>Następnie podziel grupę na mniejsze zespoły (3–4 osoby). Rozdaj każdemu zespołowi kartkę papieru w formacie A4 z podstawowym systemem organizacyjnym (użyj rzeczywistej nazwy wykorzystywanej przez organizację), który wybrałeś(-aś) jako jeden z najważniejszych.</p>	<p>Podczas wymiany myśli zapisuj odpowiedzi na wirtualnej tablicy.</p> <p>Wyróżnij lub zakreśl wstępnie zidentyfikowane systemy, które są najważniejsze dla organizacji.</p> <p>Przygotuj osobne pokoje dla 3–4 uczestników. Przydziel każdemu zespołowi podstawowy system organizacyjny.</p>

<p>Poproś zespoły o omówienie następujących pytań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Możemy z niego skorzystać, gdy... (Kiedy można go użyć? Np. martwimy się o dziecko, niepokoi nas zachowanie współpracownika, chcemy sprawdzić, czy dane zachowanie prywatne/służbowe jest odpowiednie itp.) • Możemy to znaleźć... (Jak uzyskać dostęp do dokumentu? Np. na plakatach, w naszych umowach, na naszych stronach internetowych itp.) • Jeśli chcemy dowiedzieć się więcej na ten temat lub uzyskać wsparcie, możemy... (Jak możesz uzyskać wsparcie? Np. zwrócić się do działu HR lub osoby kontaktowej, wziąć udział w szkoleniu, śledzić cykle szkoleń online itp.) <p>Powiedz uczestnikom, że jeśli zespoły nie są pewne lub nie znają odpowiedzi, mogą spróbować zgadnąć lub po prostu zostawić pole puste. Nie trzeba wiedzieć od razu wszystkiego, ponieważ poprosimy całą grupę o uzupełnienie brakujących informacji. Przeznacz na dyskusję 15 minut.</p> <p>Poproś każdy zespół o przedstawienie wyników, a inne o ich uzupełnienie.</p> <p>Pod koniec dyskusji na temat każdego systemu zapytaj, czy uczestnicy widzą jakieś braki lub ograniczenia.</p>	<p>Skopiuj i wklej pytania do czatu.</p> <p>Udostępnij odsyłacz do wirtualnej tablicy, z którą mogą pracować zespoły.</p> <p>Uruchom osobne pokoje. Przeznacz na dyskusję 15 minut. Przemieszczaj się między grupami, aby w razie potrzeby zapewnić wsparcie.</p> <p>Zamknij osobne pokoje.</p> <p>Udostępnij ekran z tablicami zgodnie z wymaganiami podczas przekazywania informacji zwrotnej.</p>
--	--

60
min

Uwzględnienie dynamiki sprawczości

Powiedz: Poznaliśmy zasady i systemy, które wspierają naszą pracę jako pracowników w obszarze ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej. Omówiliśmy, w jaki sposób udział dzieci i społeczności jest kluczem do sukcesu naszych interwencji, ale przez częste nieuwzględnienie zasadniczej dynamiki sprawczości i relacji udział ten nie zawsze jest sukcesem. Nie będziemy mogli szeroko porozmawiać o sprawczości i jej dynamice w toku tego szkolenia, ale chcielibyśmy zdobyć pewność, że zaczniesz uwzględniać dynamikę sprawczości w swojej pracy. Nie ma jednej uzgodnionej definicji sprawczości, więc spróbujmy ją wspólnie opisać.

Instrukcje: Powieś 4 flipcharty z 4 aspektami sprawczości (sprawczość związana z władzą, sprawczość wspólna, sprawczość własna oraz poczucie sprawczości) i wręcz każdemu uczestnikowi do przeczytania różne definicje na fiszkach. W małych grupach poproś uczestników, aby uzgodnili, która definicja jest związana z każdym aspektem sprawczości:

1. Sprawczość związana z władzą: ten aspekt sprawczości opiera się na sile, przymusie, dominacji i kontroli oraz motywuje głównie poprzez strach.
2. Sprawczość wspólna: ten aspekt sprawczości opiera się na szacunku, wzajemnym wsparciu, współdzieleniu sprawczości, solidarności, wpływie, upodmiotowieniu oraz wspólnym podejmowaniu decyzji.
3. Sprawczość własna: ten aspekt sprawczości opiera się na unikatowym potencjale każdej osoby do kształtowania swojego życia i otoczenia.
4. Poczucie sprawczości: ten aspekt sprawczości pozwala ludziom uzyskać poczucie własnych możliwości oraz własnej wartości. Pozwala rozpoznać sprawczość własną i wspólną w kontekście wiary w możliwość dokonania realnych zmian.

Przeznacz 10 minut na dyskusję, podsumuj ją na forum. W ramach tych samych grup przydziel

<p>każdej z nich scenariusz w sekcji <i>Informacje dodatkowe</i> i poproś o wspólne ustalenie, które aspekty sprawczości można dostrzec w przykładzie. Przeznacz na dyskusję 10 minut. Omów wyniki na forum i przyklej zdania, które pokazują różne aspekty sprawczości na flipcharcie. Naklejając je, odczytuj je na głos.</p> <p>W ramach tych samych grup poproś każdą z nich o podanie własnych przykładów różnych aspektów sprawczości i o zapisanie ich na karteczkach samoprzylepnych, które zostaną umieszczone na flipcharcie. Przeznacz na dyskusję 10 minut i omów podane przykłady na forum.</p> <p>Powiedz: W środowiskach pomocy humanitarnej osoby zagrożone mają kontakt z różnymi podmiotami, w tym z dorosłymi, którzy mogą je skrzywdzić. Organizacje pozarządowe mogą być zaangażowane w dystrybucję żywności, czystej wody, niezbędnych artykułów – lub w prowadzenie szkół, szpitali, klubów młodzieżowych – i jako takie mają bezpośredni dostęp do osób zagrożonych.</p> <p>Bezpośredni dostęp wiąże się z dodatkowym ryzykiem nadużyć i wycieku ze strony pracowników, którzy mogą wykorzystywać nierównowagę sił do dokonywania różnego rodzaju nadużyć. Biorąc pod uwagę tę rzeczywistość, ważne jest, abyśmy jako pracownicy organizacji pomocowych stale przypominali sobie o braku równowagi sił i wypełniali nasze zobowiązanie do troski – wychwytyując wszelkie nieprawidłowości i natychmiast na nie reagując. Każdy pracownik świadczący pomoc jest postrzegany przez osoby, z którymi pracuje (członkowie zespołu, społeczności i dzieci), jako osoba posiadająca określony poziom sprawczości i władzy. Musisz mieć tego świadomość oraz zachować ostrożność, tak aby nie ulegać wpływom innych istniejących lub wywołanych kryzysem dynamik sprawczości oraz konfliktów.</p>	
---	--

<p>30 min</p>	<p>Powiedz: W tej złożonej sytuacji, w której musisz myśleć o dylematach etycznych, dynamice sprawczości i prowadzeniu działań zgodnie z obowiązującymi standardami, dbanie o siebie może być trudne.</p> <p>Instrukcje: Odtwórz film poświęcony wypaleniu osób zaangażowanych w pomoc humanitarną</p> <p>Omów w małych grupach następujące pytania:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Czy w przeszłości byłeś(-aś) przytłoczony(-a) pracą lub nauką? Jak to wyglądało? - Co pomogło Ci przezwyciężyć stresującą sytuację? <p>Przeznacz na dyskusję 15 minut.</p> <p>Na forum poproś uczestników o zapisanie w dziennikach nauki zobowiązania do zadbania o własny dobrostan poprzez czynności podejmowane codziennie, co tydzień i co miesiąc.</p>	<p>Udostępnij ekran i dźwięk na potrzeby filmu.</p>
<p>10 min</p>	<p>Instrukcje: Przeznacz 10 minut na zanotowanie wszelkich innych ważnych informacji z dnia nauki.</p> <p>Opcjonalnie: Sugerowany kurs online: Wellness and Resilience for Frontline Workers and Managers [Dobrostan i odporność dla pracowników i kierowników pierwszej linii]</p> <p>Opcjonalnie: Sugerowana nauka w pracy: Porozmawiaj ze współpracownikiem o tym, jak rozwiązać problem braku równowagi sił między Tobą a dziećmi i rodzinami, z którymi pracujesz.</p>	

Informacje dodatkowe:

Scenariusz dotyczący aspektów sprawczości

Sara ma 15 lat i wraz z rodziną mieszka w obozie dla uchodźców w Dadaab w Kenii. Rodzina uciekła z Somalii z powodu konfliktu 9 lat temu i od tamtej pory mieszka w Dadaab. Sara ma trzech młodszych braci i starszą siostrę. Najstarsza siostra jest mężatką i nie mieszka już z Sarą, rodzicami i rodzeństwem. Do zeszłego roku Sara była zapisana do szkoły i udało jej się ukończyć poziom gimnazjalny z bardzo dobrymi ocenami. Jest z tego bardzo dumna (poczucie sprawczości). Wie, że trudno jej będzie dostać się do liceum, a jej rodzice mają trudności, by związać koniec z końcem, ale nie poddaje się i zwraca się do organizacji pozarządowych w obozie, aby uzyskać stypendium i jakąś formę wsparcia w kontynuowaniu edukacji (sprawczość własna). Wie, że jest to możliwe, ponieważ nauczyła się tego w grupie wsparcia dla dziewcząt. Oboje rodzice oraz rodzeństwo Sary bardzo ją dopingują, ponieważ wiedzą, jak bardzo Sara chciałaby zostać

nauczycielką. Matka i ojciec pożyczają Sarze swoje telefony, aby mogła skontaktować się ze wszystkimi odpowiednimi osobami (sprawczość wspólna).

Sarze udało się umówić na spotkanie z pracownikiem Child First – lokalnej organizacji pozarządowej działającej w obozie. Ojciec Sary zabiera ją na spotkanie, ale nie może zostać, ponieważ ma pracę, której nie może odrzucić. Matka Sary jest w domu z młodszym rodzeństwem. Sara spotyka pracownika Child First, który przyjmuje ją sam w pokoju. Wygląda na to, że w biurze nie ma nikogo innego, a Sara jest tym trochę zdenerwowana. Pracownik organizacji mówi Sarze, że możliwe byłoby przyznanie jej stypendium, gdyby raz w tygodniu przychodziła posprzątać biuro (sprawczość związana z władzą). Sara przystaje na propozycję, ponieważ jest przekonana, że w ten sposób skorzysta z istniejących możliwości. Pracownik zaczyna prosić Sarę o coraz więcej usług, a Sara czuje się przy nim coraz bardziej nieswojo. Sara mówi swoim rodzicom i wszyscy idą do biura, aby porozmawiać z dyrektorem (sprawczość wspólna). Udaje im się przedstawić sprawę dyrektorowi. Dyrektor zapewnia Sarę i jej rodzinę, że podejmie niezbędne działania dyscyplinarne wobec pracownika, który złamał kilka zasad kodeksu postępowania organizacji. Dyrektor kieruje Sarę również do organizacji wspierającej średni poziom edukacji (sprawczość własna). Sara odzyskuje pewność siebie i ufa, że dzięki skierowaniu dostanie się do szkoły średniej.

Krytyczne podejście

Czas trwania sesji: 180 min

Założenie sesji: Uczestnicy przypominają sobie znaczenie systemów organizacyjnych i konieczność zdobywania wiedzy w ramach krytycznego podejścia.

Cele sesji: Po ukończeniu tej sesji uczestnicy będą potrafili:

- Wyjaśnić, dlaczego krytyczne podejście pozwala usprawnić pracę, którą wykonujemy na rzecz dzieci.
- Poddać ocenie doświadczenia i praktyki własne oraz innych osób w kontekście zmian możliwych do wprowadzenia.

Najważniejsze wnioski:

- Krytyczna autorefleksja jest istotną częścią doskonalenia pracy każdego pracownika pomocy humanitarnej. Poprzez stworzenie dziennika autorefleksji lub podobnego narzędzia pracownicy mogą zadawać sobie pytanie, co poszło dobrze, a co nie, i ustalić, dlaczego tak się stało. Pytanie „dlaczego” jest kluczowym składnikiem autorefleksji. Tego rodzaju podejście może nam pomóc ustalić, jakie zmiany powinniśmy wprowadzić, aby udoskonalić naszą pracę.
- Krytyczna autorefleksja oznacza stanięcie z boku, aby dokonać oceny przebiegu realizacji zadania oraz konieczności wprowadzenia korekt. Wiąże się to z samoświadomością, ale samoświadomość to nie wszystko. Chodzi również o wykorzystanie tego, czego się nauczyliśmy, w ulepszaniu swojej pracy, w tym o poprawę własnych zachowań, postaw

i relacji ze współpracownikami i społecznościami, z którymi współpracujemy. W związku z tym celem autorefleksji nie jest zniszczenie i potępienie własnej pracy, ale uczenie się na błędach i podejmowanie kroków zmierzających do prowadzenia pracy w bardziej efektywny sposób.

Źródło: <https://communityledcp.org/toolkit/section-1-facilitation-tools/fac-5-developing-a-reflective-practice>

- Autorefleksja jest czynnością indywidualną, ale jest również pomocna podczas uczestniczenia w refleksji grupowej. Członkowie grupy mogą pomagać sobie nawzajem w uzyskaniu głębszej refleksji i wspólnym określeniu obszarów wymagających zmian.

Wymagane ogólne przygotowania:

- Z wymienionych poniżej opcji wybierz ćwiczenie poświęcone „uwagom zamykającym”.
- Przygotuj formularz oceny kursu w wersji papierowej lub elektronicznej.
- Przygotuj certyfikaty ukończenia kursu (jeśli je wydajesz).

Czas	Uwagi osoby prowadzącej szkolenie	Uwagi dotyczące zdalnego prowadzenia/asystenta
5 min	<p>Wprowadzenie</p> <p>Powitaj uczestników sesji oraz przekaż im jej założenie i cele.</p> <p>Poproś dołączających uczestników, aby w oparciu o dziennik nauki przypomnieli sobie notatki sporządzone podczas poprzednich sesji. Jeśli pozwala na to czas, poproś kilku ochotników, aby przedstawili swoje najważniejsze wnioski na forum.</p>	
5 min	<p>Narzędzia przydatne w autorefleksji i doskonaleniu pracy</p> <p>Zapytaj: Czym jest krytyczna autorefleksja?</p> <p>Wysłuchaj kilku propozycji, a następnie powiedz: Krytyczna autorefleksja oznacza stanięcie z boku, aby dokonać oceny przebiegu realizacji zadania oraz konieczności wprowadzenia korekt. Wiąże</p>	

	<p>się to z samoświadomością, ale samoświadomość to nie wszystko. Chodzi również o wykorzystanie tego, czego się nauczyliśmy, w ulepszaniu swojej pracy, w tym o poprawę własnych zachowań, postaw i relacji ze współpracownikami i społecznościami, z którymi współpracujemy. W związku z tym celem autorefleksji nie jest zniszczenie i potępienie własnej pracy, ale uczenie się na błędach i podejmowanie kroków zmierzających do prowadzenia pracy w bardziej efektywny sposób.</p>	
20 min	<p>Zapytaj grupę: „Gdyby ktoś poprosił was o opisanie typowego dnia, jakimi słowami byście taki dzień opisali”? Możesz zebrać słowa z grupy (nie musisz ich zapisywać). Wiele słów nawiąże do faktu, że nasza praca jest bardzo intensywna i trudna, a my zawsze pracujemy, przez co mamy niewiele czasu na inne sprawy.</p> <p>Następnie zapytaj: „Skoro jesteśmy tak bardzo zapracowani, to jak możemy zastanowić się nad tym, co robimy i czy jest to efektywne”? Zbierz więcej pomysłów. Będą się one różnić w zależności od tego, jak silna jest kultura krytycznego podejścia w organizacji. Uczestnicy mogą powiedzieć: „poprzez monitorowanie i ewaluację”, „poprzez ocenę wyników”, „ponieważ widzimy szczęście na twarzach osób/dzieci”, „ponieważ rozmawiam ze współpracownikami”. Zwróć uwagę, że kluczem do głębszej refleksji jest „tworzenie przestrzeni do refleksji”. W tym przypadku mamy na myśli przestrzeń fizyczną, a także „przestrzeń” psychiczną z dala od codziennych czynności.</p> <p>Zapytaj grupę: „Czasami po prostu potrzebujemy czasu, aby nad czymś się zastanowić, i znaleźć odrobinę „przestrzeni” do myślenia. Czy ktoś z was może opowiedzieć, co robi, gdy potrzebuje pomysłu”? Udzielone odpowiedzi mogą zawierać następujące zdania: „udaję się w ciche miejsce”, „leżę w łóżku i myślę przed snem”, „idę na spacer”, „siedzę na krześle na zewnątrz”, „idę do świątyni/meczetu/kościół” itp.</p> <p>Odpowiedz uczestnikom: „Skorzystajcie z tego, co jest skuteczne w waszym przypadku, aby</p>	<p>Monitoruj czat pod kątem napływających uwag i odpowiednio przekazuj je dalej.</p>

	<p>stworzyć przestrzeń do regularnej krytycznej refleksji nad swoją pracą”.</p> <p>Wyświetl film poświęcony krytycznemu podejściu. Zanim rozpoczniesz, poproś grupę, aby zanotowała główne przesłanie filmu (zawsze pytaj „dlaczego” i szukaj przyczyn).</p> <p>Poproś grupę, aby powtórzyła przesłanie filmu.</p> <p>Potwierdź z grupą, że: <i>Krytyczne podejście oznacza myślenie o przebiegu zdarzeń oraz zadawanie pytania, „dlaczego” sprawy potoczyły się dobrze lub źle, a także ustalenie, co można zrobić inaczej. Zobowiązując się do przestrzegania tych zasad każdego dnia, wszyscy możemy stać się lepsi w naszej pracy. Możemy podejmować decyzje oparte na refleksji i mniej „automatyczne” lub dlatego, że zawsze tak to robiliśmy.</i></p>	<p>Udostępnij ekran i dźwięk, aby wyświetlić wideo.</p>
<p>20 min</p>	<p>Twój dziennik autorefleksji</p> <p>Na początku tego szkolenia zachęcamy Cię do korzystania z dziennika nauki, aby opisywać działania, które wykorzystasz w swojej pracy w oparciu o zdobytą wiedzę.</p> <p>Daj uczestnikom dodatkowe minuty na dodanie i przejrzanie notatek z poprzednich dni.</p> <p>Po upływie tego czasu możesz zapytać (na przykład):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Na ile łatwe lub trudne było korzystanie z dziennika? • Które pytania były łatwe, a które trudniejsze? • Kiedy prowadzenie dziennika było najłatwiejsze z ich punktu widzenia? • Nad jakimi innymi pytaniami warto się zastanowić? <p>Niektórzy uczestnicy mogli nie wiedzieć, co napisać lub jak napisać coś wartościowego, albo pisanie zajmuje im dużo czasu lub nie mają oni pomysłu na usprawnienia. Jeśli będziemy praktykować takie działania przez dłuższy czas, pojawi się więcej problemów, a nam łatwiej będzie dokonać efektywnej refleksji.</p>	

**60
min**

Refleksja w grupie

Metoda partycypacyjna z rozmową

Poproś wszystkich o ponowne zapoznanie się ze swoimi dziennikami/notatkami/ilustrowanymi arkuszami w celu przywołania wcześniejszych działań.

Poproś grupę, aby usiadła w kręgu lub wokół stołu. Jeśli grupa jest duża, podziel ją na 2 mniejsze. Każda grupa powinna liczyć maksymalnie 10 osób.

Jeśli uważasz to za konieczne, ustal, jak będzie udzielany głos. Niektórzy używają „pałeczki” (lub udawanego mikrofonu) – jedyną osobą, która może mówić, jest osoba trzymająca „pałeczkę”. Uczestnicy mogą też przekazywać woreczek lub piłkę osobie, która ma zabrać głos. W przypadku pytań i uwag używa się niekiedy żetonów lub patyczków (jako waluty) – można rozdać po 2–3 żetony/patyczki każdej osobie, a zabranie głosu wiąże się z oddaniem żetonu/patyczka. Powstrzymuje to niektóre osoby przed zdominowaniem dyskusji. Możesz skorzystać z wybranego systemu, ale nie jest to konieczne.

Każda osoba podzieli się swoją historią z minionego dnia/tygodnia/miesiąca na poniższy temat:

- co poszło dobrze w pracy;
- co poszło gorzej;
- i dlaczego (przypomnij wszystkim o filmie [jeśli grupa go obejrzała] oraz o konieczności pytania o przyczyny).

Gdy każda osoba podzieli się swoją historią, można przeznaczyć czas na 1–2 pytania od członków grupy do osoby opowiadającej.

Czas trwania tego etapu zależy od wielkości grupy. Zaplanuj 5 minut na opowiedzenie historii i zadanie pytań na osobę. Pilnuj czasu i utrzymuj uczestników w ruchu, aby każdy mógł zabrać głos.

Gdy krąg refleksji zakończy się, możesz poprosić uczestników o opinię zwrotną na temat przebiegu ćwiczenia: Czego się nauczyliście? Czy chcielibyście odbyć je ponownie? Możesz

W razie potrzeby przygotuj 2 osobne pokoje.

Skorzystaj z alternatywy, która sprawdzi się w trybie zdalnym, na przykład funkcji podniesienia ręki.

	zakończyć ćwiczenie, wskazując (lub podkreślając, jeśli ktoś już to zasugerował), że można prowadzić krąg refleksji w ramach spotkań nieformalnych. Pracownicy mogą na przykład spotkać się przy kawie, aby omówić miniony miesiąc.	
30 min	<p>Metoda partycypacyjna z rysowaniem i rozmową</p> <p>To ćwiczenie jest bardziej ustrukturyzowanym sposobem na skłonienie uczestników do przemyślenia ostatnich kilku dni/tygodni/miesięcy oraz opisanie wyzwań, osiągnięć i przyczyn zdarzeń.</p> <p>Każdy uczestnik rysuje ścieżkę na dużej kartce papieru (np. kartce flipchartu). Połóż kartkę na podłodze.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Powiedz grupie, że ścieżka reprezentuje wykonywaną pracę. Pomyśl o ostatnim miesiącu. Tam, gdzie wszystko poszło sprawnie, można narysować motocykl lub coś podobnego. Jeśli konieczne było stawienie czoła wyzwaniom, można narysować skały i kamienie, a może nawet góry lub szeroką rzekę. Można je umieścić na początku, w środku lub na końcu ścieżki, aby wskazać, kiedy sytuacja miała miejsce. • Podziel uczestników na grupy po 3–5 osób. • Gdy ścieżka jest gotowa, pozwól, by uczestnicy porozmawiali w grupach i wyjaśnili, co poszło dobrze, co było wyzwaniem i dlaczego. Upewnij się, że przekażą grupie, co można zrobić inaczej następnym razem. • Gdy etap refleksji zakończy się, możesz poprosić uczestników o opinię zwrotną na temat przebiegu ćwiczenia: Czego się nauczyliście? Czy chcielibyście odbyć je ponownie? Możesz zakończyć ćwiczenie, wskazując (lub podkreślając, jeśli ktoś już to zasugerował), że można prowadzić krąg refleksji w ramach spotkań nieformalnych. Uczestnicy mogą rysować nowe ścieżki i rozmawiać o nich co miesiąc albo spotykać się przy kawie, aby omówić miniony miesiąc. <p>Zachęć uczestników do dalszego korzystania z dziennika refleksji i nabytych praktyk nawet po zakończeniu kursu.</p>	<p>W przypadku trybu zdalnego poproś każdego uczestnika, aby rysował na papierze, a następnie wyświetlił swoją grafikę na ekranie, gdy nadejdzie czas udostępniania.</p> <p>Przygotuj osobne pokoje dla 3–5 uczestników.</p> <p>Uruchom osobne pokoje.</p> <p>Zamknij osobne pokoje.</p>

<p>30 min</p>	<p>Uwagi zamykające</p> <p>Aby zamknąć sesję i moduł, poproś o wykonanie ćwiczenia, które zachęci uczestników do refleksji nad szkoleniem i wnioskami, jakie z niego płyną. Skorzystaj z poniższych pomysłów w zależności od kontekstu i potrzeb. Możesz oczywiście skorzystać ze swojej ulubionej czynności zamykającej.</p> <p>Zwarty krąg</p> <p>To ćwiczenie jest szybkim sposobem na budowanie jedności grupy na początku lub na końcu szkolenia i daje ono poczucie więzi. Stwarza poczucie solidarności i zespołowej jedności (podobnie do wzmacniania ducha zespołu w sporcie).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zaprosz wszystkich do zwartego kręgu. • Grupa staje ramię w ramię w ciasnym kręgu obejmującym wszystkich uczestników. • Zadaj podstawowe pytanie: „Co wyniesiecie z tego szkolenia”? • Uczestnicy w kręgu po kolei udzielają odpowiedzi. • Wszelkie odpowiednie uwagi zamykające są dodawane przez członków grupy. <p>Ciemno/jasno</p> <p>Jest to dramatyczne i intensywne ćwiczenie polegające na wymianie opinii.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poproś wszystkich uczestników, aby usiedli w kręgu w zaciemnionym pomieszczeniu z zapalonymi świecami. • Osoba prowadząca szkolenie opisuje negatywne wrażenie (lub odczucie) na temat szkolenia i zdmuchuje swoją świecę. • Następne osoby wyrażają swoje odczucia do czasu, aż w pomieszczeniu zrobi się ciemno. • Osoba prowadząca szkolenie zapala swoją świecę i wyraża swoje zadowolenie lub pozytywną opinię na temat szkolenia (lub to, co wyniosła/coś, co chciałaby poprawić z biegiem czasu). • Zapala od swojej świecy świecę osoby siedzącej obok. Stopniowo pomieszczenie staje się coraz jaśniejsze. 	<p>W przypadku osób pracujących zdalnie poproś każdego uczestnika o włączenie kamery.</p> <p>Poproś kolejno każdą osobę o udzielenie odpowiedzi na pytanie, dopóki wszyscy nie zabiorą głosu.</p>
----------------------	---	---

	<ul style="list-style-type: none"> Pozwól uczestnikom podzielić się końcowymi przemyśleniami (nie tylko negatywnymi/pozytywnymi). <p>Sieć łączności Jeśli nie wykonałeś(-aś) tego ćwiczenia w module 2 lub chcesz wykonać je ponownie.</p> <ul style="list-style-type: none"> Potrzebny będzie duży kłębek sznurka. Poproś uczestników, aby stanęli w kole. Wręcz kłębek sznurka jednej osobie. Powiedz jej, aby przytrzymała koniec sznurka. Osoba trzymająca sznurek powinna powiedzieć, co wyniesie ze szkolenia, a następnie rzucić kłębek innej osobie. Następna osoba łapie kłębek i mówi, co wyniesie ze szkolenia. Następnie chwytą odcinek sznurka blisko siebie i rzuca kłębek innej osobie i tak dalej. Każdy musi nadal trzymać swoją część sznurka. Na końcu ze sznurków powstanie wzór sieci, która łączy wszystkich razem. Możesz powiedzieć: <i>„Wszyscy jesteśmy ze sobą połączeni w naszej pracy niczym sznurkiem, a działanie jednej osoby wpływa na wszystkich innych członków zespołu”</i>. Następnie osoby mogą na zmianę pociągnąć za sznurek, aby zobaczyć, kto to odczuje. 	<p>Patrz: moduł 2, aby zapoznać się ze wersją tego ćwiczenia w trybie zdalnym.</p>
15 min	<p>Ocena i zamknięcie</p> <p>Pogratuluj uczestnikom dotarcia do końca szkolenia!</p> <p>Wyjaśnij, że liczysz na ich opinie na temat kursu, tak aby udoskonalić jego treść i sposób prowadzenia. Rozdaj formularze oceny i daj 5 minut na ich wypełnienie.</p> <p>Jeśli przyznajesz certyfikaty, wręczaj je w zabawny sposób.</p> <p>Jeszcze raz podziękuj uczestnikom i zanotuj w razie potrzeby zapotrzebowanie na dodatkowe materiały lub wsparcie.</p>	<p>Wklej odsyłacz do formularza oceny na czacie.</p>

	<p>Opcjonalnie: Sugerowany kurs online: Misja: A Children's Guide for child support workers to better your professional practice. [Misja: poradnik dla pracowników opieki nad dziećmi poświęcony sposobom poprawiania przez nich swojej pracy.]</p>	
--	--	--

Załącznik I – autoocena w ramach pakietu materiałów edukacyjnych dla początkujących skierowanego do pracowników pierwszej linii ochrony dzieci w ramach pomocy humanitarnej
Załącznik II – kopia dla uczestników